

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ

ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ & ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ: «ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΘΕΜΑ: «Διερεύνηση των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών Προσχολικής Εκπαίδευσης για τα νέα Προγράμματα Σπουδών στο Γ΄ Θεματικό Πεδίο: Παιδί και Θετικές Επιστήμες σε σχολεία της Περιφέρειας Αττικής και της Μητροπολιτικής Ενότητας Θεσσαλονίκης»

Μεταπτυχιακή φοιτήτρια: Παπαδημητρίου Μαρία

ΑΜ: 3032021002047

Επιβλέπων καθηγητής :κ. Δημόπουλος Κωνσταντίνος

Συνεργάτιδα: Σαμαρά Αναστασία-Θεοδώρα

Μέλη εξεταστικής επιτροπής: Τζιμογιάννης Αθανάσιος

Φωτόπουλος Νικόλαος

ΚΟΡΙΝΘΟΣ 2023

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

Δημόπουλος Κωνσταντίνος, καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου (επιβλέπων καθηγητής)

Τζιμογιάννης Αθανάσιος, καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Φωτόπουλος Νικόλαος, καθηγητής Πανεπιστημίου Πελοποννήσου

Συνεργάτιδα: Σαμαρά Αναστασία-Θεοδώρα, καθηγήτρια του ΠΜΣ “Εκπαιδευτική Πολιτική: Σχεδιασμός , Ανάπτυξη και Διοίκηση”

Δήλωση μη λογοκλοπής

Δηλώνω υπεύθυνα και γνωρίζοντας τις κυρώσεις του Ν. 2121/1993 περί Πνευματικής Ιδιοκτησίας, ότι η παρούσα διπλωματική εργασία δεν αποτελεί προϊόν αντιγραφής και προέρχεται από προσωπική πρωτογενή βιβλιογραφική επισκόπηση και επεξεργασία των αποτελεσμάτων της ποιοτικής έρευνας που διεξήχθη. Όλες οι πηγές που χρησιμοποιήθηκαν περιλαμβάνονται στη βιβλιογραφία.

Παπαδημητρίου Μαρία

Ευχαριστίες

Με την περάτωση της διπλωματικής μου εργασίας, αισθάνομαι την ανάγκη να ευχαριστήσω όσους συνέβαλαν σε αυτή την προσπάθεια το τελευταίο ενάμισι χρόνο. Θα ήθελα αρχικά να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή, κύριο Κωνσταντίνο Δημόπουλο που με επέλεξε να εκπονήσω τη διπλωματική αυτή εργασία. Ιδιαίτερως τη συνεπιβλέπουσα καθηγήτρια μου κυρία Αναστασία-Θεοδώρα Σαμαρά για την άμεση ανταπόκρισή της σε όποιο ζήτημα και να προέκυπτε, την υπομονή, την επιστημονική καθοδήγηση και τη συνεχή υποστήριξη που μου παρείχε από το αρχικό ως το τελικό στάδιο εκπόνησης της διπλωματικής μου εργασίας.

Θα ήθελα επίσης να ευχαριστήσω τα μέλη της οικογένειάς μου και ιδιαιτέρως το σύζυγό μου Τάσο για την αμέριστη υποστήριξη, τη συμπαράσταση, την ανοχή, την υπομονή σε δύσκολες στιγμές, όταν έπρεπε να ανταπεξέλθω στις απαιτήσεις του εγχειρήματος. Επίσης, τα παιδιά μου Μάρκο και Δωροθέα που με στερήθηκαν αλλά νομίζω ότι στο μέλλον θα καταλάβουν την αξία της προσπάθειας αυτής και πόσο σημαντική ήταν για μένα.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους συναδέλφους, απόφοιτους και μη, του ίδιου τμήματος, που με τη καθοδήγησή και την ψυχολογική τους υποστήριξη ολοκλήρωσα έναν ακόμη στόχο.

Περίληψη

Η διπλωματική αυτή εργασία επικεντρώνεται στην ανάλυση των απόψεων των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών στα πλαίσια της πιλοτικής εφαρμογής του νέου Προγράμματος Σπουδών για το νηπιαγωγείο το σχολικό έτος 2021-22 και συγκεκριμένα στο πώς οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνουν το νέο αυτό Πρόγραμμα Σπουδών σε αντιδιαστολή με το τι επιδιώκουν οι κατασκευαστές του. Η εργασία ξεκινά με την ανάλυση του θεωρητικού πλαισίου της μελέτης όπου αναφέρεται η βασική φιλοσοφία των Προγραμμάτων Σπουδών στην Ελλάδα και διεθνώς. Έπειτα, αναδεικνύεται μέσα από προϋπάρχουσες έρευνες η σημασία της διδασκαλίας των Θετικών Επιστημών στο νηπιαγωγείο, και το πώς αυτή συνδέεται με την επίτευξη του στόχου της ανάπτυξης κοινωνικών, διαπροσωπικών και ακαδημαϊκών δεξιοτήτων για το παιδί. Στη συνέχεια, αναλύεται η μεθοδολογία της ποιοτικής έρευνας που χρησιμοποιείται καθώς και το μεθοδολογικό εργαλείο της ημιδομημένης συνέντευξη που χρησιμοποιήθηκε.

Το δείγμα που επιλέχθηκε είναι οκτώ εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης. Από την έρευνα προκύπτουν σημαντικά ευρήματα όπως το ότι οι εκπαιδευτικοί αναγνωρίζουν ως τα βασικά στοιχεία του νέου Προγράμματος Σπουδών για την προσχολική εκπαίδευση την αυτενέργεια μαθητή και εκπαιδευτικού, τη διαπολιτισμικότητα, τη σύνδεση των ακαδημαϊκών και κοινωνικών στόχων, τη συμπεριληπτικότητα και την έμφαση σε δραστηριότητες και πειράματα. Ακόμα, διαπιστώνεται πως οι βασικές λειτουργικές αδυναμίες του Προγράμματος Σπουδών είναι η μεγάλη ύλη, ο περιορισμένος χρόνος που δίνεται για τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών καθώς και το μεγάλο θεωρητικό κομμάτι που περιλαμβάνεται στον οδηγό του Προγράμματος Σπουδών. Τέλος, προκύπτει πως η βασική δυσκολία που θεωρούν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί αφορά την έλλειψη επαρκούς εξοικείωσης με το Πρόγραμμα Σπουδών.

Λέξεις κλειδιά: Θετικές Επιστήμες, Πρόγραμμα Σπουδών, νηπιαγωγείο, εκπαίδευση

Abstract

This dissertation focuses on the analysis of the view of preschool teachers on the teaching of Science in the context of the pilot implementation of the new Kindergarten Curriculum for the school year of 2021-2022, and more specifically how this new Kindergarten Curriculum is perceived by preschool teachers in contradiction to the aims set by its developers. The study begins with the analysis of the theoretical framework where the basic philosophy of the Curriculums, in Greece and internationally, is mentioned. Then, through pre-existing researchers, the importance of teaching Science in Kindergarten is discussed, and how it is connected to the achievement of the goal of social, interpersonal, and academic skills for the child. Next, the methodology of the qualitative research used is analysed, as well as the method of the semi-structured interview.

The selected sample is eight preschool teacher. The research shows that the teachers consider the main elements of the new Kindergarten Curriculum to be student and teacher initiative, interculturality, the connection of academic and social goals, inclusiveness, and the emphasis on activities and experiments. Furthermore, it is found that the main functional weakness of the existing Curriculum are the large amount of material, the limited time given for the teaching of Science, and the theory included in the Curriculum. Finally, it appears that the main difficulty teachers will face concerns the lack of sufficient familiarity with the Curriculum.

Keywords: Sciences, Curriculum, kindergarten, education

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	11
Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό Πλαίσιο	13
1.1 Έννοια, είδη και χαρακτηριστικά των Προγραμμάτων Σπουδών	13
1.2 Διάκριση εννοιών	14
1.3 Ιστορική αναδρομή	16
1.4 Βασική φιλοσοφία και αρχές κατασκευής του Νέου Προγράμματος Σπουδών για τις Θετικές Επιστήμες στην Προσχολική Εκπαίδευση	19
Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική επισκόπηση.....	24
2.1 Η σημασία των Θετικών Επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση	24
2.2 Επισκόπηση ερευνών σε σχέση με τις απόψεις εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας για τα προγράμματα σπουδών και τις Θετικές Επιστήμες	26
2.3 Απόψεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας για τα προγράμματα σπουδών σε σχέση με τα εργαλεία τους και τις εφαρμογές τους για τις Θετικές Επιστήμες	29
Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία Έρευνας	33
3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα	33
3.2 Επιλογή μεθοδολογίας	34
3.3 Αντιστοίχιση ερευνητικού εργαλείου με τις ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης	34
3.4 Περιγραφή δείγματος	39
3.5 Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας	43
Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα Έρευνας	44
4.1 Θεματική ανάλυση ανά ερευνητικό άξονα	44
4.1.1. 1 ^{ος} ερευνητικός άξονας	44
4.1.2. 2 ^{ος} ερευνητικός άξονας	49
4.1.3. 3 ^{ος} ερευνητικός άξονας	54
4.2 Κύριες ποιοτικές τάσεις	57

4.2.1. 1 ^{ος} ερευνητικός άξονας.....	57
4.2.2. 2 ^{ος} ερευνητικός άξονας.....	62
4.2.3. 3 ^{ος} ερευνητικός άξονας.....	70
4.3 Αποσπάσματα συνεντεύξεων ανά ερευνητικό άξονα.....	76
4.3.1. 1 ^{ος} ερευνητικός άξονας.....	76
4.3.2. 2 ^{ος} ερευνητικός άξονας.....	81
4.3.3. 3 ^{ος} ερευνητικός άξονας.....	86
4.4 Απαντήσεις ανά θεματική κατηγορία.....	91
Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα.....	95
5.1 Συμπεράσματα ανά ερευνητικό άξονα.....	95
5.1.1. Συμπεράσματα για τον 1 ^ο ερευνητικό άξονα.....	95
5.1.2. Συμπεράσματα για τον 2 ^ο ερευνητικό άξονα.....	97
5.1.3. Συμπεράσματα για τον 3 ^ο ερευνητικό άξονα.....	100
5.2 Σύγκριση με βιβλιογραφικά ευρήματα.....	102
5.3 Ερμηνεία αποτελεσμάτων έρευνας.....	105
5.4 Περιορισμοί έρευνας.....	106
5.5 Προτάσεις-προοπτικές για μελλοντικές έρευνες.....	107
Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	108
Παράρτημα: ερωτήσεις συνέντευξης.....	119

Ευρετήριο Πινάκων

<u>Πίνακας 1. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τις γενικές απόψεις για το νέο Π.Σ.....</u>	58
<u>Πίνακας 2. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τις διαφοροποιήσεις του νέου Π.Σ. με τα παλιά Π.Σ.....</u>	59
<u>Πίνακας 3. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τη φυσιολογία του πεδίου των Θ.Ε. βάσει του νέου Π.Σ.....</u>	60
<u>Πίνακας 4. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο νέο Π.Σ.....</u>	60
<u>Πίνακας 5. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τη σύνδεση του περιεχομένου του Π.Σ, από τη μια τάξη στην άλλη.....</u>	61
<u>Πίνακας 6. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα για τη μαθητοκεντρική φιλοσοφία του Π.Σ.....</u>	62
<u>Πίνακας 7. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το με ποια θέση συμφωνούν.....</u>	63
<u>Πίνακας 8. Κωδικοποιημένες απαντήσεις συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το βαθμό στον οποίο οι στόχοι του να είναι το Π.Σ. ανοικτό, να προσφέρει αυτενέργεια και να είναι προσαρμόσιμο πληρούνται.....</u>	64
<u>Πίνακας 9. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τα ορατά ειδικά χαρακτηριστικά του Π.Σ.....</u>	65
<u>Πίνακας 10. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Π.Σ.....</u>	66
<u>Πίνακας 11. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα για την ύλη του Π.Σ.....</u>	66

<u>Πίνακας 12. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το αν το Π.Σ. συμβαδίζει με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες και προκλήσεις.....</u>	67
<u>Πίνακας 13. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την αποδοχή των νέων Π.Σ. και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.....</u>	68
<u>Πίνακας 14. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα αναφορικά με την εφαρμοσιμότητα του νέου Π.Σ.....</u>	69
<u>Πίνακας 15. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα αναφορικά με το αν το Π.Σ. θα βοηθήσει την οργάνωση της διδασκαλίας τους.....</u>	70
<u>Πίνακας 16. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το χρόνο διδασκαλίας του Π.Σ.....</u>	71
<u>Πίνακας 17. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με αλλαγές στη διάταξη των ενοτήτων του Π.Σ.....</u>	72
<u>Πίνακας 18. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τα βασικά θετικά και αρνητικά της πιλοτικής εφαρμογής του Π.Σ.....</u>	73
<u>Πίνακας 19. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την υλοποίηση προτάσεων για τη διδασκαλία των Θ.Ε. στα πλαίσια του νέου Π.Σ.....</u>	74
<u>Πίνακας 20. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης στο νέο Π.Σ.....</u>	75

Εισαγωγή

Οι συνεχώς μεταβαλλόμενες τεχνολογικές, πολιτικές και κοινωνικές συνθήκες αναγκάζουν τα εκπαιδευτικά συστήματα σε αναμορφωτικές κινήσεις των αναλυτικών προγραμμάτων. Κατ' αυτόν τον τρόπο, αναμένεται αρχικά και μια ολική αναμόρφωση του εκπαιδευτικού συστήματος, η οποία ενδεχομένως να περιλαμβάνει εσωτερικές και εξωτερικές μεταρρυθμίσεις και ρυθμιστικές παρεμβάσεις (Φλουρής, 2006). Ως εκ τούτου, ο επανακαθορισμός των Προγραμμάτων Σπουδών κρίθηκε με πρόσφατο νόμο απαραίτητος (ΦΕΚ Αρ.160476 /Δ1/5961/2021) και προέκυψε αναθεώρησή τους.

Ως φορέας, το Υπουργείο Παιδείας προωθεί μια γενική φιλοσοφία σχεδιασμού και προγραμματισμού της ύλης των μαθημάτων που διδάσκονται στο Γενικό Σχολείο. Οδηγήθηκε, λοιπόν, σε αναδιαμόρφωση του Ενιαίου Πλαισίου Προγραμμάτων Σπουδών (Ε.Π.Π.Σ.) για το σύνολο των μαθημάτων, όπως επίσης και για τα νέα Ωρολόγια Προγράμματα Σπουδών, τα οποία θεωρητικά ανταποκρίνονται στις τρέχουσες κοινωνικοπολιτικές και πολιτισμικές ανάγκες και προκλήσεις. Στόχο των Νέων Προγραμμάτων Σπουδών (εφεξής ΝΠΣ) αποτελεί η διδασκαλία των μαθημάτων με κοινό τρόπο ανάμεσα στα διαφορετικά σχολεία, ακολουθώντας ένα σαφή σχεδιασμό και με έμφαση στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης και των κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών (Χριστίδου, 2014).

Σκοπό της παρούσας εργασίας συνιστά η μελέτη των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών Προσχολικής Εκπαίδευσης για τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών στα πλαίσια της εφαρμογής του νέου Προγράμματος Σπουδών για το νηπιαγωγείο σε πρότυπα και πειραματικά σχολεία το σχολικό έτος 2021-2022 και συγκεκριμένα στο πώς οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνουν το νέο αυτό Πρόγραμμα Σπουδών σε αντιδιαστολή με το τι επιδιώκουν οι κατασκευαστές του.

Συγκεκριμένα, τα ερευνητικά ερωτήματα που αναδύονται είναι τα εξής:

1. Ποια είναι τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ. σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και με ποιο τρόπο αυτά τα στοιχεία αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς;

2. Ποιες λειτουργικές αδυναμίες/θετικά στοιχεία των νέων Π.Σ. εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Π.Σ. και κατά πόσο ανταποκρίνονται τα νέα Π.Σ. της προσχολικής εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής της προοπτικής;

3. Ποιες δυσκολίες αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ. και ποιες προτάσεις διατυπώνουν για τη βελτίωσή τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή τους στην πράξη;

Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας γίνεται αναφορά στο θεωρητικό πλαίσιο που διέπει τη μελέτη, δηλαδή στο τι αφορά ένα Π.Σ., στις επιμέρους έννοιες που σχετίζονται με αυτό, στην ιστορική εξέλιξη των Π.Σ. και στη βασική φιλοσοφία/ αρχές της δημιουργίας των Π.Σ. Στη συνέχεια, στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζεται η βιβλιογραφική επισκόπηση με έμφαση στα Π.Σ. των Θετικών Επιστημών, δηλαδή τη σημασία τους, την έρευνα στο πεδίο και τις απόψεις των εκπαιδευτικών στα σχετικά ζητήματα ειδικά για την προσχολική εκπαίδευση.

Στο τρίτο κεφάλαιο, αυτό της μεθοδολογίας, εξηγείται ο σκοπός της έρευνας, η διαδικασία της επιλογής της μεθόδου, το ερευνητικό εργαλείο, τα χαρακτηριστικά του δείγματος και η εγκυρότητα/αξιοπιστία της εν λόγω έρευνας. Έπειτα, στο τέταρτο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με εστίαση στις επιμέρους θεματικές του οδηγού συνέντευξης ο οποίος χρησιμοποιήθηκε για τη διεξαγωγή συνεντεύξεων στο δείγμα των εκπαιδευτικών που συμμετείχαν στην έρευνα. Ειδικά, επιχειρείται μια ανάλυση του περιεχομένου των Π.Σ., των βασικών ποιοτικών τάσεων του δείγματος και μια παράθεση χαρακτηριστικών αποσπασμάτων από τις συνεντεύξεις των εκπαιδευτικών.

Στο πέμπτο κεφάλαιο της εργασίας συνοψίζονται τα κύρια ευρήματα τόσο από το θεωρητικό όσο και από το ερευνητικό μέρος της μελέτης, πραγματοποιείται σύγκριση των τάσεων (συγκλίσεων και αποκλίσεων) των απαντήσεων των συμμετεχουσών για τους επιμέρους άξονες της έρευνας και ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας. Κατόπιν, απαριθμούνται οι περιορισμοί της έρευνας και διατυπώνονται προτάσεις /προοπτικές για μελλοντικές συναφείς έρευνες.

Κεφάλαιο 1: Θεωρητικό Πλαίσιο

Το πρώτο αυτό κεφάλαιο του θεωρητικού μέρους της εργασίας εστιάζει στα Προγράμματα Σπουδών σε ένα αμιγώς θεωρητικό επίπεδο, τόσο διεθνώς, όσο και στην Ελλάδα. Μέθοδο συγγραφής του κεφαλαίου αποτελεί η κριτική βιβλιογραφική επισκόπηση.

1.1 Έννοια, είδη και χαρακτηριστικά των Προγραμμάτων Σπουδών

Σύμφωνα με τους Maryanti, et al.(2021), τα Προγράμματα Σπουδών συνιστούν ένα πρότυπο διδασκαλίας που παρέχεται από την κυβέρνηση σχετικά με την οργάνωση της ύλης. Έτσι, τα Προγράμματα Σπουδών αποτελούν οδηγίες για το πώς να διδάξουν οι εκπαιδευτικοί την ύλη του σχολείου ανά τάξη και ανά χρονική περίοδο. Έπειτα, οι Kim & Young(2019) αντιλαμβάνονται τα Προγράμματα Σπουδών ως πρακτικές που χρησιμοποιούνται στο σχολείο για τη διδασκαλία ενός μαθήματος.

Ωστόσο, οι Kim & Jung (2019) εξηγούν πως υπάρχουν διαφορετικά είδη Προγραμμάτων Σπουδών. Συγκεκριμένα, υπάρχουν τα παραδοσιακά Προγράμματα Σπουδών τα οποία περιορίζονται σε μια απλή διδασκαλία της ύλης με έμφαση στις θεωρητικές έννοιες που εξετάζονται και τα σύγχρονα Προγράμματα Σπουδών τα οποία, σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, εστιάζουν στην ανάπτυξη δεξιοτήτων από τα παιδιά αποσκοπώντας στη χρησιμότητά τους, στη μελλοντική ζωή τους ως πολίτες, εργαζόμενοι, ακαδημαϊκά όντα κοκ.

Στην ίδια λογική, ο Deng (2017) αναφέρει ότι τα συμβατικά Προγράμματα Σπουδών αποτελούν έναν τρόπο αντίληψης κατανομής της ύλης ανά διάλεξη ή σύνολο διαλέξεων, ενώ τα σύγχρονα Προγράμματα Σπουδών εξελίσσουν αυτό το πρότυπο. Συγκεκριμένα, τα σύγχρονα Προγράμματα Σπουδών επικεντρώνονται στην ανάπτυξη προσωπικών, κοινωνικών, ακαδημαϊκών, πολιτιστικών και άλλων επιμέρους δεξιοτήτων από μέρους των παιδιών, ενώ απαιτούνται ανάλογες δεξιότητες των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία στη σχολική τάξη. Έτσι, η τεχνοκρατική αντίληψη των Προγραμμάτων Σπουδών και της διδασκαλίας εγκαταλείπεται και, σήμερα, έμφαση δίνεται στη συμπεριληπτική εκπαίδευση.

Σύμφωνα κατόπιν, με τους Qassimi & Wade (2021) τα Προγράμματα Σπουδών τυπικά τον προηγούμενο αιώνα γίνονταν αντιληπτά ως τα μαθήματα που προσφέρονται σε ένα σχολείο. Έτσι, οι καθηγητές/δάσκαλοι οργάνωναν την ύλη τους σύμφωνα με τις διαφορετικές απαιτήσεις των αρχών. Η σύγχρονη τάση επιτάσσει τη συμπερίληψη δραστηριοτήτων και ασκήσεων στη διδασκαλία στοχεύοντας τοιουτοτρόπως, στη βιωματική μάθηση μαθητών και μαθητριών.

Ως εκ τούτου, οι Qassimi & Wade (2021), ορίζουν βάσει όλων των παραπάνω ένα Πρόγραμμα Σπουδών ως ένα σχέδιο μαθήματος που βοηθά τον/την εκπαιδευτικό να αποφασίσει πώς θα συζητήσει τα διαφορετικά θέματα που περιλαμβάνει η ύλη του μαθήματος. Συνεπαγωγικά, καθορίζει και τον τρόπο οργάνωσης του μαθήματος και τις δραστηριότητες που απαιτούνται για να κατανοήσουν τα παιδιά την ύλη και το αντικείμενο του μαθήματος. Εξίσου, αποτελεί τον τρόπο με τον οποίο τα παιδιά μαθαίνουν τον κόσμο και πώς να είναι μέλη της παγκοσμιοποιημένης κοινωνίας. Τέλος, συνδράμουν στην απόκτηση αντίστοιχων δεξιοτήτων των παιδιών με άλλα άτομα της ηλικίας τους.

Σήμερα, στο σύγχρονο σχολείο, χρησιμοποιούνται τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών τα οποία υπερβαίνουν τη λογική της απλής θέσης μιας λίστας θεμάτων τα οποία διδάσκονται εντός της τάξης. Αντίθετα, συνιστούν εργαλεία για την επιλογή διαφορετικών ρυθμών και μεθόδων διδασκαλίας εντός της σχολικής τάξης (CEDEFOP, 2011).

1.2 Διάκριση εννοιών

Στην ανάλυση και μελέτη των Π.Σ., ιδιαίτερη σημασία έχει η διάκριση των επιμέρους εννοιών που χρησιμοποιούνται για την εξήγηση και περιγραφή στην αντίστοιχη σχετική βιβλιογραφία. Μια τέτοια πρώτη διάκριση αφορά στους προσδοκώμενους στόχους σε σχέση με τους προσλαμβανόμενους ή αντιληπτούς. Οι προσδοκώμενοι στόχοι είναι αυτοί που επιδιώκονται από το Π.Σ. και άρα, τίθενται σαφώς στο αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών. Από την άλλη, οι προσλαμβανόμενοι στόχοι είναι αυτοί που αντιλαμβάνεται ως επιδιώξεις του Π.Σ. ο/η εκπαιδευτικός. Άρα, σχετίζονται και με τους αντιληπτούς στόχους του Π.Σ. (Σακαλλιέρος κ.α., 2016).

Αντίστοιχα, το επιδιωκόμενο Π.Σ. σχετίζεται με τους στόχους που θέτουν οι φορείς ενώ από την άλλη, το αντιλαμβανόμενο Π.Σ. είναι αυτό το οποίο θεωρούν οι εκπαιδευτικοί πως εφαρμόζεται για να επιτευχθούν οι στόχοι του μαθήματος (CEDEFOP, 2011). Στη λογική αυτή, σύμφωνα με τις Μπιρμπίλη & Κοντοπούλου (2016), στη μελέτη των επιδιωκόμενων στόχων του Π.Σ. εξετάζεται το πώς συνδέεται η μαθησιακή διαδικασία με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και ποια είναι η αναμενόμενη επίδραση του Π.Σ. στους μαθητές και τις μαθήτριες. Ωστόσο, το αντιληπτό ή προσλαμβανόμενο Π.Σ. αφορά το τι εκτιμούν οι εκπαιδευτικοί πως πρέπει να διδάξουν, ενώ το υλοποιούμενο Π.Σ. το τι τελικά διδάσκεται στους μαθητές και τις μαθήτριες.

Τα ΝΠΣ σχεδιάζονται από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής (ΙΕΠ) με κριτήριο τον τρόπο διδασκαλίας ανάλογων μαθημάτων στην Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) και σε συνεργασία με επιστήμονες και εμπειρογνώμονες των επιμέρους τομέων στους οποίους εστιάζει κάθε μάθημα. Τα ΝΠΣ σε σύγκριση με τα παλαιότερα Προγράμματα Σπουδών συνιστούν επικαιροποιημένα πλαίσια, τα οποία εν δυνάμει περιλαμβάνουν ή όχι μια αναδιάρθρωση της ύλης και του περιεχομένου των μαθημάτων (ΙΕΠ, 2021).

Σύμφωνα με το ΙΕΠ τα προγράμματα σπουδών αποτελούν «κείμενα» ή κωδικοποιημένα συστήματα σημαινόντων τα οποία σηματοδοτούν στο επίπεδο των σημαιομένων τον ορισμό σύμφωνα με τους δημιουργούς τους, της επιθυμητής γνώσης (περιεχόμενο, προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα), των επιθυμητών μορφών μετάδοσης της γνώσης αυτής (παιδαγωγικοί προσανατολισμοί) και των επιθυμητών μορφών εφαρμογής της εν λόγω γνώσης (αξιολόγηση) (Bernstein, 2003, Whitson, 2008). Σε αυτό το επίπεδο, στο επίπεδο δηλαδή της κωδικοποίησής τους, τα Π.Σ. συνιστούν αυτό, που στη σχετική βιβλιογραφία περιγράφεται με τον όρο επιδιωκόμενα Π.Σ. (intended curricula) (Taylor & Richards, 2018).

Παρατηρείται συχνά τα αναλυτικά προγράμματα να ορίζονται ως κλειστά Π.Σ αναμένοντας την «αποκωδικοποίησή» τους από τους αποδέκτες που δεν είναι άλλοι από τους εκπαιδευτικούς. Τα ανοικτά Π.Σ. από την άλλη διαφέρουν σε μεγάλο βαθμό από τα κλειστά. Αναλυτικά, και σύμφωνα με τις Βέικου κ.α (2007), ένα κλειστό Π.Σ. θεωρείται συγκεντρωτικό, σχεδιάζεται από εμπειρογνώμονες και περιλαμβάνει ποικίλες μορφές δράσεων, ενώ στοχεύει παράλληλα στην πλήρη

καταγραφή του τρόπου της διδασκαλίας, όντας στηριγμένο, τυπικά, σε ένα συμπεριφορικό μοντέλο. Επίσης, εστιάζει στο αποτέλεσμα της μάθησης και όχι τόσο στη μάθηση, είναι εστιασμένο στην ιδανική επίτευξη των στόχων, λεπτομερές και δεσμευτικό και η ευθύνη υλοποίησής του αφορά κυρίως τον εκπαιδευτικό. Στον αντίποδα ένα ανοιχτό Π.Σ. είναι πιο γενικό, άρα, υπάρχει μεγαλύτερη αυτονομία δράσης για τον εκπαιδευτικό. Ακόμα, περιλαμβάνει μια γενική κατεύθυνση, και ως εκ τούτου προσφέρει ευελιξία στον εκπαιδευτικό να διδάξει με τρόπο που κρίνει ως πλέον κατάλληλο.

Όταν το ΠΣ αποκωδικοποιείται ως «κείμενο» βιβλιογραφικά συναντάται ως προσλαμβανόμενο Π.Σ. (perceived curriculum), και τελικά καθορίζει με πολύ πιο αποφασιστικό τρόπο σε σχέση με το επιδιωκόμενο Π.Σ. τον τρόπο υλοποίησής του στην πράξη (enacted curriculum) (Remmilard and Heck, 2014). Βέβαια, γίνεται κατανοητό ότι όλοι οι εκπαιδευτικοί έχουν διαφορετικές προσλαμβάνουσες, υπεισέρχονται στη πράξη διάφοροι παράγοντες όπως προσωπικές πεποιθήσεις, επαρκής, ανεπαρκής ή ελλιπής υλικοτεχνική υποδομή.

1.3 Ιστορική αναδρομή

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, τα πρώτα νηπιαγωγεία δημιουργήθηκαν τον 19^ο αιώνα, στα πλαίσια της ενθάρρυνσης συμμετοχής των γυναικών στην παραγωγική διαδικασία και κατ' επέκταση στην αγορά εργασίας. Επομένως, αρχικά, ο στόχος της εκπαίδευσης των παιδιών σε νηπιαγωγεία δεν αφορά τόσο την απόκτηση απαραίτητων γνώσεων ώστε να καταστούν αποτελεσματικότεροι στη μάθησή τους σε μελλοντικό χρόνο. Αντ' αυτού, στόχο αποτέλεσε η εξυπηρέτηση των γονέων για τη μετάβασή τους στο περιβάλλον εργασίας τους. Λειτουργούσε, έτσι, ως φορέας που υποστήριζε το κοινωνικό κράτος σε κράτη όπως η Αγγλία και η Γαλλία (Humphries & Sarasua, 2012, Sineau & Bimbi, 2001).

Στην Ελλάδα, ο θεσμός εισήχθη επίσης τον 19^ο αιώνα, συγκεκριμένα, με το Διάταγμα του 1896 που αναγνώριζε για πρώτη φορά την προσχολική αγωγή ως θεσμό. Η υιοθέτηση του θεσμού περιελάμβανε τη δημιουργία τριτάξιων νηπιαγωγείων τα οποία, σύμφωνα με το νόμο, προωθούσαν κατά κύριο ρόλο τη σωματική και πνευματική ενίσχυση των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Επομένως, ήδη από το

διάστημα αυτό στην Ελλάδα η προσχολική αγωγή αποσκοπούσε στην παιδεία και την ενίσχυση των δεξιοτήτων των παιδιών (Βασιλείου, 2016).

Έπειτα, αναφορικά με το πρόγραμμα σπουδών που χρησιμοποιούνταν το 1896, παρατηρείται η υποχρέωση της νηπιαγωγού να ακολουθεί μια λίστα δραστηριοτήτων ανά εβδομάδα. Η λίστα αυτή ήταν ιδιαίτερα αυστηρή και υπήρχε μεγάλη ακαμψία στο σύστημα. Η έλλειψη ευελιξίας ήταν ένα σημαντικό ζήτημα, δεν παύει όμως να ισχύει το γεγονός ότι υπήρξε η πρώτη απόπειρα για ένα πρώτο επίσημο πρόγραμμα σπουδών για το νηπιαγωγείο (Παπαχρυσανθάκη, 2022).

Το επόμενο επίσημο αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών που εφαρμόστηκε στην προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα, είναι αυτό του 1962. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου περιλάμβανε συγκεκριμένες θεματικές, όπως την κοινωνική αγωγή και τη θρησκευτική παιδεία. Στόχος ήταν τα παιδιά να ασχολούνται με συγκεκριμένες δραστηριότητες ανά ημέρα και να καλλιεργούν ευρείες δεξιότητες (Βασιλείου, 2016).

Σημειώνεται, ωστόσο, πως η δεκαετία του 1960 ήταν μια ιδιαίτερα δύσκολη περίοδος για την Ελλάδα. Σημαντικό λόγο συνιστούσε η ανελευθερία του καθεστώτος, κάτι που αντανάκλούσε και το πρόγραμμα σπουδών και τις θεματικές που, υποχρεωτικά αποτελούσαν τη βάση του προγράμματος σπουδών. Πράγματι, το πρόγραμμα σπουδών του 1962 επικεντρωνόταν στην καλλιέργεια μιας συγκεκριμένης αντίληψης περί κράτους (πατρίδας), και τη θρησκευτική αγωγή για να διαμορφωθεί ένας συγκεκριμένος τρόπος σκέψης στα παιδιά (Kornetis, 2013).

Η ουσιαστική αναθεώρηση του προγράμματος σπουδών, ωστόσο συντελέστηκε το 1980. Το εν λόγω αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών του 1980 βασίστηκε στις αρχές της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης και προσαρμόστηκε, με στόχο την αξιοποίηση διαφορετικών εκπαιδευτικών τεχνικών μάθησης. Χαρακτηριστικό του αποτελούσε η υιοθέτηση πρακτικών λιγότερο επικεντρωμένων στη γνώση για τη γνώση και, κυρίως η εστίαση στο παιχνίδι ως το βασικό αξιοποιούμενο εκπαιδευτικό εργαλείο. Πρακτικά, το πρόγραμμα αυτό έδινε μια χαλαρή κατεύθυνση στις νηπιαγωγούς και δεν τις περιόριζε σε σχέση με τις προτεινόμενες δραστηριότητες ή την ύλη (Καλτσογιάννη, 2022).

Το επόμενο πρόγραμμα σπουδών που υιοθετήθηκε επισήμως από το ελληνικό κράτος ήταν αυτό του 1989. Το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών αυτό βασίστηκε στην καλλιέργεια τριών συγκεκριμένων κατηγοριοποιημένων δεξιοτήτων για τα παιδιά: τις συναισθηματικές/κοινωνικές, τις γνωστικές και τις κινητικές/σωματικές. Υπήρχε δε έντονη επιρροή της επιστημονικής γνώσης στο πρόγραμμα αυτό, εφόσον εφαρμόστηκε η θεωρία του Piaget για τη μάθηση. Οι δραστηριότητες του προγράμματος αυτού ήταν ενδεικτικές και ήταν διαχωρισμένες σε προαιρετικές και μη (Τσανακτσίδης, 2020).

Στη συνέχεια, το 2003, προτάθηκε το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών (ΔΕΠΠΣ) με χαρακτηριστικά την ευελιξία και τη διαθεματικότητα. Η προσέγγιση του ΔΕΠΠΣ ήταν συγκεκριμένη και προσαρμόστηκε στις νέες ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας. Συγκεκριμένα, ήταν διαπολιτισμικό και εστιασμένο στη διευκρίνιση του τι πρέπει να μαθαίνει ένα παιδί προσχολικής ηλικίας και το πώς μπορεί να πραγματοποιηθεί η μάθηση στην προσχολική ηλικία (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2003).

Το ΔΕΠΠΣ καθίσταται το πρώτο από τα Π.Σ. για το νηπιαγωγείο που διαθέτει σαφείς αναφορές στις θετικές επιστήμες. Στα πλαίσια της εφαρμογής του, τα παιδιά διδάσκονται βασικές έννοιες των μαθηματικών, της φυσικής και της χημείας ενώ προσεγγίζουν τα ζητήματα που σχετίζονται με τα πεδία αυτά μέσω οικείων παραδειγμάτων (Παιδαγωγικό Ινστιτούτο, 2003).

Σύμφωνα με την Παπαπορφυρίου (2021), αρχικά, τα Π.Σ. στην Ελλάδα εστιάζονται στην απλή κατηγοριοποίηση των επιμέρους θεμάτων που μελετούνταν εντός της σχολικής τάξης, συνεπώς, σχετίζονταν με τον ορισμό των Maryanti et.al (2021) και Kim & Yung (2019) σε σχέση με τα παραδοσιακά Π.Σ. Ωστόσο, από το 2000 και έπειτα, στη χώρα, μεταβλήθηκε σημαντικά ο τρόπος με τον οποίο αντιλαμβάνονται οι φορείς τα Π.Σ. Ειδικά, ο ν. 3374/2005 βασίζεται στην αρχή της αξιολόγησης του παιδαγωγικού έργου των σχολείων και, έτσι, αποτελεί σημείο καμπής στην εξέλιξη και των Π.Σ.

Πράγματι, σημαντικό στοιχείο των Π.Σ. συνιστά η ευθυγράμμιση των στόχων και του περιεχομένου τους με τη φιλοσοφία και τους θεμελιώδεις στόχους της ΕΕ. Αυτή η ανάγκη ενισχύθηκε από το γεγονός πως, στα τέλη του 20^{ου} αιώνα, η Ελλάδα

εισήχθη στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης και, συνεπώς, εντατικοποιήθηκε η προσπάθεια για να συντονιστούν τα Π.Σ. όλων των βαθμίδων όλων των κρατών μεταξύ τους (Παπαπορφυρίου, 2021). Στόχο, λοιπόν αποτελεί όλοι οι μαθητές και μαθήτριες να είναι σε θέση να προσαρμοστούν σε ένα νέο εκπαιδευτικό περιβάλλον ισότιμα, να διαθέτουν κοινές γνώσεις και δεξιότητες και να διδάσκονται μια ύλη που είναι συμβατή με τα ενδιαφέροντα και την ηλικία τους. Συνεπώς, οι φορείς πρέπει να στοχεύουν στη δημιουργία ενός Π.Σ. το οποίο παράλληλα προσαρμόζεται στα νέα δεδομένα της εποχής. Αυτός ο παράγοντας καθόρισε, επίσης, σε μεγάλο βαθμό, την εξέλιξη των νέων Π.Σ. στην Ελλάδα όσο και σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (Karseth & Solbrekke, 2016).

Τα τελευταία χρόνια, επίσης, δίνεται όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα στη προσχολική εκπαίδευση. Τα οφέλη από την επένδυση αυτή θεωρούνται μεγαλύτερα από οποιαδήποτε άλλη βαθμίδα εκπαίδευσης σύμφωνα με την ΕΕ (2011, C 175/03). Ως εκ τούτου, το Νηπιαγωγείο αποτελεί την πρώτη θεσμοθετημένη βαθμίδα εκπαίδευσης στη χώρα μας, η οποία διέπεται από συγκεκριμένους κανόνες και αρχές λειτουργίας (ΙΕΠ, 2021) που βοηθούν στην κοινωνικοποίηση και στην καλλιέργεια βασικών ικανοτήτων με απώτερο στόχο τη μετέπειτα σχολική πορεία. Ο 21^{ος} αιώνας έχει επιφέρει αλλαγές οι οποίες αντανακλώνονται στα Νέα Προγράμματα Σπουδών (ΙΕΠ, 2021). Αρα, επιβάλλεται η διαμόρφωση ενός ανοιχτού πλαισίου μάθησης στο χώρο του Νηπιαγωγείου με ένα εύρος επιλογών, ο εμπλουτισμός με κατάλληλα σύμβολα και εργαλεία και η αξιοποίηση της φυσικής περιέργειας και της τάσης για ανακάλυψη των μικρών παιδιών για τη μελέτη των φαινομένων από τον/την εκπαιδευτικό(Γκλούμπου, 2014).

1.4 Βασική φιλοσοφία και αρχές κατασκευής του Νέου Προγράμματος Σπουδών για τις Θετικές Επιστήμες στην Προσχολική Εκπαίδευση

Σύμφωνα με τις Μπιρμπίλη & Κοντοπούλου (2016), το Π.Σ. του νηπιαγωγείου περιλαμβάνει δυο βασικές διαστάσεις που περιγράφονται στη συνέχεια. Η πρώτη αφορά τους εκπαιδευτικούς στόχους και τους στόχους της αγωγής για παιδιά ηλικίας τεσσάρων έως και έξι ετών. Οι στόχοι αυτοί καθορίζονται από το Υπουργείο Παιδείας και την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) με βάση τις προτεραιότητες του «Νέου Σχολείου». Από την άλλη, η δεύτερη περιλαμβάνει την εμπειρία της μάθησης,

τα υλικά και τη διδακτική προσέγγιση, σχετίζοντας τη διευκόλυνση της διαδικασίας υλοποίησης των εκπαιδευτικών στόχων, οι οποίοι θέτονται από τους φορείς.

Σήμερα, τα Π.Σ. έχουν ως επίκεντρό τους τα μαθησιακά αποτελέσματα. Τα μαθησιακά αποτελέσματα γίνονται αντιληπτά ως ένα σύνολο, καταδεικνύοντας τα εξής χαρακτηριστικά, τη συμπερίληψη γνώσεων, δεξιοτήτων και ικανοτήτων. Αναλυτικά (CEDEFOP, 2011:3):

Οι γνώσεις είναι αντιληπτές ως «το αποτέλεσμα της αφομοίωσης των πληροφοριών μέσω της μάθησης [...] και το σώμα των θετικών στοιχείων, αρχών, θεωριών και πρακτικών που σχετίζεται με ένα πεδίο εργασίας ή σπουδών».

Οι δεξιότητες σχετίζονται με την *«ικανότητα εφαρμογής γνώσεων και αξιοποίησης τεχνογνωσίας για την εκπλήρωση εργασιών και την επίλυση προβλημάτων και περιγράφονται ως νοητικές και πρακτικές».* Οι νοητικές δεξιότητες περιλαμβάνουν τη χρήση της λογικής και της διαισθητικής/δημιουργικής σκέψης ενώ, οι πρακτικές, την ικανότητα χειρισμού εργαλείων, μεθόδων, υλικών, οργάνων κοκ.

Η ικανότητα ορίζεται ως *«αποδεδειγμένη επάρκεια στη χρήση γνώσεων, δεξιοτήτων και προσωπικών, κοινωνικών ή και μεθοδολογικών δυνατοτήτων σε περιστάσεις εργασίας ή σπουδής και στην επαγγελματική ή και προσωπική ανάπτυξη».*

Οι βασικότερες αρχές της κατασκευής του νέου Π.Σ. για την προσχολική αγωγή, σύμφωνα με τις Μπιρμπίλη & Κοντοπούλου (2016), είναι δύο:

A. Να δημιουργείται εντός της σχολικής τάξης ένα κοινό θεωρητικό πλαίσιο. Το θεωρητικό αυτό πλαίσιο πρέπει να εφαρμόζεται σε όλα τα νηπιαγωγεία της Ελλάδας και να μην εξαρτάται το αν θα εφαρμοστεί από παράγοντες όπως η τοποθεσία, η σύνθεση της σχολικής τάξης ή άλλες αντίστοιχες παραμέτρους.

B. Να είναι οι αρχές και η φιλοσοφία των νέων Π.Σ. του νηπιαγωγείου η βάση του σχεδιασμού των Π.Σ. από τους εκπαιδευτικούς.

Οι αρχές αυτές, αντίστοιχα, είναι δέκα και είναι οι εξής (Μπιρμπίλη & Κοντοπούλου, 2016):

1. Η προσχολική αγωγή θέτει τις βάσεις που θεωρούνται απαραίτητες για τη συνολική ανάπτυξη των παιδιών και εστιάζει στην απόκτηση μιας θετικής στάσης απέναντι στη μάθηση γενικά από τα παιδιά. Ως εκ τούτου, γίνεται αντιληπτή η απαίτηση για ολική έμφαση, τόσο στη συναισθηματική ανάπτυξη όσο και τη γνωστική ανάπτυξη των παιδιών έχοντας πράγματι διαπιστωθεί ερευνητικά, ότι συντελείται η ανάπτυξη της προσωπικότητας, των γνώσεων και των στάσεων των παιδιών τους εντός της σχολικής τάξης στα πλαίσια της μάθησης.
2. Η προσχολική εκπαίδευση στοχεύει στην προσωπική ενδυνάμωση όσο και στην ανάπτυξη μιας υγιούς προσωπικότητας του παιδιού. Αυτός ο στόχος τίθεται, διότι η παιδεία μεριμνά, ώστε το παιδί να καταστεί ψυχοκοινωνικά επαρκές και ικανό να επιλύει τα επιμέρους προβλήματα που θα αντιμετωπίσει στη μελλοντική του ζωή.
3. Η γνώση χτίζεται στο σχολικό περιβάλλον μέσω της αλληλεπίδρασης τόσο του φυσικού όσο και του κοινωνικού περιβάλλοντος του παιδιού. Επομένως η γνώση αποκτά κοινωνικό χαρακτήρα. Στην κατεύθυνση αυτή υιοθετούνται τρεις πρόσθετες αρχές, ήτοι οι βιωμένες εμπειρίες των παιδιών από το οικογενειακό, το κοινωνικό, το γλωσσικό και το πολιτισμικό τους περιβάλλον, η αυτοανακάλυψη και η εξερεύνηση τίθενται στο επίκεντρο της μάθησης στοχεύοντας στη συνοικοδόμηση της γνώσης καθώς ο διάλογος αποφέρει τα βέλτιστα αποτελέσματα.
4. Το παιχνίδι αποτελεί δικαίωμα για τα παιδιά και ορίζεται ως η κύρια ενδεικνυόμενη μαθησιακή δραστηριότητα. Αυτό πηγάζει αφενός, από την πηγαία ανάγκη των παιδιών να αντιλαμβάνονται καλύτερα τα ζητήματα που προσεγγίζονται στα πλαίσια της μαθησιακής διαδικασίας με παιγνιώδη τρόπο, αφετέρου η δραστηριότητα αυτή προκαλεί θετικά συναισθήματα ωθώντας τα να προβληματιστούν, να ανακαλύψουν, να αυτοσχεδιάσουν και να δημιουργήσουν.
5. Τα παιδιά αναπτύσσουν τις δεξιότητές τους στο σχολείο και στο οικογενειακό/κοινωνικό τους περιβάλλον. Έτσι η μάθηση συνίσταται να προκύπτει από τη συνεργασία της οικογένειας και σε σύνδεση με την κοινότητα. Αυτό προκύπτει διότι οι εμπειρίες στο σχολικό περιβάλλον συνδέονται με τις εμπειρίες έξω από αυτό. Η γνώση αποκτά νόημα αν διδάσκεται και ανακαλύπτεται στο εξωσχολικό περιβάλλον και επειδή τα

παιδιά τείνουν να αισθάνονται οικειότητα εκτός του σχολείου και, αν νιώθουν οικεία στο σχολείο, τότε είναι ο εαυτός τους σε κάθε περιβάλλον.

6. Το κάθε παιδί είναι μια ξεχωριστή προσωπικότητα με τις δικές του επιθυμίες και ανάγκες έχοντας παράλληλα ίσα δικαιώματα με κάθε άλλο παιδί. Έτσι, απαιτείται να ακολουθείται ένα Π.Σ. το οποίο στοχεύει στη διαφορετικότητα, την προσωπικότητα, τις γλωσσικές/κοινωνικές/πολιτισμικές ταυτότητες και τις επιμέρους ανάγκες των παιδιών. Επίσης, κάθε παιδί, ανεξαρτήτως της οικονομικής κατάστασης της οικογένειάς του, της ταυτότητας και της ομάδας στην οποία ανήκει, θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ένα άτομο που μετέχει σε ένα ασφαλές σχολικό περιβάλλον.

7. Από τη φύση τους τα παιδιά είναι περίεργα. Συνεπώς, το αναλυτικό Π.Σ. του νηπιαγωγείου οφείλει να αντιληφθεί αυτή την ανακαλυπτική και εξερευνητική διάθεση τους και να προσπαθεί να δημιουργεί/αξιοποιεί τις διαφορετικές ευκαιρίες για μάθηση οι οποίες και προσφέρονται στο παιδί.

8. Τα παιδιά μπορούν να μάθουν με διαφορετικές διδακτικές μεθόδους και προσεγγίσεις. Αυτό καθιστά σαφές το γεγονός, ότι αν ακολουθείται μια μόνο μέθοδος, τότε δε λαμβάνεται υπόψιν ο προσωπικός ρυθμός του κάθε παιδιού και έτσι καταστρατηγείται η αρχή ότι το κάθε παιδί είναι ξεχωριστό και διαθέτει διαφορετικό ρυθμό και τρόπο μάθησης.

9. Βασικός ρόλος του/της εκπαιδευτικού είναι η οργάνωση του μαθησιακού περιβάλλοντος και ο σχεδιασμός των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Επομένως εξάγεται το συμπέρασμα ότι στόχος είναι η διατήρηση της ισορροπίας ανάμεσα στις δράσεις που προτείνουν τα ίδια τα παιδιά και το επιδιωκόμενο Π.Σ.

10. Για να καθοριστούν οι ανάγκες και οι στόχοι του Π.Σ. απαιτείται η συστηματική παρατήρηση. Οι εκπαιδευτικοί αναλαμβάνουν τη συστηματική παρατήρηση και γίνεται εντός του σχολικού περιβάλλοντος. Η συστηματική παρατήρηση επιτρέπει την αποτελεσματική οργάνωση του Π.Σ. και του περιβάλλοντος της μάθησης και είναι μια σύνθετη διαδικασία.

Ιδιαίτερα για το Νηπιαγωγείο στο Νέο Πρόγραμμα Σπουδών του 2021 (ΦΕΚ 160476/Δ1/5961) οι νέες κοινωνικές συνθήκες και επιστημονικές εξελίξεις ενεργοποιούν την εργαλειοθήκη τεσσάρων υποδοχών μέσω της διερευνητικής και παιγνιώδους μάθησης, της ολιστικής ανάπτυξης και της μάθησης για όλους. Το

περιεχόμενο της μάθησης στο νηπιαγωγείο χωρίζεται σε τέσσερα Θεματικά Πεδία στην βάση της ολιστικής προσέγγισης της μάθησης μέσω διεπιστημονικών συνδέσεων και διαθεματικής ενοποίησης. Ένα από αυτά τα πεδία είναι και το Γ' Θεματικό Πεδίο: Παιδί και Θετικές Επιστήμες. Με δεδομένη τη φυσική περιέργεια που εκδηλώνουν τα πολύ μικρά παιδιά και της συνεχούς εξερεύνησης και ενασχόλησης τους με τον κόσμο και τα φυσικά φαινόμενα, δομούν την αντίληψη και τη κατανόηση του κόσμου που τα περιβάλλει (ΙΕΠ, 2021).

Το Θεματικό Πεδίο «Παιδί και Θετικές Επιστήμες» σύμφωνα με τους σχεδιαστές του εστιάζει στις κοινές διαδικασίες που λαμβάνουν χώρα δυναμικά, αλληλεπιδραστικά και συμπληρωματικά, όταν τα παιδιά οικοδομούν τις έννοιες στα Μαθηματικά, στις Φυσικές Επιστήμες και την Τεχνολογία Κατασκευών. Ο/η εκπαιδευτικός της εν λόγω βαθμίδας σε ρόλο διευκολυντή υποστηρίζει τα παιδιά στην ανακάλυψη της νέας γνώσης και από το πρόβλημα της καθημερινότητας να επέλθει το μαθηματικό πρόβλημα (μαθηματικός γραμματισμός). Τα Μαθηματικά επομένως δίνουν τις ενέργειες ώστε τα παιδιά να αντιληφθούν τον κόσμο. Αυτό θα επιτευχθεί μέσω της Φυσικής Επιστήμης, του πλαισίου δηλαδή στο οποίο τα παιδιά ενεργώντας κατανοούν το κόσμο και δρουν ως προσωπικότητες. Συμπληρωματικά έρχεται το Πεδίο Τεχνολογία Κατασκευών, το οποίο αποτελεί την πρακτική εφαρμογή των Φυσικών Επιστημών. Μέσω αυτών, τα παιδιά αποκτούν τις βάσεις και τα εφόδια ώστε να μπορέσουν να ανταπεξέλθουν στις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας ως επιστημονικά εγγράμματοι πολίτες (ΙΕΠ, 2021).

Εξίσου σημαντικό και καινοτόμο για τη μαθησιακή διαδικασία είναι το μοντέλο διδακτικού σχεδιασμού, 5Ε το οποίο βασίζεται στη διερευνητική μάθηση και εξελίσσεται σε πέντε διαδοχικές φάσεις οι οποίες αλληλοσυμπληρώνονται. Η κάθε φάση μπορεί να αποτελείται από μια σειρά από δραστηριότητες. Το μοντέλο αυτό έχει αξιοποιηθεί κυρίως στο πεδίο των Θετικών Επιστημών. Για τις ανάγκες της προσχολικής εκπαίδευσης και σε σχέση με τον τρόπο που εξελίσσεται η διερευνητική διαδικασία στο νηπιαγωγείο, προτείνονται οι ακόλουθοι όροι για τις πέντε φάσεις της ανάπτυξης δραστηριοτήτων: α. Εξοικείωση, β. Επισκόπηση, γ. Επεξήγηση, δ. Εμπλουτισμός και ε. Εκτίμηση. (Οδηγός Εκπαιδευτικού, 2021)

Κεφάλαιο 2: Βιβλιογραφική Επισκόπηση

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται αναφορά στη σημασία της διδασκαλίας των Θετικών Επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση και στις απόψεις των εκπαιδευτικών σε σχέση με την προσχολική εκπαίδευση. Στα πλαίσια της παρουσίασης αυτής, συζητώνται κριτικά τα αποτελέσματα ερευνών από την Ελλάδα και το εξωτερικό που αναλύονται με τη μέθοδο της κριτικής βιβλιογραφικής επισκόπησης.

2.1 Η σημασία των Θετικών Επιστημών στην προσχολική εκπαίδευση

Η αναδιάρθρωση και επικαιροποίηση της ύλης γίνεται με κριτήριο τις ευρύτερες ανάγκες των μαθητών σε σχέση με την εκπαίδευσή τους. Έτσι, δίνεται έμφαση στο να αντανakλά η ύλη, το περιεχόμενο, η δομή και ο σχεδιασμός των μαθημάτων τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές, πολιτικές και πολιτιστικές συνθήκες που επικρατούν διεθνώς και στον ελλαδικό χώρο. Επίσης, στη λογική αυτή, σημειώνεται πως τα ΝΠΣ στοχεύουν σε δύο κύριες κατευθύνσεις: α) στην ενίσχυση των ακαδημαϊκών προσόντων των μαθητών ώστε να είναι σε θέση να ασχοληθούν σε επίπεδο καριέρας με ένα συγκεκριμένο επάγγελμα ή τομέα και β) στο να καταστούν ενεργοί και υπεύθυνοι πολίτες στο μέλλον (ΙΕΠ, 2022).

Σε ό,τι αφορά λοιπόν τα ΝΠΣ και κατόπιν της αναθεώρησης και αναδιάρθρωσης αυτών, εξετάζεται το πώς η αλλαγή αυτών αντανakλά τις κοινωνικοπολιτικές, τεχνολογικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στο διεθνές περιβάλλον. Η σημασία της έρευνας, πέραν των θεωρητικών στόχων των ΝΠΣ και της διεθνούς εμπειρίας, στοχεύει να αναδείξει τα Νέα Προγράμματα Σπουδών στη βάση της σύγκρισης της επιδιωκόμενης μορφής από τους κατασκευαστές τους και της προσλαμβανόμενης μορφής από τους εκπαιδευτικούς στη φάση της υλοποίησής τους στο χώρο του νηπιαγωγείου.

Η διδασκαλία των Θετικών επιστημών από τη νεαρή ηλικία, σύμφωνα με τους Linder et al.(2011), Papadakis et al.(2021) και Resnick (2017) συνδράμει στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων του παιδιού απαραίτητες για τη συμμετοχή του στο μάθημα όσο και στην καθημερινότητά του. Επί παραδείγματι, το παιδί μαθαίνει να

μετρά τουλάχιστον έως το δέκα (10) κατακτώντας την έννοια της πρόσθεσης και της αφαίρεσης. Επίσης, εξοικειώνεται με τα σύμβολα των μαθηματικών γεγονός που ωθεί το παιδί από νεαρή ηλικία να αναγνωρίζει σχήματα, γενικές (abstract) έννοιες και να συνδέει πληροφορίες μεταξύ τους για να πετύχει ένα στόχο.

Έπειτα, η διδασκαλία των Θετικών Επιστημών περιλαμβάνει και την περιβαλλοντική αγωγή. Η περιβαλλοντική αγωγή είναι ουσιαστικής σημασίας να καλλιεργείται από νεαρή ηλικία, διότι το παιδί έχει αντίληψη νωρίς για τον ρόλο που αναλαμβάνει ως πολίτης, αποκτώντας ευθύνη για την ανακύκλωση και την προστασία των φυσικών πόρων, αποδίδοντας σημασία στην προστασία των ζώων και κατανοώντας τον αντίκτυπο της ανθρώπινης δραστηριότητας στο φυσικό περιβάλλον (Hart, 2013).

Σε σχέση με τη φυσική επιστήμη και την επιστήμη της χημείας, οι έννοιες που μπορεί να μελετήσει ένα παιδί προσχολικής ηλικίας είναι συγκεκριμένες. Έτσι, γίνεται μια πρώτη ανάλυση των φυσικών φαινομένων όπως η κίνηση και εξετάζεται η κατανόηση εννοιών των θετικών επιστημών από τα παιδιά με απλά και οικεία παραδείγματα (Campbell & Speldewinde, 2020).

Ενδεικτικά, τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιούν το παιχνίδι, οικεία αντικείμενα, βιβλία και οπτικοακουστικό υλικό προς κατανόηση των νόμων της βαρύτητας (σε ένα βασικό επίπεδο). Επιπλέον, σημαντική είναι η αξιοποίηση και των τεχνολογικών μέσων που είναι διαθέσιμα για να υπάρξει αφενός, εξοικείωση με την πληροφορική και αφετέρου, πρακτική επεξήγηση των όρων, θεωριών και παραδειγμάτων που παρουσιάζονται στη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών στο νηπιαγωγείο (Papadakis et al., 2021).

2.2 Επισκόπηση ερευνών σε σχέση με τις απόψεις εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας για τα προγράμματα σπουδών και τις Θετικές Επιστήμες

Σε σχέση με τις απόψεις των εκπαιδευτικών όσον αφορά τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών (Θ.Ε) στην προσχολική αγωγή στην Ελλάδα, μελετάται αρχικά το άρθρο των Kallogiannakis & Papadakis (2019) οι οποίοι εξετάζουν την πρόθεση των εκπαιδευτικών να υιοθετήσουν τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, στην Ελλάδα οι νηπιαγωγοί αντιλαμβάνονται τη συνθετότητα της διδασκαλίας των Θ.Ε. και τη σημασία της χρήσης των νέων τεχνολογιών στην εκπαίδευση. Ακόμα, θεωρούν πως η χρήση των νέων τεχνολογιών, ειδικά των τάμπλετ, είναι θεμιτή καθώς προσφέρουν ευκολία στη χρήση και επηρεάζουν τη στάση των μαθητών απέναντι στη μάθηση και τις Θ.Ε.

Επίσης, οι εκπαιδευτικοί εκτιμούν πως τα παιδιά αποκομίζουν πολλά οφέλη από τη χρήση των νέων τεχνολογιών στη σχολική τάξη. Μεταξύ αυτών, εγείρεται το ενδιαφέρον των παιδιών για τη μάθηση, αποκτούν μια θετική άποψη σε σχέση με τη χρήση των νέων τεχνολογιών και τις ίδιες τις Θ.Ε. και ενδυναμώνονται. Ακόμα, οι ίδιοι οι καθηγητές ωφελούνται από την υιοθέτηση των τεχνολογιών αυτών, διότι καθίστανται πιο καινοτόμοι, δημιουργικοί και ικανοί να προσεγγίζουν διαφορετικά ζητήματα με κριτική διάθεση (Kallogiannakis & Papadakis, 2019).

Έπειτα, σύμφωνα με τους Kinzie et al. (2014), οι δάσκαλοι δίνουν μεγάλη έμφαση στη διαμόρφωση του χώρου στον οποίο προσφέρονται οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες και εκτιμούν ότι είναι στοιχείο το οποίο καθορίζει την αποτελεσματικότητα της διδασκαλίας. Επίσης, πιστεύουν πως τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα την αριθμητική και εξοικειώνονται με τις Θ.Ε. μέσω της χρήσης εικόνων, σχημάτων και πληθώρας υλικών για την κατανόηση μιας νέας έννοιας και την απόκτηση νέων γνώσεων.

Επιπροσθέτως, οι Kinzie et al. (2014) διαπιστώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί αντιλαμβάνονται ότι οι μαθητές και μαθήτριες παρουσιάζουν δυσκολία στη κατανόηση και την απόδοση σε σχέση με τους συμμαθητές τους. Για τον λόγο αυτό,

δυσκολεύονται στην ανάπτυξη νέων γνώσεων νιώθοντας ανασφάλεια. Για την επίλυση αυτού του ζητήματος κομβική σημασία αποκτά η ενθάρρυνση χρησιμοποίησης εργαλείων και μέσων από τα παιδιά, όπως τα τρίγωνα για το μάθημα της γεωμετρίας καθώς και η συμμετοχή τους σε ομάδες. Η ομαδική εργασία βελτιώνει την ικανότητα του παιδιού να αντιλαμβάνεται τον εαυτό του σε σχέση με τους άλλους και αποδεικνύεται πως έχει σημασία και στη διδασκαλία των Θ.Ε. βασιζόμενη στις απόψεις των εκπαιδευτικών.

Αναφορικά με τις απόψεις των εκπαιδευτικών σε σχέση με τις Θ.Ε. οι Gheith & Al-Shawareb (2016) διαπιστώνουν ότι οι εκπαιδευτικοί στην προσχολική εκπαίδευση πιστεύουν στη σημαντικότητα της διδασκαλίας των Θ.Ε. Ωστόσο, δεν καταλήγουν σε κοινά συμπεράσματα σε σχέση με το πώς πρέπει να διδάσκονται οι Θ.Ε. Από την άλλη, πιστεύουν πως η διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο συνδράμει στην ανάπτυξη του παιδιού και στην απόκτηση χρήσιμων δεξιοτήτων και σε άλλα επίπεδα όπως το κοινωνικό και το πολιτιστικό, πέραν του ακαδημαϊκού.

Στη συνέχεια, η έρευνα των Park et al.(2017) αφορά στις απόψεις εκπαιδευτικών στις ΗΠΑ διαπιστώνοντας την ανετοιμότητα των εκπαιδευτικών για τη διδασκαλία των Θ.Ε. στα πλαίσια των STEM (Science, Technology, Engineering and Maths) στο σχολείο σε ποσοστό 69,4%. Μόνο ένα 30,6% έκρινε πως διαθέτει υψηλού επιπέδου δεξιότητες στη διδασκαλία των Θ.Ε. Ένα 29.3% θεωρεί ότι θα βελτιωνόταν η δυνατότητα διδασκαλίας των Θ.Ε. με την εμπειρία και την εξειδίκευση.

Συνεχίζοντας στην ίδια έρευνα, διαπιστώνεται πως μόνο ένα 24% θεωρεί ότι τα παιδιά αναπτύσσουν τις απαραίτητες δεξιότητες και είναι εξοικειωμένα με τις Θ.Ε. στα πλαίσια της προσχολικής εκπαίδευσης. Ωστόσο, πιστεύουν πως για τα παιδιά η διδασκαλία των Θ.Ε. είναι ιδιαίτερα σημαντική και μπορεί να γίνει στα παιδιά ηλικίας 3-8 ετών. Για παράδειγμα, αναφέρουν ότι τα παιδιά αρέσκονται να ρωτούν πολλές ερωτήσεις και έχουν μια φυσική περιέργεια η οποία μπορεί να αξιοποιηθεί για τη διδασκαλία σύνθετων εννοιών (Park et al., 2017).

Επομένως, με βάση τις απόψεις των εκπαιδευτικών στο κατά πόσο η διδασκαλία των Θ.Ε. γίνεται με τρόπο αποτελεσματικό ή κατάλληλο εστιάζει στην ικανότητα του εκπαιδευτικού να διδάξει με σωστό τρόπο και όχι με κριτήριο το αν το

παιδί μπορεί να μάθει. Η άποψη αυτή είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς δείχνει τη σημασία της διδασκαλίας στη μάθηση (Park et al., 2017).

Στη συνέχεια και σύμφωνα με την έρευνα των Jung & Reifel (2011) οι εκπαιδευτικοί στις ΗΠΑ αποδίδουν στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο κοινωνικοοικονομικές προεκτάσεις. Αυτό συμβαίνει, διότι τα παιδιά αναπτύσσουν μέσω της ενασχόλησής τους με τις Θ.Ε. περιβαλλοντική και κοινωνική συνείδηση, ενώ παράλληλα αναπτύσσεται η ευφυΐα και η ικανότητά τους για επεξεργασία και σύνθεση των πληροφοριών.

Επιπροσθέτως, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν πως είναι οι ίδιοι τα πρόσωπα τα οποία θα επηρεάσουν το παιδί σε σχέση με την αντίληψη και τη στάση περί Θ.Ε. Αυτό σημαίνει ότι το παιδί αναπτύσσει μαθηματικές ικανότητες και δεξιότητες επηρεασμένο από τη στάση του εκπαιδευτικού για τα μαθηματικά και τις Θ.Ε., όπως και το ότι η ποιότητα των προσφερόμενων εκπαιδευτικών υπηρεσιών σχετίζεται με τις ικανότητες των εκπαιδευτικών που υπηρετούν στην προσχολική εκπαίδευση (Jung & Reifel, 2011).

Σε έρευνα σε Ουγγαρία, Σερβία και Κροατία προκύπτει πως οι εκπαιδευτικοί στην προσχολική εκπαίδευση θεωρούν εξαιρετικά σημαντικό τη διδασκαλία των Θ.Ε. με πρακτικό τρόπο και με τη χρήση του παιχνιδιού. Ιδανικά, η διδασκαλία ζητημάτων που αφορούν το περιβάλλον και τη φύση είναι καλό να γίνονται, βάσει των απόψεων των εκπαιδευτικών, στη φύση (Borsos et al., 2018).

Αυτό δημιουργεί στα παιδιά αίσθημα ασφάλειας και συνάμα τους καλλιεργεί το αίσθημα περιβαλλοντικής συνείδησης. Επίσης, τα παιδιά βρίσκουν, με τον τρόπο αυτό, το μάθημα πιο ενδιαφέρον και συμμετέχουν ενεργά και πρόθυμα σε δραστηριότητες. Η ενθάρρυνση των παιδιών και η συμμετοχή τους σε δραστηριότητες στη φύση είναι επίσης σημαντική διότι βελτιώνεται η σωματική τους υγεία μέσω της σωματικής άσκησης (Borsos et al., 2018).

Η σημασία της συμμετοχής σε πρακτικές δραστηριότητες και στο παιχνίδι στα πλαίσια της διδασκαλίας των Θ.Ε. αναφέρεται και αναλύεται και στο άρθρο του Hynönen (2011) ο οποίος μελετά το παράδειγμα της Φινλανδίας. Σύμφωνα με το άρθρο αυτό, εκτιμάται πως οι εκπαιδευτικοί στη Φινλανδία κρίνουν ότι το παιχνίδι

βοηθά στο να θεωρηθούν οι ίδιοι ηγέτες, υποστηρικτές και πρόσωπα που προσφέρουν γνώσεις στα παιδιά.

Το παιχνίδι λειτουργεί θετικά διότι προσφέρει στα παιδιά την ευκαιρία να αντιληφθούν νέες έννοιες και να δημιουργήσουν σχέσεις φιλίας με άλλα παιδιά. Το παιχνίδι μπορεί να είναι αυθεντικό, να αφορά την προσποίηση (μίμηση ρόλων), να σχετίζεται με «παραδοσιακές» δραστηριότητες ή να είναι ελεύθερο. Επίσης, είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει τη μάθηση μέσω της αλληλεπίδρασης. Άρα, είναι ωφέλιμη για το παιδί σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό από τις ασκήσεις και την παθητική μάθηση (Hynönen, 2011).

Συμπερασματικά, οι έρευνες που εξετάστηκαν δείχνουν πως τα παιδιά ωφελούνται κατά τη συμμετοχή τους στη μάθηση καθώς, αφενός κοινωνικοποιούνται και αφετέρου, μαθαίνουν το πώς να μάθουν. Επίσης, διαπιστώνεται πως τα παιδιά ανταποκρίνονται καλύτερα σε δραστηριότητες που ωθούν στην ενεργό μάθηση και περικλείουν το παιχνίδι, την ενασχόληση με τη φύση και άλλες δραστηριότητες που αποκλείουν την απλή αποστήθιση και, αντ' αυτού, στοχεύουν στην ανάπτυξη πολλών δεξιοτήτων από τα παιδιά.

2.3 Απόψεις και αντιλήψεις των εκπαιδευτικών της προσχολικής ηλικίας για τα προγράμματα σπουδών σε σχέση με τα εργαλεία τους και τις εφαρμογές τους για τις Θετικές Επιστήμες

Στην ίδια λογική, μελετάται το άρθρο των Gheith & Al-Shawareb (2016), οι οποίοι εξέτασαν τη σχέση των απόψεων των εκπαιδευτικών στην προσχολική εκπαίδευση στην Ιορδανία σε σχέση με τις διδακτικές πρακτικές που εφαρμόζουν και το πρόγραμμα σπουδών και τις δραστηριότητες που επιλέγουν. Βάσει της έρευνας αυτής, για τις Θετικές Επιστήμες προκύπτει από τους εκπαιδευτικούς, ότι τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα σε ένα περιβάλλον το οποίο έχει δημιουργηθεί με βάση τις αρχές της επιστήμης και αν οι δραστηριότητες που επιλέγονται είναι κατάλληλες για τη διδασκαλία ενός συγκεκριμένου θέματος. Στα πλαίσια αυτών η διδασκαλία γίνεται με τη χρήση επιστημονικών μεθόδων και επιλέγονται δραστηριότητες που ταιριάζουν στο επίπεδο και τα ενδιαφέροντα των μαθητών άρα, η ύλη και η διδασκαλία του μαθήματος ταιριάζει στο προφίλ των μαθητών.

Σε σχέση με την αξιολόγηση της επίδοσης των μαθητών, οι Gheith & Al-Shawareb (2016) αναφέρουν πως οι εκπαιδευτικοί δεν συναινούν σε σχέση με τον τρόπο με τον οποίο αυτή θα εφαρμοστεί. Ωστόσο, υπάρχει σύμπνοια στις απόψεις τους αναφορικά με τον τύπο των δραστηριοτήτων που είναι καλό να επιλέγονται. Οι εκπαιδευτικοί θεωρούν λοιπόν, στην έρευνα αυτή, πως οι δραστηριότητες ενδείκνυται να είναι μέτριας δυσκολίας, ώστε να μπορούν να ολοκληρωθούν με βάση τις γνώσεις που αποκτήθηκαν εντός του μαθήματος.

Ακόμα, οι Zaranis et al. (2013) για την περίπτωση της Ελλάδας σημειώνουν, πως η χρήση των νέων τεχνολογιών, όπως αυτή προβλέπεται από τα αναλυτικά Π.Σ. για το νηπιαγωγείο, συνδράμει στην ανάπτυξη μαθηματικών ικανοτήτων και άλλων δεξιοτήτων. Οι απόψεις των εκπαιδευτικών αντανακλούν την άποψη πως οι STEM διδάσκονται αποτελεσματικότερα όταν υιοθετούνται πρακτικές και μέσα που θα συνδράμουν στην ανάπτυξη της μαθηματικής ευφυΐας.

Εν μέρει, αυτό οφείλεται και στο γεγονός πως σε αντίθεση με άλλες έννοιες, όπως αυτές των ανθρωπιστικών επιστημών, απαιτείται η πρακτική ενασχόληση με τα ζητήματα που προσεγγίζονται. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό για την προσχολική εκπαίδευση, διότι η χρήση, π.χ. κινητών τηλεφώνων, επιτρέπει στα παιδιά την ανάπτυξη δεξιοτήτων και σύνδεσης νέων πληροφοριών με υφιστάμενες γνώσεις και εμπειρίες (Zaranis et al., 2013).

Στη μελέτη του Hynönen από τη Φινλανδία (2011) σημειώνεται πως οι καθηγητές συμφωνούν με τη νέα φιλοσοφία των εκπαιδευτικών προγραμμάτων που προβλέπει την ανάληψη πρωτοβουλίας για μάθηση και ενασχόληση με διαφορετικά ζητήματα από τα ίδια τα παιδιά. Μάλιστα, οι εκπαιδευτικοί με εμπειρία από άλλες εκπαιδευτικές μεθόδους και πρακτικές «μετανιώνουν» για την επιλογή εκπαιδευτικών τεχνικών και πρωτοβουλιών που είχαν αφορμή τους ίδιους. Αντίθετα, παρατηρείται πως τα παιδιά αισθάνονται μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση, μαθαίνουν και αλληλοεπιδρούν με μεγαλύτερη επιτυχία όταν συμμετέχουν στο παιχνίδι με άλλα παιδιά δίνοντας βαρύτητα στην ενεργό μάθηση.

Στο ίδιο άρθρο αναφέρεται ότι οι εκπαιδευτικοί στην προσχολική βαθμίδα στη Φινλανδία διαπιστώνουν πως το Π.Σ. προσφέρει διαφορετικές ευκαιρίες για μάθηση μέσω του παιχνιδιού. Αυτό είναι ιδιαίτερος θετικός καθώς εστιάζει στη συμμετοχή

του παιδιού στο μάθημα χωρίς να υπάρχει περιορισμός από μια συγκεκριμένη ύλη. Η ευελιξία αυτή και η προσαρμοστικότητα του Π.Σ. αντανακλά τις αρχές της συμπεριφορικής προσέγγισης στην παιδοψυχολογία και την εκπαίδευση (Hynönen, 2011).

Αντίστοιχα συμπεράσματα εξάγουν οι Tuuling et al.(2018) από την Εσθονία τονίζοντας τη σημασία που αποδίδουν οι εκπαιδευτικοί στο παιχνίδι και στις εξωτερικές δραστηριότητες. Στην έρευνα αυτή αναδεικνύονται τα οφέλη που προκύπτουν για τα παιδιά από την αλλαγή του τρόπου με τον οποίο το Π.Σ. προσεγγίζει τη μάθηση και την προσχολική εκπαίδευση. Ιδιαίτερα ωφέλιμη για τα παιδιά είναι η συμμετοχή τους σε παιχνίδια και δραστηριότητες που καλλιεργούν την ομαδικότητα και τη συνεργασία.

Έπειτα, στο άρθρο του Al-Shanawani (2019) εξετάζονται οι απόψεις των εκπαιδευτικών της Σαουδικής Αραβίας σε σχέση με το Π.Σ. του νηπιαγωγείου. Στην έρευνα αυτή διαπιστώνεται ότι η πλειονότητα των εκπαιδευτικών πιστεύει πως στόχος του Π.Σ. είναι η μάθηση αλλά, τυπικά, αυτή γίνεται με «παραδοσιακές», συμβατικές μεθόδους. Επίσης, οι συμμετέχοντες συμφωνούν πως το Π.Σ. δεν δίνει έμφαση ή δε θεωρεί σημαντική την ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών στη διδασκαλία στο νηπιαγωγείο.

Κατόπιν, αναφέρουν πως βασικός πυλώνας των Π.Σ. στη Σαουδική Αραβία, σε σχέση με τις Θ.Ε. είναι η ανάγνωση και η συμμετοχή σε δραστηριότητες. Μέσω αυτών τα παιδιά αναμένεται να αναπτύξουν γνώσεις. Η θεωρία που εφαρμόζεται ως βάση του Π.Σ. είναι η προσέγγιση του Piaget. Έτσι, δίνεται έμφαση στην ανάπτυξη των πρακτικών δεξιοτήτων και το πως διαφορετικές δεξιότητες αναπτύσσονται ανάλογα με το αναπτυξιακό στάδιο στο οποίο βρίσκεται το παιδί (Al-Shanawani, 2019).

Αναλυτικά, ανά θεματική, οι εκπαιδευτικοί στη Σαουδική Αραβία συμφωνούν πως το Π.Σ. ορίζει σαφώς τους εκπαιδευτικούς στόχους του, έχοντας ως μέλημα τη μάθηση του παιδιού μέσω της πρακτικής του ενασχόλησης με απλές δραστηριότητες και πως το Π.Σ. καλύπτει τις εκπαιδευτικές ανάγκες των μαθητών. Ακόμα, συμφωνούν με την άποψη ότι το Π.Σ. καλύπτει τις κοινωνικές ανάγκες των παιδιών και τους εγείρει το ενδιαφέρον. Από την άλλη διαφωνούν με απόψεις όπως

το ότι το Π.Σ. δεν ακολουθεί ένα συγκεκριμένο όραμα και ότι το όραμα αυτό δεν είναι ευθυγραμμισμένο με τους στόχους και την αποστολή του Υπουργείου και πως καλύπτει τις σωματικές ανάγκες. Εξίσου, διαφωνούν με τη θέση πως το Π.Σ. αξιοποιεί τις νέες τεχνολογίες στη διδασκαλία και πως η αυτομάθηση είναι σημαντική (Al-shanawani, 2019).

Συμπερασματικά σε ό,τι αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών σε διαφορετικά κράτη για τη σημασία των Π.Σ. στην προσχολική εκπαίδευση, διαπιστώνεται ότι, στο σύνολό τους οι έρευνες δείχνουν πως οι εκπαιδευτικοί τάσσονται υπέρ της χρήσης αυτών. Ωστόσο, διαφέρει η άποψη των εκπαιδευτικών ανά χώρα, η προσέγγιση που ακολουθείται ανάλογα με το κράτος και τις κοινωνικές του δομές, το σύστημα και τα χαρακτηριστικά του Π.Σ. Έτσι, σε όμορα κράτη όπως η Εσθονία με τη Φινλανδία, οι νηπιαγωγοί θεωρούν πως τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών είναι κατάλληλα για τη διδασκαλία των Θ.Ε. εξαιτίας της αντίληψης ότι είναι συνδεδεμένα με τη σύγχρονη πραγματικότητα, φέρνουν κοντά το παιδί στη φύση και προτείνουν δραστηριότητες που είναι κατάλληλες για τη διδασκαλία των Θ.Ε. (Hynönen, 2011, Tuuling, Õun & Ugaste, 2018).

Κεφάλαιο 3: Μεθοδολογία Έρευνας

Στο παρόν κεφάλαιο παρατίθεται η ανάλυση της μεθοδολογίας που ακολουθήθηκε στην έρευνα. Επομένως μελετώνται ο σκοπός της παρούσας εργασίας και τα ερευνητικά ερωτήματα, η μεθοδολογική προσέγγιση, το ερευνητικό εργαλείο, το δείγμα και τα ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας που συχνά ανακύπτουν σε ανάλογες ερευνητικές προσπάθειες.

3.1 Σκοπός και ερευνητικά ερωτήματα

Σκοπός της παρούσας εργασίας είναι η μελέτη των αντιλήψεων των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης για τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών στα πλαίσια της πιλοτικής εφαρμογής του νέου Προγράμματος Σπουδών για το νηπιαγωγείο το σχολικό έτος 2021-2022. Συγκεκριμένα διερευνάται πώς οι εκπαιδευτικοί προσλαμβάνουν το νέο αυτό Πρόγραμμα Σπουδών σε αντιδιαστολή με το τι επιδιώκουν οι κατασκευαστές του.

Από τα παραπάνω αναδύονται τα εξής ερευνητικά ερωτήματα:

1. Ποια είναι τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ. σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και με ποιον τρόπο αυτά τα στοιχεία αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς;
2. Ποιες λειτουργικές αδυναμίες/θετικά στοιχεία των νέων Π.Σ. εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Π.Σ. και κατά πόσο ανταποκρίνονται τα νέα Π.Σ. της προσχολικής εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής της προοπτικής;
3. Ποιες δυσκολίες αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ. και ποιες προτάσεις διατυπώνουν για τη βελτίωσή τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή τους στην πράξη;

3.2 Επιλογή μεθοδολογίας

Στην εν λόγω διπλωματική εργασία η ερευνητική μέθοδος που επιλέχθηκε είναι η ποιοτική. Η συγκεκριμένη μέθοδος επιτρέπει στην ερευνήτρια που θα την πραγματοποιήσει να αντιληφθεί καλύτερα τις απόψεις των συμμετεχουσών παρέχοντας τους τη δυνατότητα να εκφράσουν σκέψεις, απόψεις, αντιλήψεις για τα ζητήματα της έρευνας χωρίς να πιεστούν.

Η ποιοτική μέθοδος κρίνεται σημαντική από ένα μέρος των ερευνητών, γιατί χρησιμεύει στη καταγραφή των απόψεων και των εμπειριών διαφορετικών ατόμων και με κύριο γνώμονα τη διεξαγωγή συμπερασμάτων. Παρέχεται εξάλλου η δυνατότητα ,άμεσης και μη, παρατήρησης και ερμηνείας της γλώσσας του σώματος του/της συνεντευξιαζόμενου/ης. Ο ερευνητής επομένως, κατά κάποιο τρόπο προσπαθεί να διεισδύσει στη προσωπικότητα του/της συνεντευξιαζόμενου/ης (Eisner,2017).

Ως μέθοδος η ποιοτική έρευνα παρέχει τη δυνατότητα στον ερευνητή διερεύνησης και κατανόησης των νοημάτων ορισμένων ατόμων ή ομάδων (Creswell,2011).

3.3 Αντιστοίχιση ερευνητικού εργαλείου με τις ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης

Στη συνέχεια, γίνεται αντιστοίχιση των ερωτήσεων του ερευνητικού εργαλείου, δηλαδή του ημιδομημένου οδηγού συνέντευξης, με τα τρία ερευνητικά ερωτήματα της μελέτης από τα οποία θα προκύψουν και οι τρεις ερευνητικοί άξονες. Για τη διευκόλυνση της διαδικασίας ανάλυσης των δεδομένων της μελέτης, ορίζονται οι ερευνητικοί άξονες με τη συντομογραφία A1, A2 και A3. Αναλυτικά:

A1: Τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ. σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και ο τρόπος με τον οποίο τα στοιχεία αυτά αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς.

A2: Οι λειτουργικές αδυναμίες/θετικά στοιχεία των νέων Π.Σ που εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί και η ανταπόκριση των νέων Π.Σ. της προσχολικής εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής της προοπτικής.

A3: Οι δυσκολίες που αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ. και οι προτάσεις που διατυπώνουν για τη βελτίωσή τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή τους στην πράξη.

Έτσι, με τις εισαγωγικές ερωτήσεις στόχος είναι να συλλεχθούν γενικά στοιχεία για το δείγμα της έρευνας και οι κεντρικές στάσεις τους απέναντι στα Προγράμματα Σπουδών του νηπιαγωγείου. Οι ερωτήσεις αυτές δεν «φωτογραφίζουν» τις συμμετέχουσες αλλά δίνουν πληροφορίες σχετικές με την έρευνα όπως η ειδικότητα, οι σπουδές, και αν εφαρμόζουν το νέο Π.Σ. στο σχολείο όπου διδάσκουν. Οι γενικές ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης περιλαμβάνουν τις εξής ερωτήσεις. Αναλυτικά:

Στον Α1 αντιστοιχίζονται από τις γενικές ερωτήσεις οι εξής:

- Ποια είναι η **γενική γνώμη σας** για το νέο πρόγραμμα σπουδών; Ανταποκρίνεται, θεωρείτε στις καινούριες ανάγκες-προκλήσεις που καλούνται να καλύψουν; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης) [A1];
- Ως προς **ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο και αφορούν το εν λόγω πεδίο**; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση για τη καλύτερη κατανόηση του κόσμου; Είναι ένα ανοικτό πεδίο μάθησης; Εξελίσσει ή συμπληρώνει τα παλιά Π.Σ; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και υφιστάμενου Π.Σ;) [A1]
- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα **στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του θεματικού πεδίου** όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; Παρατηρείτε εύρος επιλογών προς αυτή τη κατεύθυνση; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιγνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων) [A1]
- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. για τις Θετικές Επιστήμες έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ; Αποτελούν οι ΤΠΕ εν τέλει

ισχυρά εργαλεία μάθησης; Αξιοποιούνται επαρκώς ως εργαλεία ή στοιχεία της επιστήμης; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ) [A1].

Στον Α2 αντιστοιχίζονται από τις γενικές ερωτήσεις οι εξής:

- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ για τις Θετικές Επιστήμες; Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα ή σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό); [A2]
- Θέση Α: «Το νέο Π.Σ. για τις Θετικές Επιστήμες προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές».
- Θέση Β: «Το νέο Π.Σ. για τις Θετικές Επιστήμες προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες».
- Οι κατασκευαστές του Π.Σ. που αφορούν στο Γ΄ Θεματικό Πεδίο ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι αρκετά ανοικτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δημιουργείται ένα διαφοροποιημένο περιβάλλον ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι ενταξιακής προσέγγισης; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση) [A2].
- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το πεδίο αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά και στάσεις: υιοθέτηση ορθού τρόπου επιστημονικής σκέψης, κατανόηση εννοιών και ιδεών, ενίσχυση θετικής συμβολής των επιστημών στη καθημερινότητα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι

είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα).
Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές [A2];

Στον A3 αντιστοιχίζονται από τις γενικές ερωτήσεις οι εξής:

- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Είναι το περιβάλλον της τάξης εμπλουτισμένο με σύμβολα και εργαλεία φυσικά ή τεχνητά; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό [A3];

Έπειτα, για τις ειδικές ερωτήσεις, στον A1 αντιστοιχίζονται οι εξής:

- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία [A1];
- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ και τεκμηρίωση) [A1];

Στον A2 αντιστοιχίζονται οι εξής:

- Πόσο **καλά διατυπωμένα** θεωρείτε ότι είναι **ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα** στο νέο Π.Σ και πόσο **βοηθητικά** είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμό σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις

προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα [A2].

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο (ύλη)** που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; Δίνεται η δυνατότητα αξιοποίησης πρότερων βιωμάτων; Είναι αναπτυξιακά κατάλληλο;(αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα) [A2].
- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις **σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες**; Συνεισφέρουν τα εκάστοτε πολιτισμικά στοιχεία στην εξέλιξη των επιστημών; (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ) [A2]. Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση) [A2]

Στον A3 αντιστοιχούν οι εξής ερωτήσεις:

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων [A3];
- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.) [A3].

Τέλος, αναφορικά με τις ερωτήσεις που αφορούν στην εφαρμοσιμότητα του Π.Σ.:

Στον A1 δεν αντιστοιχούν ερωτήσεις ενώ στον A2 αντιστοιχούν οι εξής:

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ; Ήταν κατάλληλα επιμορφωμένοι [A2];
- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; Ανταποκρίνονται στην ελληνική πραγματικότητα και την ευρωπαϊκή προοπτική;(αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής) [A2].

Και στον A3 με τις εξής:

- Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.) [A3];
- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ που αφορούν στις Θετικές Επιστήμες. (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων) [A3];
- Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο; [A3];

3.4 Περιγραφή δείγματος

Κατ' αντιστοιχία με την παραπάνω κατηγοριοποίηση των ερωτήσεων της μελέτης, γίνεται η κατηγοριοποίηση των συμμετεχουσών στην έρευνα, δηλαδή το δείγμα της έρευνας. Αυτό σημαίνει πως ως Σ1, αναγνωρίζεται ως το υποκείμενο της έρευνας που έδωσε την 1^η συνέντευξη, Σ2 τη δεύτερη κοκ. Το σύνολο των συμμετεχουσών είναι $n=8$. Η επιλογή τους έγινε από λίστες που δημιουργήθηκαν

κατόπιν συνεννόησης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής και του Πανεπιστημίου Πελοποννήσου.

Αναλυτικά, για το δείγμα, συλλέγονται τα εξής δεδομένα από την ποιοτική έρευνα:

Η Σ1 είναι νηπιαγωγός και συγκεκριμένα απόφοιτη της σχολής διετούς φοίτησης «Εκάλη» στην Αθήνα. Κατόπιν, παρακολούθησε πρόγραμμα εξομοίωσης στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Έχει συνολική προϋπηρεσία είκοσι τριών (23) χρόνων και δεν έχει εφαρμόσει πιλοτικά το Νέο Π.Σ. στο νηπιαγωγείο. Για την οργάνωση του καθημερινού μαθήματος της στο πεδίο των Θ.Ε. τονίζει τη χρήση οπτικοακουστικού υλικού επιχειρώντας μέσω της χρήσης εικόνων την εκκίνηση της συζήτησης με απώτερο στόχο τη κατανόηση του περιεχομένου του μαθήματος. Εξίσου, επικεντρώνεται στη διέγερση του ενδιαφέροντος των μαθητών και μαθητριών. Κάνει, δε, χρήση των ΤΠΕ, ιδίως του υπολογιστή, κινούμενων εικόνων, μακετών και κατασκευών.

Αναφορικά με την Σ2, είναι νηπιαγωγός, Διδάκτωρ Φυσικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων. Εφαρμόζει τη διδακτική των Φυσικών Επιστημών από το 2014 σε σχολεία, κέντρα δημιουργικής απασχόλησης και σε μουσεία υπό το πρίσμα των ισχυόντων Αναλυτικών Π.Σ. Συνολικά, ασχολείται με την παιδαγωγική από το 2008 αλλά εργάζεται στον τομέα από το 2012. Διαθέτει ένα έτος εμπειρίας στην εφαρμογή των Νέων Αναλυτικών Π.Σ. στο νηπιαγωγείο και συγκεκριμένα στο νηπιαγωγείο που υπηρετεί εφαρμόστηκε για ένα εξάμηνο μετά το διάστημα της επιμόρφωσης. Λόγω της εμπειρίας και της ακαδημαϊκής της εξειδίκευσης στο πεδίο, η Σ2 κατορθώνει να οργανώνει με ταχύτητα τις δράσεις που απαιτούνται υπερτονίζοντας την μεγάλη χρονική διάρκεια μελέτης για τα Νέα Αναλυτικά Π.Σ. για να είναι σε θέση να εφαρμόσει τις πρακτικές που απαιτούνται. Χρησιμοποιεί, επίσης, υλικά της καθημερινής ζωής, εύκολα προσβάσιμα και εφαρμόσιμα. Στόχος η επανάληψη των όσων έμαθαν οι μαθητές και οι μαθήτριες στο σχολείο να τα επαναλάβουν και στο χώρο του σπιτιού τους.

Η Σ3 είναι νηπιαγωγός απόφοιτη του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων με μεταπτυχιακό στην εκπαίδευση από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Δεν έχει εφαρμόσει το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. για το νηπιαγωγείο αλλά το έχει διδαχθεί σε θεωρητικό επίπεδο. Συνολικά, διαθέτει δεκαοκτώ (18) έτη προϋπηρεσίας. Σε σχέση

με το καθημερινό μάθημα, αναφέρει ότι χρησιμοποιεί πειράματα αξιοποιώντας φυσικά και τεχνητά υλικά και εργαλεία (π.χ μεγεθυντικούς φακούς).

Στη συνέχεια, η Σ4 αναφέρει πως εργάζεται σε νηπιαγωγείο αλλά, αρχικά, ήταν εκπαιδύτρια ενηλίκων σε Ιδιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα. Διαθέτει μεταπτυχιακές σπουδές στα Παιδαγωγικά και πιστοποίηση εκπαιδύτριας ενηλίκων και αξιολογήτριας από τον ΕΟΠΠΕΠ. Τα συνολικά έτη υπηρεσίας της είναι είκοσι τέσσερα (24) και δεν έχει εφαρμόσει ποτέ πιλοτικά ή πρακτικά τα Νέα Αναλυτικά Π.Σ. για το νηπιαγωγείο. Ωστόσο έχει επιμορφωθεί σε αυτά. Ακόμα, αναφορικά με την πρακτική διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο αφενός τονίζει τη στήριξη της οργάνωσης του μαθήματος μέσω ερεθισμάτων και την εφόρμηση για δράση και αφετέρου στοχεύει στη χρήση των ΤΠΕ για να εγείρει την περιέργεια των μαθητών. Το μάθημα πλαισιώνεται από ένα σύνολο οργανωμένων δραστηριοτήτων βασισμένο και στις ιδέες των μαθητών.

Η Σ5 η διαθέτει δύο ειδικότητες, αυτή της νηπιαγωγού και της φιλόλογου. Το βασικό της πτυχίο είναι νηπιαγωγός από το Πανεπιστήμιο της Κρήτης ενώ διαθέτει πτυχίο Φιλολογίας από το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού στην Ψυχοπαιδαγωγική της Προσχολικής Ηλικίας και διδακτορικού στα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών και τη Δημοκρατική εκπαίδευση του πολίτη από το Πανεπιστήμιο του Τορόντο. Συνολικά, διαθέτει είκοσι (20) έτη προϋπηρεσίας, και, στο σχολείο που υπηρετεί δεν εφαρμόστηκε πρακτικά ή πιλοτικά το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. Οργανώνει το καθημερινό μάθημα ανάλογα με τη θεματική κάνοντας χρήση υλικών πέραν αυτών που διαθέτει το νηπιαγωγείο. Δίνει, δε, και το εξής σχετικό παράδειγμα *«[...] στον κύκλο του νερού, που κάναμε πρόσφατα, υπήρχε γκαζάκι και μπρίκι, για να φαίνεται όλος ο κύκλος. Δηλαδή πως υγροποιείται το νερό ,πως εξατμίζεται και τα λοιπά.»*

Ακολούθως η Σ6 είναι νηπιαγωγός με πτυχίο από το ΤΕΠΑΕΣ Ρόδου και μεταπτυχιακό στις Εφαρμογές της Πληροφορικής στην εκπαίδευση από το Εθνικό Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο. Έχει εργαστεί εξ αποστάσεως ως επιμορφώτρια για την εκπαίδευση και, στα πλαίσια αυτών, έχει επιμορφωθεί για τα Νέα Αναλυτικά Π.Σ. Διαθέτει συνολικά δεκαπέντε (15) περίπου έτη προϋπηρεσίας και μηδέν έτη (0) στην πιλοτική εφαρμογή των Νέων Αναλυτικών Π.Σ. Αναφορικά με την καθημερινή διδασκαλία των μαθημάτων επισημαίνει τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και

άλλων υλικών που απαιτούνται σχετικά με το μάθημα, π.χ. μαγνήτες για το μάθημα που αφορά το μαγνητισμό.

Η Σ7 είναι νηπιαγωγός επιμορφωμένη σε διάφορες θεματικές και κατέχει μεταπτυχιακό στη Διοίκηση της εκπαίδευσης. Είναι μόνιμη εκπαιδευτικός και επί δύο έτη ήταν υπεύθυνη Αγωγής Υγείας, διάστημα κατά το οποίο δεν εργαζόταν σε νηπιαγωγείο. Είναι επιμορφώτρια Β΄ σε Ιδιωτικά Εκπαιδευτικά Ιδρύματα και εργάζεται στη Β΄ Πρωτοβάθμια Πειραιά στο τμήμα μισθοδοσίας. Επίσης, είναι πιστοποιημένη εκπαιδεύτρια ενηλίκων και διδάσκει στο τμήμα Βρεφονηπιοκόμων σε Ιδιωτικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα. Διαθέτει συνολικά προϋπηρεσία είκοσι (20) ετών και δεν έχει εφαρμόσει το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. Ωστόσο, έχει λάβει σχετική επιμόρφωση εξ αποστάσεως διάρκειας δύο (2) μηνών. Όταν υπηρετούσε ως νηπιαγωγός εστίαζε στα μαθηματικά και τη μελέτη του περιβάλλοντος. Επίσης, προσθέτει πως δεν επικεντρωνόταν σε πειράματα με την έννοια των Νέων Αναλυτικών Π.Σ.

Τέλος, η Σ8 είναι νηπιαγωγός, με προϋπηρεσία δεκαπέντε (15) ετών σε νηπιαγωγεία και τα τελευταία τρία (3) έτη είναι αποσπασμένη σε γραφεία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης ως συντονίστρια πολιτιστικού προγράμματος. Πέραν των σπουδών της ως νηπιαγωγός έχει σπουδάσει και Αρχαιολογία και διαθέτει μεταπτυχιακό στην ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση και διδακτορικό στην Κλασική Αρχαιολογία. Με δεδομένο ότι εργάζεται στην Πρωτοβάθμια δεν έχει εφαρμόσει το Νέο Αναλυτικό Π.Σ., ωστόσο, έχει επιμορφωθεί για να γίνει η ίδια επιμορφώτρια εκπαιδευτικών για τα Π.Σ. τη φετινή σχολική χρονιά. Σε σχέση με τη διδασκαλία εντός της σχολικής τάξης, αναφέρει πως προσέγγιζε, όσο εργαζόταν, κάθε θέμα σφαιρικά με αφορμή τα όσα γινόταν εντός της σχολικής τάξης. Προσθέτει πως «στο νηπιαγωγείο δεν κάνουμε και ακριβώς μάθημα έχουμε την πολυτέλεια να έχουμε αυτό το ελεύθερο πρόγραμμα». Επίσης, σημειώνει πως, τα μαθηματικά «χωράνε παντού» και έτσι πως «και σε ένα μάθημα γλώσσας, να κάνεις, χωράνε τα μαθηματικά. Ταιριάζουνε άνετα. Πιο πολύ μέσα από τις κατασκευές και τα παιχνίδια θα το αντιμετώπιζα εγώ το θέμα των μαθηματικών γιατί γίνεται με παιγνιώδη τρόπο και αφήνει ελεύθερο το παιδί και να προχωρήσει μέχρι το σημείο που εκείνο μπορεί και να καταλαβαίνει και να το χωνέψει αυτό μέσα του.»

3.5 Ζητήματα εγκυρότητας και αξιοπιστίας

Για να αντιμετωπιστούν τα σχετικά ζητήματα, ο/η ερευνητής/τρια έρχεται σε επικοινωνία με το δείγμα ενημερώνοντάς το για την ιδιότητα του και το σκοπό της συγκεκριμένης έρευνας. Αφού ενημερωθεί το δείγμα παραθέτονται στοιχεία που αφορούν τη πιθανή δημοσιοποίηση και ταυτόχρονα διασφαλίζεται ότι τα προσωπικά στοιχεία του δείγματος δε θα διαρρεύσουν και πως η χρήση τους αφορά μόνο το σκοπό της έρευνας. Επομένως τηρείται η ανωνυμία του δείγματος. Η επιλογή του χώρου, του χρόνου, η ημερομηνία διεξαγωγής καθώς και η διάρκεια της συνέντευξης διευκρινίζονται εκ των προτέρων από τα εμπλεκόμενα μέρη (Creswell, 2011).

Για να διασφαλιστεί η εγκυρότητα και η αξιοπιστία της έρευνας επιλέγεται η μαγνητοφώνηση των απαντήσεων των συμμετεχουσών στην έρευνα με προηγούμενη ρητή έγκριση αυτών. Επίσης, το σύνολο του δείγματος ενημερώνεται προφορικά για τον τίτλο της διπλωματικής, το σκοπό και το περιεχόμενό της καθώς και για τη χρήση των δεδομένων από τη συνέντευξη. Έτσι, διασφαλίζεται ότι πληρούνται οι αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας (Attia & Edge, 2017, Jackson, 2013, King et al., 2018)

Άλλο ζήτημα είναι η αντικειμενικότητα των ερωτήσεων. Ο ερευνητής καταβάλλει προσπάθεια οι ερωτήσεις να είναι όσο το δυνατό πιο αντικειμενικές, σαφείς και να μη κατευθύνουν με τη διατύπωση τους σε συγκεκριμένες κατευθύνσεις. Επίσης η επιρροή του πρέπει να είναι όσο το δυνατό μικρότερη. (Hitchcock & Hughes, 1989, όπ. αναφ. στο Cohen et al., 2008) Με τον τρόπο αυτό, διασφαλίζεται η μεταγενέστερη αξιοποίηση των δεδομένων της έρευνας από τρίτους όπως και το ότι πράγματι υλοποιήθηκε η έρευνα. Για την αξιοπιστία και εγκυρότητα της έρευνας, δόθηκε, τέλος, έμφαση στην αξιοποίηση των δεδομένων με στόχο τη σύνδεση και στη συζήτηση των αποτελεσμάτων της (Dunbar, et al., 2015, Mero-Jaffe, 2011).

Έπεται η κωδικοποίηση των απαντήσεων σε επόμενο κεφάλαιο η οποία προκύπτει από την ανάλυση των δεδομένων που προέκυψαν από την έρευνα μέσω των συνεντεύξεων. Ο/η ερευνητής/τρια θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν πιο προσεχτικός/ή προκειμένου τα συμπεράσματα να μην είναι απόρροια των δικών του/της πεποιθήσεων (Γαλάνης, 2018).

Κεφάλαιο 4: Αποτελέσματα Έρευνας

Στο κεφάλαιο αυτό παρατίθενται και συζητούνται οι απαντήσεις των συμμετεχουσών στην έρευνα ανά θεματική ενότητα και ανά κατηγορία ερωτήσεων. Ακολουθεί η ομαδοποίηση που αναφέρεται στην υποενότητα 3.3. Έπειτα, μελετώνται οι βασικές ποιοτικές τάσεις της έρευνας και γίνεται παράθεση χαρακτηριστικών αποσπασμάτων των απαντήσεων ανά βασική τάση.

4.1 Θεματική ανάλυση ανά ερευνητικό άξονα

4.1.1. 1^{ος} ερευνητικός άξονας

Ο πρώτος ερευνητικός άξονας αφορά στα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ. σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και στον τρόπο με τον οποίο τα στοιχεία αυτά αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς.

A. Γενικές ερωτήσεις

Η πρώτη ερώτηση που μελετάται σε σχέση με τον Α1 και τις γενικές ερωτήσεις, αφορά τη γενική γνώμη των συμμετεχουσών στην έρευνα για το Νέο Π.Σ., παρέχοντας μια γενική εκτίμηση και συνολική τεκμηρίωση αυτού.

Σε σχέση με τον άξονα αυτό, η Σ1 παρουσιάζει θετική στάση απέναντι σε αυτό και θεωρεί πως εξελίσσει την εκπαίδευση αλλά καθιστά πιο απαιτητική τη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο. Έπειτα, η Σ2 αναφέρει πως το Νέο Π.Σ. προσφέρει οφέλη στα παιδιά και στο σύνολο. Αυτό συμβαίνει διότι επικεντρώνεται σε νέες δεξιότητες που αναπτύσσονται από μέρος των παιδιών για τον 21^ο αιώνα και μέσω της πρακτικής εφαρμογής του, τα παιδιά ωφελούνται. Στη συνέχεια, η Σ3 αναφέρει πως ανταποκρίνεται σε μεγάλο βαθμό στις απαιτήσεις της διδασκαλίας των Θ.Ε. στην προσχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, τονίζει τον ανεπαρκή χρόνο μελέτης και προσαρμογής των εκπαιδευτικών. Κατόπιν η Σ4 τονίζει πως προσφέρει μια διαφοροποιημένη παιδαγωγική προσέγγιση αποδίδοντας μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη δεξιοτήτων από μέρους των παιδιών. Επίσης, συνδράμει στην κατανόηση των ιδεών και στη διαμόρφωση ενός νέου τρόπου σκέψης των παιδιών με έμφαση στην κριτική σκέψη. Επί προσθέτως, η Σ5 αναφέρει πως ανταποκρίνεται, μεν, θεωρητικά στους στόχους που τίθενται από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο σε σχέση με τις Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο αλλά είναι πολύ εξειδικευμένο και όχι ιδιαίτερα

εφαρμόσιμο, με αποτέλεσμα να μη γίνεται καν κατανοητό από τους εκπαιδευτικούς. Έπειτα, η Σ6 αναφέρει ότι είναι πιο σύγχρονο εκφράζοντας μια γενικά θετική γνώμη παρότι θεωρεί πως η προσέγγιση θα πρέπει να είναι πιο ολιστική και να μην υπάρχει κατακερματισμός αυτού. Η Σ7 επισημαίνει πως το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. είναι προσαρμοσμένο στις ανάγκες και τα προσόντα των παιδιών. Θεωρεί πως η νέα προσέγγιση του Π.Σ. είναι ενδιαφέρουσα, ιδίως σε σχέση με τη φιλοσοφία του και αλλάζει εντελώς τη φυσιογνωμία της διδασκαλίας στο νηπιαγωγείο. Ωστόσο, έχει την αίσθηση πως το παιδί πρέπει να αντιμετωπίζεται ως πιο ώριμο και σοβαρό. Η Σ8 κάνει λόγο για τη καινοτομία του νέου Π.Σ για το νηπιαγωγείο εστιάζοντας στην ευημερία του παιδιού συνολικά, ακολουθώντας το πρότυπο της Σουηδίας και της Φινλανδίας. Χαρακτηριστικά του Π.Σ. είναι η πολυπολιτισμικότητα, η ενταξιακή προοπτική και η διαφοροποιημένη διδασκαλία.

Σε ό,τι αφορά τα στοιχεία στα οποία διαφοροποιείται το Νέο Αναλυτικό Πρόγραμμα Σπουδών από το υφιστάμενο και τα παλιά Π.Σ. γενικά, η Σ1 διαπιστώνει δυσκολία στον εντοπισμό των στοιχείων αυτών, αλλά τονίζει την εξέλιξη και τη συμπλήρωση των παλιών Π.Σ. Η Σ2 εντοπίζει τη διαφορά του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. με τα παλιά, στην απόκτηση δεξιοτήτων για τον 21ο αιώνα αλλά τονίζει ως σημαντική τη μη απόρριψη των παλιών προγραμμάτων. Η Σ3 εστιάζει στην εισαγωγή των νέων εργαλείων σκέψης και επισημαίνει ότι σε πολλά σημεία, συμπληρώνει τα παλιά Π.Σ καθιστώντας το καλύτερο. Στη συνέχεια, η Σ4 εντοπίζει διαφορές του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. από τα παλιά Π.Σ. όπως τη διαφοροποίηση της διδασκαλίας και την ενοποίηση της γνώσης με έμφαση στις δεξιότητες και δραστηριότητες που συντελούν στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης. Άρα, εξελίσσει και συμπληρώνει τα παλιά Π.Σ. Η Σ5, έπειτα έχει μια σύνθετη άποψη σε σχέση με τη διαφοροποίηση του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. για τις Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο από τα παλιά Π.Σ. Αναφέρεται στη πρακτική διάσταση εισαγωγής των STEM ωστόσο, τονίζει ότι είναι κουραστικό, δύσληπτο και ασαφές για τον/την εκπαιδευτικό. Η βασική διαφοροποίηση του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. για τη Σ6 σε σχέση με τα παλιά είναι η χρήση των ΤΠΕ και η εισαγωγή της ενότητας «Ο εαυτός και η κοινωνία». Απαιτείται, επίσης, μελέτη εκ μέρους των εκπαιδευτικών και διευρύνεται το πεδίο της μάθησης, εξελίσσει και συμπληρώνει, ταυτόχρονα, τα παλιά Π.Σ. Η Σ7 εστιάζει στο Νέο Αναλυτικό Π.Σ. και στην αλλαγή του χώρου του νηπιαγωγείου με τη δημιουργία ομάδων και της επιστημονικής προσέγγισης των θεμάτων που μελετώνται. Η Σ8 για τα νέα Π.Σ

αποδίδει σημασία στη μεταγνώση και τη μάθηση για το παιδί τονίζοντας τη κριτική προσέγγιση με διαφορετικές μεθόδους των Θ.Ε. Θεωρεί ότι είναι μια θετική αλλαγή καθιστώντας το πεδίο των Θ.Ε. ένα ανοικτό πεδίο μάθησης και ταυτόχρονα, ευέλικτο.

Σε σχέση με τα στοιχεία που θεωρούν οι συμμετέχουσες στην έρευνα για τη φυσιογνωμία του πεδίου των Θ.Ε. στα Νέα Αναλυτικά Π.Σ. αναφέρονται οι απόψεις τους συνοπτικά. Η Σ1 παρατηρεί εύρος επιλογών προς τις δραστηριότητες ανάλογα, όμως, με τα εναύσματα που λαμβάνει ο εκπαιδευτικός. Άρα, κανείς «φτάνει» το περιεχόμενο εκεί που θέλει να το φτάσει. Η Σ2, στη συνέχεια, υπογραμμίζει για το νέο Π.Σ. την ανοικτότητα και την ευελιξία προσφέροντας μεγαλύτερο εύρος εφαρμογών σε σχέση με τα παλιά Π.Σ. Η Σ3 δεν έδωσε συγκεκριμένη απάντηση στην ερώτηση ούτε και η Σ5. Η Σ4 επισημαίνει ως βασικά στοιχεία του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. την ολιστική προσέγγιση, τη συμμετοχή, την αξιοποίηση των ιδεών των παιδιών και τη δημιουργία θετικών εμπειριών για τα παιδιά. Η Σ6 διαπιστώνει ότι το Νέο Π.Σ. ακολουθεί την ολιστική προσέγγιση σε σχέση με το παιδί και τις θετικές επιστήμες. Σημαντική είναι η εισαγωγή θεματικών όπως η τεχνολογία των κατασκευών στο νηπιαγωγείο. Παρατηρείται, λοιπόν, μια διαθεματική προσέγγιση. Η Σ7 εστιάζει στο Νέο Π.Σ. δηλώνοντας την ανάπτυξη των ικανοτήτων των παιδιών για πειραματισμό ταυτόχρονα με την ανάπτυξη δεξιοτήτων τους. Εξηγεί ότι το νέο Π.Σ. δίνει ώθηση στην ανάπτυξη της υπολογιστικής σκέψης προσφέροντας μεγάλο εύρος επιλογών στον/στην εκπαιδευτικό. Τέλος, η Σ8 επισημαίνει πως το νέο Π.Σ. επικεντρώνεται στο παιδί, δηλαδή ξεκινά και καταλήγει σε αυτό, είναι συστηματικό παρέχοντας μεγάλο εύρος επιλογών.

Αναφορικά με το βαθμό ενσωμάτωσης των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο, η Σ2 υπογραμμίζει πως *«Ποσοστιαία πιστεύω στο 87 με 90 % έχει βάλει και τις τεχνολογίες»* ενώ ασκεί και κριτική στην εφαρμοσιμότητα αυτού *«το θέμα μου όμως είναι ότι δεν είναι εύκολο προσβάσιμο σε όλα τα σχολεία.»* Με κριτική διάθεση η Σ4 αναφέρει ότι *«αυτό δηλαδή πως έχουν ενσωματωθεί οι ΤΠΕ φαίνεται και το πρώτο θεματικό πεδίο είναι σαφές ότι τα ΤΠΕ έχουν μπει δυναμικά και αποτελούν εργαλεία και μέσα. Δυσκολεύουν την εργασία μάθησης και αναζήτησης μας δίνουν τις δυνατότητες για κατανόηση του κόσμου μέσα από αναζήτηση υλικού, προσομοίωση. Νομίζω ότι είναι ήδη πραγματικότητα η ένταξη του ΤΠΕ».* Λόγω και της ειδικότητάς της, εκτενής ήταν η απάντηση της Σ7 η οποία, μάλιστα, επισήμανε πως

δεν ενσωματώνονται επαρκώς οι ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νέο Π.Σ. Αναλυτικά αναφέρει πως «Δεν την έχει ενσωματώσει. Πάλι. Παρόλο που ανακτήθηκε αρκετά. Εννοώ σε προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών. Δεν είναι μέσα στο πρόγραμμα ως ένα εργαλείο μάθησης και αυτό περισσότερο οφείλεται ότι δεν είναι όλα τα νηπιαγωγεία εξοπλισμένα επαρκώς. Δεν είναι όλες οι συνάδελφοι επαρκώς επιμορφωμένοι. Για να μπορέσουμε να δείξουμε στα παιδιά τη χρήση του εργαλείου . Ο υπολογιστής είναι ένα εργαλείο ,δεν είναι κάτι άλλο. Δηλαδή μη συγχιζόμαστε. [...] Το εργαλείο κι τα στοιχεία της επιστήμης δεν ξέρω κατά πόσο είναι διαφορετικά . Ή είναι παρόμοια πράγματα. Δηλαδή αν εγώ δεν μπορώ να χειριστώ τον υπολογιστή για να δείξω στα παιδιά φωτογραφίες από τη NASA, που έχουνε τους πλανήτες και το ηλιακό μας σύστημα, πως μπορώ να το αξιοποιήσω ως στοιχείο της επιστήμης; [...] αν δεν μπορώ να δείξω στα παιδιά και μέσα από έναν διαδραστικό πίνακα. Πολλά νηπιαγωγεία δεν έχουν έναν. Σχήματα τρισδιάστατα ή δυσδιάστατα πώς γίνονται. Πώς θα αξιοποιήσω τα μαθηματικά»; Η Σ8 δηλώνει ότι οι ΤΠΕ «χρησιμοποιούνται [...] Γιατί τώρα λαμβάνεται υπόψιν και ο φυσικός χώρος και ο εξωτερικός χώρος και ο χώρος της τεχνολογίας και αξιοποιείται αυτό σε κάθε θεματικό πεδίο [και] Στη σημερινή εποχή είναι ισχυρά εργαλεία μάθησης».

B. Ειδικές ερωτήσεις

Σε σχέση με τη σύνδεση του περιεχομένου από τάξη σε τάξη, η Σ1 αναφέρει πως υπάρχει αλλά δεν το έχει δουλέψει ακόμα οπότε δεν είναι βέβαιη ότι ισχύει. Από την άλλη, η Σ2 εστιάζει στη καινοτομία του νέου Π.Σ για τη διδασκαλία των Θ.Ε. και ότι θα λειτουργήσει. Η Σ3 αναφέρει την ύπαρξη συνοχής στο περιεχόμενο της διδασκαλίας από μία τάξη στην επόμενη. Η Σ4 δηλώνει ότι αυτό ισχύει και ίσχυε και στα προηγούμενα Π.Σ. Ωστόσο, η Σ5 εκφράζει τη γνώμη πως πρέπει να δοθεί χρόνος στον/στην εκπαιδευτικό για κατανόηση των εισαγομένων αλλαγών από μια τάξη στην άλλη για να είναι περισσότερο αναπτυξιακά κατάλληλο το Π.Σ. Η Σ6 εκφράζει γενικά θετική γνώμη αλλά τονίζει πως πρέπει να υπάρχει ευελιξία στην επιλογή του περιεχομένου της διδασκαλίας με σκοπό την απλοποίηση της ύλης του Π.Σ. Η Σ7 θεωρεί πως είναι κατάλληλο και ξεκινά από τα προνήπια προχωρώντας σταδιακά σε πιο σύνθετα θέματα. Η Σ8 αναφέρει πως κάτι τέτοιο ισχύει αλλά ίσχυε και στα παλιά Π.Σ.

Στη συνέχεια, εξετάστηκε μια ερώτηση με δύο σκέλη. Ρωτήθηκαν οι συμμετέχουσες στο ότι το Π.Σ. διέπεται από τη λογική πως «*Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής*». Το δεύτερο σκέλος της ερώτησης είναι το αν θεωρούν πως αυτή η λογική θα εφαρμοζόταν από αυτούς στο μάθημά τους. Σημειώνεται πως, τεχνικά, υπήρχε πρόθεση συμπερίληψης της ερώτησης αυτής στην ανάλυση του Α3 αλλά κάτι τέτοιο θα προκαλούσε σύγχυση στον αναγνώστη λόγω του ότι η ερώτηση αυτή ομαδοποιείται με το πρώτο σκέλος της.

Έτσι, η Σ1 κρίνει πως το Π.Σ. βασίζεται στην προσέγγιση αυτή και, αντίστοιχα, η Σ2 ότι διαπνέεται από τη φιλοσοφία αυτή. Σε σχέση με αυτό, η Σ2 δίνει ως παράδειγμα τις ενότητες που απαιτούν την εμπλοκή του παιδιού. Θεωρεί, επίσης, πως είναι κατάλληλο για εφαρμογή στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο αφού έχει ξεπεραστεί η δασκαλοκεντρική μάθηση. Στη συνέχεια, η Σ3 δηλώνει ότι αυτό ισχύει και επιτρέπεται/προωθείται η αυτενέργεια των παιδιών. Προσωπικά, συμφωνεί με την άποψη αυτή και θεωρεί το μοντέλο αυτό μαθητοκεντρικό, δίνοντας ως παράδειγμα την αλληλεπίδραση των μαθητών στα πλαίσια της διδασκαλίας. Στη συνέχεια, η Σ4 τονίζει πως αυτό ισχύει και προτείνει να ξεκινά κανείς από το μαθητή. Έπειτα, η Σ5 σημειώνει την μαθητοκεντρική προσέγγιση στο Νέο όπως και το παλιό Π.Σ. διαπερνά το Π.Σ. Για το πεδίο αυτό τη θεωρεί πολύ κατάλληλη (Θ.Ε). Η Σ6 επίσης συμφωνεί κάνοντας λόγο για προώθηση της συνεργατικής δράσης. Η Σ7 τονίζει την έμφαση στη συμπερίληψη και στην ομαδική εργασία και συμφωνεί με την ώθηση για ανακάλυψη, απαραίτητο στοιχείο στο πεδίο των Θ.Ε. Απόλυτα συμφωνεί η Σ8 με την εξωστρέφεια που παρατηρείται στο Π.Σ. και το γεγονός ότι χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα προοδευτικό θεωρώντας μάλιστα, χρήσιμο να γίνει τέτοια αλλαγή και στις άλλες βαθμίδες σε σχέση με τη διδασκαλία των Θ.Ε.

4.1.2. 2^{ος} ερευνητικός άξονας

Ο δεύτερος ερευνητικός άξονας αφορά στις λειτουργικές αδυναμίες/θετικά στοιχεία των νέων Π.Σ που εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης και η ανταπόκριση των νέων Π.Σ της προσχολικής εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής της προοπτικής.

A. Γενικές ερωτήσεις

Οι συμμετέχουσες στην έρευνα κλήθηκαν να αναφέρουν ποια θέση τους καλύπτει περισσότερο, η Θέση Α ή η Θέση Β. Αναλυτικά: Θέση Α: «Το νέο Π.Σ .για τις Θετικές Επιστήμες προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές».

Θέση Β:«Το νέο Π.Σ. για τις Θετικές Επιστήμες προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες». Σε σχέση με τον άξονα αυτό, η Σ1 δηλώνει ότι συμφωνεί με τη θέση Β. Εξίσου και οι Σ2, Σ3, Σ5, Σ6, Σ7 ταυτίζονται με τη θέση Β. Η Σ4 δηλώνει ότι η θέση που την εκφράζει είναι η Β διότι ταιριάζει με το στόχο του εγγραμματος. Με τη θέση Β συμφωνεί και η Σ8 αναφέροντας πως η πρόθεση των δημιουργών του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. ταυτίζεται καθαρά με τη θέση Β εστιάζοντας στη γνώση, στην ευρύτητα του αντικειμένου του και στην ομαδοποίηση των θεματικών.

Μετέπειτα, οι συμμετέχουσες κλήθηκαν να απαντήσουν σε σχέση με το βαθμό στον οποίο πιστεύουν πως το νέο Π.Σ. έχει οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θ.Ε. Στο ερώτημα αυτό, η Σ1 κάνει σαφή αναφορά στο νέο Π.Σ. και στην προσφορά του χαρακτηρίζοντάς τα ισχυρά εργαλεία μάθησης αφού η αξιοποίηση των ΤΠΕ συνδράμει στην καλύτερη κατανόηση των Θ.Ε. κάνοντας χρήση οπτικοακουστικού υλικού. Η Σ2, στη συνέχεια, αναφέρει πως σε ένα 87-90% το νέο Π.Σ. έχει ενσωματώσει τις ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο. Ωστόσο, θεωρεί πως δεν είναι εύκολα προσβάσιμα αυτά τα εργαλεία στους εκπαιδευτικούς. Η Σ3 αναφέρει επίσης, πως ως εργαλείο αξιοποιούνται οι ΤΠΕ αλλά εφαρμόζονται και ως εργαλεία της επιστήμης. Σημαντική είναι η χρήση των ψηφιακών εργαλείων, π.χ. σε δραστηριότητες όπως οι τεχνολογίες κατασκευών. Η Σ4,

στη συνέχεια, αναφέρει πως οι ΤΠΕ έχουν μπει δυναμικά στη διδασκαλία ως εργαλείο μάθησης, κυρίως ψηφιακά. Ωστόσο, έχουν δυσκολέψει τη διαδικασία της μάθησης. Η Σ5, στη συνέχεια, θεωρεί πως ο βαθμός ενσωμάτωσης αυτών είναι πολύ μεγάλος και αξιοποιούνται τόσο ως στοιχεία της επιστήμης όσο και ως εργαλεία μάθησης. Η Σ6 θεωρεί πως δεν αξιοποιούνται επαρκώς διότι δεν ενσωματώνονται κατάλληλα στο Π.Σ. Στη συνέχεια, η Σ7 δηλώνει ότι οι ΤΠΕ χρησιμοποιούνται, κάτι που ούτως ή άλλως, απαιτείται στη διδασκαλία των Θ.Ε. Έπειτα, η Σ8 αναφέρει πως στις Θ.Ε. έχουν ενσωματωθεί οι ΤΠΕ που, πλέον, χρησιμοποιούνται ως ισχυρά εργαλεία μάθησης. Τονίζει δε, πως «δεν θεοποιεί» τα Π.Σ. θεωρώντας ότι οι στόχοι που θέτουν είναι πολύ δύσκολο να επιτευχθούν στην τάξη καθώς απαιτούν διερεύνηση και προσαρμογές για να είναι εφαρμόσιμα.

Στη συνέχεια τέθηκε στις συμμετέχουσες μια σύνθετη ερώτηση η οποία αφορά στον ισχυρισμό των κατασκευαστών του Π.Σ. ότι «είναι αρκετά ανοικτό ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες και συμπεριληπτικό ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα». Ζητήθηκε, λοιπόν, να απαντήσουν το κατά πόσο κάθε μια από αυτές τις διαστάσεις καλύπτονται (α) ανοικτό, (β) αυτενέργεια, (γ) προσαρμόσιμο.

Στο ερώτημα αυτό, η Σ1 απαντά ότι δίνει δυνατότητες στον εκπαιδευτικό για αυτενέργεια, και είναι μερικώς προσαρμοσμένο στις ανάγκες των παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες. Δημιουργείται ένα διαφοροποιημένο περιβάλλον και χαρακτηρίζεται ως συμπεριληπτικό. Σε αυτό συνδράμει η χρήση των ΤΠΕ. Η Σ2 εστιάζει στη δυσκολία σε σχέση με την αυτενέργεια και την προσαρμοσιμότητα του Π.Σ. εξηγώντας ότι δυσκολεύεται κάποιος να γνωρίζει τα πάντα σε σχέση με το πεδίο. Στη συνέχεια, η Σ3 αναφέρει την επίτευξη των τριών στόχων σε πολύ μεγάλο βαθμό. Κατόπιν, η Σ4 επισημαίνει την ύπαρξη της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και την αξιοποίηση των στρατηγικών της χαρακτηρίζοντάς τη γνωστική πρόκληση για τους εκπαιδευτικούς. Τονίζει, δε, το γεγονός πως εξετάζονται ζητήματα με κριτική διάθεση οικεία στα παιδιά και χρήσιμα για τη μαθησιακή διαδικασία. Στη συνέχεια, η Σ5 τονίζει, πως για την εφαρμογή του Π.Σ. απαιτείται ο εκπαιδευτικός να είναι ευέλικτος χωρίς να παρέχει κάτι τέτοιο το Π.Σ. Η Σ6 αναφέρει πως το Π.Σ. είναι

ανοικτό, δημιουργώντας ένα διαφοροποιημένο περιβάλλον διδασκαλίας και υπάρχει συμπερίληψη. Ωστόσο, υπάρχουν θέματα της ελληνικής πραγματικότητας που πρέπει να ληφθούν υπόψιν, όπως το ότι στα νηπιαγωγεία φοιτούν 25 παιδιά ανά τάξη άρα είναι δύσκολο να ληφθούν υπόψιν οι ανάγκες όλων στο μάθημα. Η Σ7, επιπροσθέτως, δηλώνει πως έχουν επιτευχθεί οι παραπάνω στόχοι και παρέχεται μεγάλη ευελιξία στον/στην εκπαιδευτικό. Η Σ8 αναφέρει πως αυτά ισχύουν σε ένα θεωρητικό επίπεδο, αλλά με περιορισμένη αποτελεσματικότητα δεδομένων των δυσκολιών της διδασκαλίας σε μια μεγάλη τάξη στην καθημερινότητα του εκπαιδευτικού.

Τέλος, τίθεται μια ανάλογη με την προηγούμενη ερώτηση που αφορά το κατά πόσο το νέο Π.Σ το πεδίο αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά και στάσεις: (α) υιοθέτηση ορθού τρόπου επιστημονικής σκέψης, (β) κατανόηση εννοιών και ιδεών και, (γ) ενίσχυση θετικής συμβολής των επιστημών στη καθημερινότητα. Για την ερώτηση αυτή, μελετώνται κριτικά οι απαντήσεις των συμμετεχουσών στην έρευνα.

Η Σ1, στο ερώτημα αυτό, απαντά πως είναι πολύ καλά διαμορφωμένο το Π.Σ. σε σχέση με τους στόχους αυτούς χωρίς, όμως, τα στοιχεία αυτά να είναι ορατά, λόγω έλλειψης επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Τονίζει πως όλα τα παραπάνω έγιναν βιαστικά χωρίς καλό προγραμματισμό. Για το ζήτημα αυτό, η Σ1 αναφέρει πως τα στοιχεία αυτά δεν είναι πολύ ορατά. Από την άλλη, η Σ2 διαπιστώνει την υιοθέτηση μιας νέας φιλοσοφίας στην μελέτη των Θ.Ε. αλλά απαιτούνται ακόμα περισσότερες προσαρμογές. Η Σ3, πιστεύει πως τα στοιχεία αυτά είναι ορατά και χρήσιμα. Στη συνέχεια, και η Σ4 θεωρεί πως τα στοιχεία αυτά είναι ορατά και υπάρχουν στο Π.Σ. Κατόπιν, η Σ5 δεν απαντά στο ερώτημα. Η Σ6 αναφέρει πως τα στοιχεία αυτά είναι ορατά κάτι που δεν συμβαίνει στην καθημερινότητα αλλά ορίζονται στο Π.Σ. Η Σ7, επιπροσθέτως, αναφέρει, για το πρώτο, ότι δίνεται η δυνατότητα διάπλασης των παιδιών. Έπειτα, για το δεύτερο πως κάτι τέτοιο ισχύει. Για το τρίτο δεν δίνεται απάντηση. Η Σ8, έπειτα, αναφέρει πως θεωρεί τα παραπάνω ορατά αλλά αμφιβάλλει αν αυτά μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη.

B. Ειδικές ερωτήσεις

Έπειτα, σε σχέση με τον Α2, εξετάζεται, αρχικά, το ερώτημα του κατά πόσο οι συμμετέχουσες στην έρευνα θεωρούν πως τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα είναι κατάλληλα διατυπωμένα και βοηθητικά στη διδασκαλία. Για το ερώτημα αυτό, η

Σ1 και η Σ3 απαντούν ότι είναι σαφή και καλά διατυπωμένα ως προς τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, όμως η Σ2 εντοπίζει δυσκολία στην ταύτιση των στόχων με τα αποτελέσματα. Η Σ4 επισημαίνει τη καλή διατύπωση και τη σύνδεση με τη μεθοδολογία των εργαστηρίων δεξιοτήτων. Ωστόσο, η ύλη που περιλαμβάνουν δεν μπορεί να καλυφθεί στο νηπιαγωγείο. Η Σ5 θεωρεί πως είναι μέτρια διατυπωμένα και βοηθητικά τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Π.Σ. Έπειτα, η Σ6 διατηρεί πολύ θετική στάση απέναντι στη διατύπωση και στο αν είναι βοηθητικά τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα, αλλά ασκεί κριτική στον όγκο της ύλης. Ανάλογη είναι και η κριτική της Σ7 συμφωνώντας ως προς τη σαφήνεια και ότι είναι βοηθητικά αλλά έχουν δυσκολέψει πολύ οι δραστηριότητες για το επίπεδο που διδάσκουν. Επίσης, η Σ8 διαπιστώνει πως είναι καθαρά τυπικοί οι στόχοι παρότι σαφείς, συμφωνώντας με την οργάνωση του Π.Σ. αλλά δηλώνει ότι προτιμά την αυτονομία για αυτοσχδιασμό στον εκπαιδευτικό.

Επιπροσθέτως, εξετάζεται το πώς κρίνουν το περιεχόμενο οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης, δηλαδή την ύλη των Π.Σ. σε σχέση με το αν δίνεται δυνατότητα αξιοποίησης πρότερων βιωμάτων και αν είναι αναπτυξιακά κατάλληλο. Για το ζήτημα αυτό, η Σ1 απαντά πώς το πρόγραμμα αξιοποιεί τα περισσότερα βιώματα των παιδιών, όμως τροχοπέδη αποτελεί ο μεγάλος αριθμός παιδιών στα τμήματα. Απαντώνται δε, δυσκολίες στην κατανόηση των πρότερων βιωμάτων και σύνδεση των γνώσεων. Το Π.Σ δε θεωρεί ότι είναι αναπτυξιακά μη κατάλληλο για την ηλικία στην οποία βρίσκονται τα παιδιά. Έπειτα, οι Σ2, Σ3, Σ4 και Σ7 αναφέρουν πως η ύλη του Π.Σ. είναι και προσαρμοσμένη στις πρότερες γνώσεις και αναπτυξιακά κατάλληλη. Ωστόσο, η Σ5 σημειώνει πως κουράζει τον παιδαγωγό και είναι ασαφής. Είναι όμως, αναπτυξιακά κατάλληλη. Η Σ6 επισημαίνει τον κατακερματισμό της ύλης αλλά συμφωνεί για την αξιοποίηση των πρότερων βιωμάτων και είναι αναπτυξιακά κατάλληλη. Έπειτα, η Σ8 αναφέρει πως αξιοποιεί στο έπακρο τα πρότερα βιώματα των παιδιών αφού αυτή είναι η βάση του και επισημαίνει ότι είναι αναπτυξιακά κατάλληλο για τα παιδιά αφού τα ωθεί στη βελτίωση των ικανοτήτων τους μέσω της διαφοροποιημένης διδασκαλίας.

Σε σχέση έπειτα με τον βαθμό στον οποίο το νέο Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες, διερευνώνται κριτικά οι απόψεις των συμμετεχουσών στην έρευνα. Η Σ1 στο ερώτημα αυτό απαντά, πως συνεισφέρουν,

μεν, αλλά είναι δύσκολο να το αποτιμήσει καθώς δεν το έχει δουλέψει. Ιδιαίτερα θετική άποψη εκφράζει η Σ2 θεωρώντας ότι το παιδί διδάσκεται έννοιες από πολλά πεδία και αναπτύσσει σύγχρονες δεξιότητες. Η Σ3, στη συνέχεια, αναφέρει πως είναι εναρμονισμένο με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες και τα εκάστοτε πολιτιστικά στοιχεία. Στη συνέχεια, η Σ4 τονίζει πως έχουν εντάξει στο Π.Σ. ζητήματα που καλύπτουν τις απαιτήσεις της κοινωνίας. Η Σ5 θεωρεί πως συνεισφέρει στα παραπάνω, ενώ, η Σ6 πως ναι, και δίνει έμφαση στην πολυπολιτισμικότητα. Έπειτα, η Σ7 αναφέρει πως απαντά στις σύγχρονες προκλήσεις της κοινωνίας και επιτρέπει την οργάνωση της μάθησης. Σημαντική θεωρεί, στη διαδικασία αυτή, τη βοήθεια των γονέων. Η Σ8 αναφέρει πως αυτό ισχύει και πρέπει να ισχύει στην εκπαίδευση.

Γ. Εφαρμοσιμότητα των νέων Π.Σ.

Για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ. στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο, έπειτα, γίνονται δύο ερωτήσεις σχετικές με την ετοιμότητά τους. Η πρώτη αφορά το πώς δέχθηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης το νέο Π.Σ. Η Σ1 αναφέρει πως δεν το έχουν δεχτεί και, μάλιστα, αντιδρούν σε μια ακόμη επιμόρφωση. Από την άλλη, η Σ2 τονίζει πως οι συνάδελφοί της ήταν ήδη άτομα με πολλά προσόντα και πως είναι ευθύνη των παιδαγωγών να το δεχθούν(την επιμόρφωση). Η Σ3 δηλώνει ότι η επιμόρφωση ήταν ανεπαρκής για να χαρακτηριστούν πραγματικά επιμορφωμένοι οι εκπαιδευτικοί κυρίως λόγω έλλειψης χρόνου για μελέτη και ουσιαστικής εμβάθυνσης στο Π.Σ. Η Σ4 δηλώνει πως δεν εφαρμόστηκε το Π.Σ. ενώ, η Σ5 ότι δεν εφαρμόστηκε ακόμα αλλά και πάλι δεν εισάγει ουσιαστικές αλλαγές. Η Σ6 σημειώνει πως επιμορφώθηκε η ίδια αλλά δεν έχει εφαρμόσει το νέο Π.Σ. Η Σ7, στη συνέχεια, επισημαίνει ότι η ίδια και οι συνάδελφοί της σοκαρίστηκαν κατά την επιμόρφωσή τους διότι το Π.Σ. απαιτούσε πολλή μελέτη και εισήγαγε πολλές αλλαγές. Η βασική δυσκολία αφορούσε το χρόνο που δόθηκε για εξοικείωση με το νέο Π.Σ. Στην ίδια λογική, η Σ8 αναφέρει ότι η επιμόρφωση φοβίζει λόγω της γραφειοκρατίας και της έλλειψης άνεσης πολλών εκπαιδευτικών με το γραπτό λόγο.

Στη συνέχεια, λαμβάνοντας υπόψη την επαγγελματική ετοιμότητα, την κουλτούρα και τις υλικές συνθήκες στα ελληνικά σχολεία, εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχουσών αναφορικά με τυχόν δυσκολίες που θα προκύψουν στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. Η Σ1 δηλώνει ότι το νέο Π.Σ. δεν ανταποκρίνεται στην

ελληνική πραγματικότητα, ούτε οι εκπαιδευτικοί είναι έτοιμοι να το δεχτούν, λόγω έλλειψης επιμόρφωσης, κατάλληλων τεχνικών υποδομών, και της κουλτούρας μη συνεργασίας με τους συναδέλφους. Από την άλλη, η Σ2 αποδίδει μεγάλη σημασία στην εξειδίκευση των εκπαιδευτικών, και θεωρεί πλέον ότι είναι εφαρμόσιμο. Η Σ3, στη συνέχεια, τονίζει την ύπαρξη διαφορών στην εξωστρέφεια των σχολείων και ότι θα μπορούσαν να υπάρχουν δυσκολίες. Επίσης, διαφορετικοί εκπαιδευτικοί διαθέτουν άλλες απόψεις για τα Π.Σ. Ωστόσο, κρίνει ότι το νέο Π.Σ. ανταποκρίνεται στην ευρωπαϊκή πραγματικότητα. Κατόπιν, η Σ4 αναφέρει πως ήδη έχουν δημιουργηθεί πολλές δυσκολίες και είναι απαραίτητη η προσαρμογή και η αξιολόγηση. Στη συνέχεια, η Σ5 επισημαίνει τη γενικότερη γενική τάση που εμφανίζεται στην Ελλάδα ανάμεσα στους εκπαιδευτικούς, δηλ να αντιδρούν σε νέες εξελίξεις. Ωστόσο, κρίνεται ως θετική η εισαγωγή του Π.Σ. το οποίο, όμως, πιστεύει ότι ανταποκρίνεται στην ευρωπαϊκή και όχι στην ελληνική πραγματικότητα. Η Σ6, στη συνέχεια, αναφέρει πως δεν υπάρχει ζήτημα ετοιμότητας των εκπαιδευτικών καθώς θα μπορούσαν να το διδάξουν όταν επιμορφωθούν, θα απαιτηθεί όμως, να δοθεί τουλάχιστον περιθώριο ενός έτους. Επίσης οι Σ2, Σ3, Σ4 και Σ5 δηλώνουν ότι ταιριάζει με την ευρωπαϊκή προοπτική αλλά όχι στην ελληνική πραγματικότητα. Την ίδια γνώμη εκφράζει και η Σ8 που, ταυτόχρονα σημειώνει πως υπάρχουν πολλές δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. στην πράξη. Αυτό αποδίδεται στη δυσκολία διαχείρισης και την έλλειψη εφοδίων από τους εκπαιδευτικούς.

4.1.3. 3^{ος} ερευνητικός άξονας

Ο τρίτος ερευνητικός άξονας αφορά στις δυσκολίες που αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ και οι προτάσεις που διατυπώνουν για τη βελτίωση τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή στη πράξη.

A. Γενική ερώτηση

Από τις γενικές ερωτήσεις του οδηγού συνέντευξης, μια αντιστοιχίζεται με τον Α3. Αυτή είναι το αν θεωρεί το δείγμα της έρευνας πως το νέο Π.Σ. θα τους βοηθήσει να βελτιώσουν την οργάνωση της διδασκαλίας τους και πώς. Στην ερώτηση αυτή, η Σ1 απαντά πως θα το προσπαθήσει αλλά δεν βοηθάται από την έλλειψη υποδομών στην τάξη. Έπειτα, η Σ2 συμφωνεί, αλλά αναφέρει πως αυτό μπορούσε να γίνει και με τα Αναλυτικά Π.Σ. του 2011. Σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν στη διαδικασία αυτή οι ΤΠΕ. Η Σ3 επισημαίνει ότι το Π.Σ. θα βοηθήσει στην καλύτερη

οργάνωση της διδασκαλίας και ότι διαθέτει κατάλληλα εργαλεία στην τάξη της. Έμφαση θα δώσει στις οργανωμένες δραστηριότητες. Η Σ4 έπειτα τονίζει ότι δεν βοηθά στην οργάνωση της διδασκαλίας επειδή την «ανοίγει» πολύ. Η Σ5 δεν απάντησε στην ερώτηση πλήρως. Η απάντηση της Σ6 είναι ότι δεν γνωρίζει διότι δεν έχει εφαρμόσει το Π.Σ. Η Σ7 αναφέρει πως αν βρεθεί σε περιβάλλον τάξης θα της αρέσει να εφαρμόσει τις αρχές του Π.Σ. και τις ΤΠΕ. Τέλος, η Σ8 διαφωνεί τονίζοντας ότι δε θα τη βοηθούσε διότι απαιτούνται υποδομές για να το κάνει.

B. Ειδικές ερωτήσεις

Έπειτα, εξετάζεται η ειδική ερώτηση που αφορά το τι θα άλλαζαν οι ίδιοι σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται στη διδασκαλία της ύλης του Π.Σ. Αναφορικά με το ερώτημα αυτό, η Σ1 αναφέρει πως δεν αντιμετωπίζει πρόβλημα διότι υπάρχει ευελιξία. Έπειτα, η Σ3 αναφέρει πως υπάρχει ζήτημα διότι χάνεται ο στόχος και το αποτέλεσμα και θα πρέπει η εστίαση να είναι πιο συγκεκριμένη. Η Σ4 θεωρεί άκυρη την ερώτηση αυτή για το νηπιαγωγείο. Στη συνέχεια, η Σ5 δηλώνει πως, με την εισαγωγή των αγγλικών, δεν υπάρχει πλέον καθόλου χρόνος για πλήρη κάλυψη της ύλης. Ωστόσο, η ύλη δεν αλλάζει καθώς είναι δεδομένη. Αυτή την άποψη διατυπώνει και η Σ6. Η Σ7 συμφωνεί περισσότερο με τη Σ1 αναφέροντας την σχετική ευελιξία που παρέχει παρότι δεν το έχει διδάξει. Η Σ8 εκφράζει αντίστοιχη άποψη με τη Σ1 ως προς την ευελιξία.

Στη λογική αυτής της ερώτησης παρατίθενται αποσπάσματα κάθε συμμετέχουσας σχετικά με το τι θα άλλαζε ως προς τη διάταξη των επιμέρους ενοτήτων του Π.Σ. Η Σ1 αναφέρει, αρχικά, πως η ερώτηση αυτή είναι δύσκολο να απαντηθεί διότι δεν έχει διδάξει την ύλη του Π.Σ. Από την άλλη η Σ2 θα άλλαζε τον τρόπο διαχείρισης των υλικών και θα πρόσθετε περισσότερα πειράματα πρακτικά για τα παιδιά και όχι απλώς επίδειξης. Έπειτα, οι Σ3, Σ4 αναφέρουν πως δε θα άλλαζαν κάτι. Η Σ5 εστιάζει στη μείωση της θεωρίας και στην απλοποίηση των λεπτομερειών. Τη μείωση της ύλης και τον περιορισμό του κατακερματισμού της θα πρότεινε και η Σ6. Η Σ7 δεν θα άλλαζε κάτι αλλά θα ακολουθούσε τη φιλοσοφία του παλιού Π.Σ. Τέλος, η Σ8 αναφέρει πως θα άλλαζε αρκετά πράγματα, δίνοντας έμφαση στο πλαίσιο της μάθησης. Επίσης, θα πραγματοποιούσε περισσότερες επιτόπιες επισκέψεις για να διδαχθεί το παιδί μέσω της επαφής με τα αντικείμενα και από επιστήμονες του τομέα.

Γ. Εφαρμοσιμότητα των νέων Π.Σ.

Έπειτα, ζητήθηκε από τις συμμετέχουσες στην έρευνα να αναφέρουν τις σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες στην πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. και τα αντίστοιχα κύρια θετικά στοιχεία. Οι Σ1, Σ5, Σ6 και η Σ8 δεν απάντησαν διότι δεν το εφάρμοσαν πιλοτικά, ενώ η Σ2 δηλώνει ότι δεν αντιμετώπισε προσωπική δυσκολία αλλά θεωρεί πως θα το «αγκαλιάσουν» οι νέοι εκπαιδευτικοί και θα το απορρίψουν οι παλιότεροι. Επιπροσθέτως, η Σ3 αναφέρει ως βασική δυσκολία την έλλειψη χρόνου και την πρόκληση της κατανόησης των εννοιών ενώ, στα βασικά θετικά, την εισαγωγή τη καινοτομίας σχετικά με τα εργαλεία σκέψης. Η Σ7 επισημαίνει πως οι δυσκολίες αφορούσαν τις απαιτήσεις της επιμόρφωσης ενώ, στα θετικά, διακρίνει μια καινοτομία και πρόκληση βασιζόμενη στην αυτενέργεια των παιδιών.

Κατόπιν κλήθηκαν να απαντήσουν ποιες συγκεκριμένες προτάσεις θα έκαναν για τη βελτίωση του νέου Π.Σ. σε σχέση με τις Θ.Ε. Η Σ1 το θεωρεί πλήρες, ενώ, η Σ2 τονίζει δύο σημεία, δηλ. τη συνεχή επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και τη συνεχή επαφή της τάξης με την πράξη. Από την άλλη, η Σ3 δεν διατυπώνει προτάσεις γιατί δεν το έχει μελετήσει. Η Σ4 επίσης δεν απάντησε διότι εφαρμόζεται μόνο θεωρητικά. Έπειτα, η Σ5 δεν απάντησε διότι δεν το εφάρμοσε. Η Σ6 δεν έκανε σχόλια για τη βελτίωση του νέου Π.Σ. Ωστόσο, η Σ7 επισήμανε τη σημασία αύξησης της υλικοτεχνικής υποδομής των σχολείων, τη συμμετοχή των γονέων στην εκπαίδευση στις Θ.Ε. και την παροχή εξοπλισμού κατάλληλου για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στη διδασκαλία των Θ.Ε. Τέλος, η Σ8 αναφέρει την ανάγκη για τη σύνδεση με τα οικεία περιβάλλοντα του παιδιού και την ενίσχυση του πεδίου των κατασκευών.

Η τελευταία ερώτηση του οδηγού συνέντευξης είναι αν η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική για να γίνει σαφές το Π.Σ. και τα νέα στοιχεία του και το τι θα επιθυμούσαν να γίνει περισσότερο. Στην ερώτηση αυτή η Σ1 θεωρεί την επιμόρφωση στα στοιχεία αυτά αποτελεσματική αλλά πολύ βεβιασμένη χωρίς να δίνεται χρόνος για εμπέδωση. Έπειτα, η Σ2 ανέφερε πως ήταν σοβαρή αλλά απαιτούνταν περισσότερος χρόνος για τη σύνδεση της θεωρίας με την πράξη. Αντίστοιχα, η Σ3 αναφέρει πως η επιμόρφωση δεν ήταν άκρως αποτελεσματική και έγινε σε περιορισμένο και λάθος χρόνο, online και χωρίς δυνατότητα εφαρμογής. Επιπλέον, η

Σ4 τονίζει πως το νέο Π.Σ. έχει γίνει σαφές ότι αποτελεί έναν οδηγό που δεν διευκολύνει τον αναγνώστη. Θα έπρεπε οι αρχές του να παρουσιάζονται σε έναν πιο χρηστικό οδηγό. Κατόπιν, η Σ5 σημειώνει πως η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική αλλά απαιτούνταν υλικό και εφαρμογή στην πράξη. Αντίστοιχα, η Σ6 θεωρεί πως ήταν αποτελεσματική αλλά έγινε σε σύντομο χρόνο χωρίς να υπάρχει προοπτική εξοικείωσης. Η Σ7, στη συνέχεια, θεωρεί ελλιπή την επιμόρφωση που έγινε σε τέσσερις συναντήσεις μέσω Microsoft Teams και το ότι δεν μελετήθηκε ανά ενότητα το Π.Σ. Σημείωσε πως ένας παράγοντας που συνέβαλε στην αναποτελεσματικότητα της μάθησης ήταν ότι συνέβη ταυτοχρόνως με άλλη. Επιπλέον, πρόσθεσε την άνεση που θα ένιωθε με έντυπο υλικό αντί για ψηφιακό. Τέλος, η Σ8 δε θεωρεί την επιμόρφωση αποτελεσματική διότι δεν έγινε πρακτικά εντός της τάξης. Τονίζει την ανάγκη για δια ζώσης επιμόρφωση μαζί με τα παιδιά.

4.2 Κύριες ποιοτικές τάσεις

4.2.1. 1^{ος} ερευνητικός άξονας

A. Γενικές ερωτήσεις

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. προκύπτει μια θετική στάση του δείγματος απέναντι σε αυτό, αφού οι Σ1, Σ2, Σ4, Σ6, Σ7 και Σ8 εστιάζουν στη καινοτομία εξελίσσοντας τη διδασκαλία στο νηπιαγωγείο. Αρνητικά σχόλια γίνονται κυρίως από τη Σ5 που δεν απορρίπτει το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. αλλά τονίζει την έλλειψη χρόνου και επιμόρφωσης στους εκπαιδευτικούς. Αναλυτικά:

Πίνακας 1. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τις γενικές απόψεις για το νέο Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+ εξ ελ ίς σε ι το Π. Σ.	+ Πρ οο πι κές για το μέλ λον	Ο Ναι μεν συμβατ ό με τις απαιτήσ εις του 21 ^{ου} αι. αλλά περιορι σμένος χρόνος προσαρ μογής/μ ελέτης	+ Ακόμ α μεγαλ ύτερη έμφασ η στην απόκτ ηση γνώσε ων, την ένταξ η και την αποδο χή της διαφο ρετικό τητας	- Υπε ρβο λικά εξει δικε υμέ νο όχι εφα ρμό σιμο , δυσ νόητ ο	+ Σύγχρ ονο Αλλά απαιτ είται λιγότε ρος κατακ ερματ ισμός	+ Αντι μετω πίζει αι με σοβα ρότητ α το παιδί	+ διαπολι τισμικό τητα, ένταξη, διαφορ οποιημ ένη διδασκ αλία και πολλαπ λοί ρόλοι του νηπιαγ ωγού

Έπειτα, σε ό,τι αφορά τους τρόπους με τους οποίους το Νέο Π.Σ. διαφοροποιεί το πεδίο μάθησης των Θ.Ε. σε σχέση με τα παλιά Π.Σ. προκύπτει πως οι Σ1, Σ2, Σ3, Σ4, Σ6 και Σ8 διατυπώνουν ιδιαίτερα θετική στάση απέναντι σε αυτό θεωρώντας ότι εξελίσσει και συμπληρώνει τα παλιά Π.Σ. Ουδέτερες είναι οι Σ5 και Σ7 παραμένοντας επιφυλακτικές σε σχέση το Νέο Π.Σ. αφού, η Σ5 τονίζει ότι είναι κουραστικό για τον εκπαιδευτικό. Η Σ7 διατυπώνει πως ακόμα δεν έχει εφαρμοστεί οπότε, το κατά πόσο υπάρχει πράγματι αλλαγή, είναι υπό συζήτηση.

Πίνακας 2. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τις διαφοροποιήσεις του νέου Π.Σ. με τα παλιά Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+ Εξελί σσει και συμπ ληρώ νει τα παλιά Π.Σ.	+ Αλλά σημαν τικό να μην απορρ ίπτοντ αι τα παλιά Π.Σ. αλλά να συνδυ άζοντ αι στοιχε ία τους με τα Νέα Αναλ υτικά Π.Σ.	+ Συμπ ληρώ νει και εξελί σσει τα παλιά Π.Σ.	+ Εξελί σσει, συμπ ληρώ νει και βελτι ώνει τα παλιά Π.Σ.	Ο Βελτ ιώνε ι και εξελ ίσσε ι τα παλι ά Π.Σ. αλλ ά είναι κουρ αστι κό και σύνθ ετο	+ Εξελί σσει και συμπ ληρώ νει ταυτό χρον α τα παλιά Π.Σ.	Ο Θετικ ή αλλά επιφυ λακτι κή μέχρι να εφαρ μοστε ί στην πράξ η	+ Δημ ιουρ γεί ένα ανοι κτό πεδί ο μάθ ηση ς.

Αναφορικά με τη βασική φυσιογνωμία του Νέου Π.Σ. παρουσιάζονται, έπειτα, οι γενικές τάσεις των συμμετεχουσών σε σχέση με την αντίληψη περί αυτών. Οι Σ1, Σ2, Σ4, Σ6, Σ7 και Σ8 θεωρούν πως παρέχει μεγάλο εύρος επιλογών, ενώ, οι Σ4 και Σ8 δίνουν έμφαση στην ολιστική προσέγγιση που ακολουθείται. Αναλυτικά:

Πίνακας 3. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τη φυσιογνωμία του πεδίου των Θ.Ε. βάσει του νέου Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Νέες κατευθύνσεις ωστόσο εξαρτάται από τον εκπαιδευτικό που θα το φτάσει	Ανοικτό, ευέλικτο με ευρύ πεδίο εφαρμογής	Δ / Α	Ολιστική προσέγγιση, αξιοποίηση ιδεών των παιδιών, αυτονομία	Δ / Α	Ολιστικό και διαθεματικό	Πειραματικό, κριτική σκέψη, ανάπτυξη δεξιοτήτων, το παιδί «ως επιστήμονας»	Μαθητοκεντρικό, μεγάλο εύρος επιλογών

Πίνακας 4. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ στο νέο Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+ Προσφέρει ισχυρά εργαλεία μάθησης Χρήση οπτικοακουστικού υλικού	+ Ποσοστό 87-90% αλλά τεχνολογίες περιορισμένα βασισμένου στην εκπαίδευση	+ Επισημονικό εργαλείο και διδακτικό εργαλείο ΤΠΕ	+ Έχουν ενσωματωθεί όμως δυσκολούν τη διαδικασία της μάθησης	+ Πολύ μεγάλος βαθμός ενσωμάτωσης και εργαλεία μάθησης και στοιχεία της επιστήμης	- Δεν ενσωματώνονται επαρκώς	+ χρησιμοποιούνται ως εργαλεία μάθησης	+ χρησιμοποιούνται ως ισχυρά εργαλεία μάθησης και ως στοιχείο της επιστήμης

B. Ειδικές ερωτήσεις

Η πρώτη ειδική ερώτηση συνδεδεμένη με τον Α1 αφορά στο αν υπάρχει σύνδεση του περιεχομένου του Π.Σ. από τη μια τάξη στην άλλη. Η γενική τάση είναι πως κάτι τέτοιο ισχύει αλλά υπάρχει κριτική ως προς το αν μπορεί να χαρακτηριστεί ως καινοτόμο παρόλο που εντοπιζόταν και στα παλιά Π.Σ. (Σ4 και Σ8).

Πίνακας 5. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τη σύνδεση του περιεχομένου του Π.Σ. από τη μια τάξη στην άλλη.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+	+	+	+	Ο	Ο	+	+
Συνο χή	Θα λειτουργή σει η καινοτομί α	Συνο χή	Ναι, όπως συνέβαινε και με τα προηγούμε να Π.Σ.	Απαιτεί ται να δοθεί χρόνος, ευελιξία και να γίνει πιο εύληπτο	πολύ σύνθετη ύλη, με ερωτηματ ικό το αν είναι κατάλληλ ο για το νηπιαγωγ είο	κατάλλη λο	Αλλά δεν είναι καινοτο μία

Πλήρης σύμπνοια παρατηρείται και σε σχέση με το αν ισχύει ότι «*Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής*». Στο σύνολό τους οι συμμετέχουσες συμφώνησαν με τη δήλωση αυτή, ενώ, όλες τόνισαν τη σημασία της ομαδικής εργασίας / αλληλεπίδρασης. Αναλυτικά:

Πίνακας 6. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα για τη μαθητοκεντρική φιλοσοφία του Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+	+	+	+	+	+	+	+
Ναι	Ναι	Ναι, π.χ.	Ναι	Ναι	Ναι,	Ναι	Ναι
Π.χ.	Π.χ.	αλληλεπίδρ	Πάντ	, ειδι	συνεργα	Συμπερίλ	Χρήσιμ
ομαδική	πειράματα	αση	α	κά	τική	ηψη	ες
εργασία	Θ.Ε.	Κατάλληλο	ξεκιν	για	δράση	Ολιστική	ανάλογ
Κατάλλ	Κατάλληλο	αφού	ά	αυτ		προσέγγι	ες
ηλο για	αφού έχει	μαθητοκεν	κανε	ό το		ση στη	αλλαγές
εφαρμο	ξεπεραστεί	τρικό	ίς	πεδί		διδασκαλ	σε όλες
γή	η		από	ο		ία των	τις
	δασκαλοκεν		το			Θ.Ε.	βαθμίδε
	τρική		μαθη				ς στη
	μάθηση		τή				διδασκ
							αλία
							των
							Θ.Ε.

4.2.2. 2^{ος} ερευνητικός άξονας

A. Γενικές ερωτήσεις

Σε σχέση με το ερώτημα 2, αν δηλ οι συμμετέχουσες συμφωνούν με τη θέση Α ή Β (βλ. οδηγός συνέντευξης) υπάρχει πλήρης σύμπτωση των απόψεων. Συνεπώς, και οι 8 συμμετέχουσες συμφωνούν με τη θέση Β.

Πίνακας 7. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το με ποια θέση συμφωνούν.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
B	B	B	B	B	B	B	B

Έπειτα, σε σχέση με το αν οι ΤΠΕ ενσωματώνονται και αξιοποιούνται στα Νέα Π.Σ. σημειώνεται πως, οι Σ1, Σ3, Σ4, Σ7 και Σ8 δηλώνουν θετική προτίμηση σχετικά με την ενσωμάτωση των ΤΠΕ ενώ τις θεωρούν ισχυρά εργαλεία μάθησης με επιστημονικά στοιχεία. Οι Σ2 και Σ4, έπειτα, θεωρούν πως έχουν ενσωματωθεί, όμως, εντοπίζεται δυσκολία στην αξιοποίησή τους από τους εκπαιδευτικούς. Κατόπιν, η Σ6 θεωρεί πως δεν ενσωματώνονται επαρκώς.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των γενικών τάσεων του δείγματος με έμφαση στο κατά πόσο, πράγματι, το Π.Σ. είναι ανοικτό, προσφέρει δυνατότητα για αυτενέργεια στους εκπαιδευτικούς και κατά πόσο είναι προσαρμόσιμο προκύπτουν κοινές τάσεις. Αυτές είναι πως, οι εκπαιδευτικοί θεωρούν μεν, ότι είναι ανοικτό, αλλά για την αυτενέργεια και την προσαρμοστικότητα του εντοπίζονται προβλήματα σχετιζόμενα με το σχεδιασμό. Οι απαντήσεις, κωδικοποιημένες, για κάθε μια κατηγορία δίνονται παρακάτω με βάση τις απαντήσεις των συμμετεχουσών.

Πίνακας 8. Κωδικοποιημένες απαντήσεις συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το βαθμό στον οποίο οι στόχοι του να είναι το Π.Σ ανοικτό, να προσφέρει αυτενέργεια και να είναι προσαρμόσιμο πληρούνται.

	Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Ανοικτό	Ναι	Ναι	Ναί	Ναί	Δ/Α	Ναι	Ναί	Δ/α
Αυτενέργεια εκπαιδευτικών	Ναι	Μερικώς με προβλήματα	Ναί	Ναί	Όχι αυτό καθ' αυτό	Δ/Α	Ναί	Μερικώς με προβλήματα
Προσαρμόσιμο	Μερικώς	Ναι	Ναί	Ναί	Δ/Α	Ναι (;) με ερωτηματικό στο κατά πόσο εφαρμόζεται έμπρακτα	Ναί	Μερικώς

Στο αντίστοιχο επόμενο ερώτημα, τίθεται προς συζήτηση αν είναι ορατά στο Π.Σ. ειδικά χαρακτηριστικά και στάσεις, δηλαδή, η υιοθέτηση ορθού τρόπου επιστημονικής σκέψης, η κατανόηση εννοιών και ιδεών και η ενίσχυση θετικής συμβολής των επιστημών στη καθημερινότητα. Η γενική τάση που εντοπίζεται είναι πως υπάρχει εστίαση στον ορθό επιστημονικό τρόπο σκέψης, κυρίως, αλλά βασικά σε θεωρητικό επίπεδο και λιγότερο στο πρακτικό. Αναλυτικά:

Πίνακας 9. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τα ορατά ειδικά χαρακτηριστικά του Π.Σ.

	Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Ορθός τρόπος επιστημονικής σκέψης	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Δ/Α	Ναι	Ναι	Ναι (?) εφαρμογή στην πράξη
Κατανόηση ιδεών και εννοιών	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Δ/Α	Ναι	Όχι	Ναι (?) εφαρμογή στην πράξη
Ενίσχυση θετικής συμβολής Θ.Ε. στην καθημερινότητα	Όχι	Μερικώς με προβλήματα	Ναι	Ναι	Δ/Α	Όχι	Δ/Α	Ναι (?) εφαρμογή στην πράξη

B. Ειδικές ερωτήσεις

Περνώντας στις ειδικές ερωτήσεις, εξετάζεται το αν τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Π.Σ. είναι σαφή και βοηθητικά. Η γενική τάση είναι πως οι εκπαιδευτικοί εκφράζουν επιφυλάξεις εξαιτίας της συνθετότητας και του όγκου της ύλης. Αναλυτικά:

Πίνακας 10. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+	-	+	Ο	Ο	Ο	+	Ο
Σαφή, βοηθητικά και καλά διατυπωμένα	Σύγχυση	Πολύ καλά διατυπωμένα	Ναι Αλλά η ύλη δε βγαίνει στο νηπιαγωγείο	Μέτρια	Ναι Αλλά η ύλη είναι μεγάλη και απαιτεί μεγάλη προσπάθεια η κατανόηση της	Ναι Αλλά έχει δυσκολίες	Ναι στη σαφήνεια αλλά προτιμά την αυτονομία

Αναφορικά με την ύλη η γενική τάση είναι πως οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν στην αξιοποίηση των πρότερων γνώσεων και αν το Π.Σ. είναι αναπτυξιακά κατάλληλο. Αναλυτικά:

Πίνακας 11. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα για την ύλη του Π.Σ.

	Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Αξιοποίηση πρότερων γνώσεων	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Δ/Α	Ναι (αν και κατακερματισμός)	Ναι	Ναι

Αναπτυξιακά κατάλληλο	Όχι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι	Ναι
--------------------------	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----	-----

Έπειτα, σε σχέση με το βαθμό ταύτισης του Π.Σ. με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες και προκλήσεις, στο σύνολό τους οι συμμετέχουσες στην έρευνα θεωρούν πως αυτό ισχύει. Αναλυτικά:

Πίνακας 12. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το αν το Π.Σ. συμβαδίζει με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες και προκλήσεις.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+	+	+	+	+	+	+	+
Αλλά δεν το έχει δουλέ ψει και δεν μπορεί να εκφρά σει πλήρη άποψη	Σύγχρον ες δεξιότη τες Ευρύ αντικείμ ενο	Εναρμόν ιση με σύγχρον ο κοινωνικ ό περιβάλλ ον και πολιτιστι κές συνθήκε ς	Υπήρξε αξιοποίησ η προτάσεων εκπαιδευτι κών		Πολυπολιτισμικ ότητα	Ειδικ ά αν υπάρ χει βοήθε ια από τους γονεί ς	Κάτι που αποτελ εί και τη σύγχρο νη τάση στο πεδίο

Γ. Εφαρμοσιμότητα των νέων Π.Σ. σχετικά με τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών

Έπειτα σε ό,τι αφορά το πώς δέχθηκαν οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης το νέο Π.Σ. και αν ήταν κατάλληλα επιμορφωμένοι προκύπτει πως όλες οι συνεντευξιαζόμενες πλην της Σ2 αναφέρουν γενικά την αρνητική στάση των εκπαιδευτικών. Αυτή αποδίδεται στην έλλειψη χρόνου για μια ακόμα επιμόρφωση. Αναλυτικά:

Πίνακας 13. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την αποδοχή των νέων Π.Σ. και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
-	+	-	-	-	-	-	-
Αρνητική στάση σε μια ακόμα επιμόρφωση	Άλλωστε ευθύνη των παιδαγωγών η επιμόρφωση	Μη ουσιαστική επιμόρφωση-έλλειψη μελέτης του Π.Σ. λόγω χρόνου	Δεν έγινε εφαρμογή	Δεν έγινε εφαρμογή ακόμα	Δεν έγινε εφαρμογή Ίδια με προηγούμενα Π.Σ.	Σοκ Γκρίνια Έλλειψη χρόνου και αντίδραση στο άγνωστο	Δυσκολία λόγω χρόνου και έλλειψης άνεσης πολλών εκπαιδευτικών με τη θεωρία

Έπειτα, για την εφαρμοσιμότητα του νέου Π.Σ. στο ελληνικό σχολείο δεν εντοπίζεται κοινή τάση πέραν του ότι, στο σύνολό τους οι συμμετέχουσες απαντούν πως ταιριάζει στην ευρωπαϊκή αλλά όχι στην ελληνική πραγματικότητα.

Πίνακας 14. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα αναφορικά με την εφαρμοσιμότητα του νέου Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
-	+	Ο	Ο	+	+	+	-
Ακατάλληλο Π.Σ. για την Ελλάδα λόγω έλλειψης επιμόρφωσης, ελληνικής εκπαιδευτικής κουλτούρας και περιορισμένων υποδομών	Εφαρμοσίμο λόγω του ότι πολλοί εκπαιδευτικοί είναι επιμορφωμένοι	Εξαρτάται	Απαιτείται αξιολόγηση	Απαιτείται εφαρμογή	θετική ή αλλαγή	Θα υπάρξει προσαρμογή αν γίνει διδασκαλία, υπάρχει ετοιμότητα των εκπαιδευτικών	Ευρείες δυσκολίες λόγω ελλιπούς πρόθεσης

4.2.3. 3^{ος} ερευνητικός άξονας

A. Γενικές ερωτήσεις

Για την ερώτηση σε σχέση με το αν το Π.Σ. θα βοηθήσει στην καλύτερη οργάνωση τη διδασκαλίας και στο αν η τάξη έχει υποδομές δεν υπάρχει σύμπτωση των απόψεων.

Πίνακας 15. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα αναφορικά με το αν το Π.Σ. θα βοηθήσει την οργάνωση της διδασκαλίας τους.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+ Ναι, αλλά απουσιάζο υν οι υποδομές	+ Ναι, αλλά θα μπορούσ ε να είχε γίνει με το Π.Σ. του 2011	+ Ναι ι	- Όχι, τη διευρύν ει πολύ.	Δ/ Α	Δ/ Α	+ Ναι ι	- Όχι ι

B. Ειδικές ερωτήσεις

Σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται για τη διδασκαλία επίσης δεν υφίσταται σύμπνοια απόψεων αφού οι Σ2, Σ3, Σ5 και Σ6 αναφέρουν την ανεπάρκεια χρόνου ,ενώ οι Σ1, Σ7 και Σ8 ότι δεν επαρκεί και υπάρχει ευελιξία στη διδασκαλία.

Πίνακας 16. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με το χρόνο διδασκαλίας του Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
+	-	-	Δ/ Α	-	-	+	+
Δε θα άλλαζε κάτι, υπάρχει ευελιξία	Χάνεται η σχέση σκοπού-αποτελέσματος	Χάνεται η εστίαση		Δεν υπάρχει χρόνος για σωστή διδασκαλία της ύλης	Δεν επαρκεί ο χρόνος	Υπάρχει ευελιξία	Υπάρχει ευελιξία

Σε σχέση με τις αλλαγές στη διάταξη ενοτήτων που θα εισήγαγαν παρατηρείται διαφορετικότητα στις απόψεις των συμμετεχουσών. Η Σ1 δεν απάντησε, η Σ2 εστιάζει στα πειράματα, οι Σ3 και Σ4 δε θα άλλαζαν κάτι, η Σ7 δε θα άλλαζε κάτι αλλά θα ακολουθούσε τη φιλοσοφία του παλιού Π.Σ. και οι Σ5 και Σ6 θα άλλαζαν την ύλη και η Σ8 δίνει έμφαση στην πράξη. Αναλυτικά:

Πίνακας 17. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με αλλαγές στη διάταξη των ενοτήτων του Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Δ/ Α	Περισσότερα πειράματα με τη συμμετοχή των παιδιών αντί επίδειξης	Δεν θα άλλαζε κάτι.	Δεν θα άλλαζε κάτι	Μείωση ύλης ιδίως ως προς λεπτομέρειες	Μείωση της ύλης και περιορισμός του κατακερματισμού αυτής.	Δεν θα άλλαζε κάτι αλλά θα ακολουθούσε τη λογική του παλιού Π.Σ.	Περισσότερη πρακτική ενασχόληση με την ύλη

Γ. Εφαρμοσιμότητα των νέων Π.Σ. σχετικά με τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών

Για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ οι συμμετέχουσες κλήθηκαν, αρχικά, να αναφέρουν θετικά και αρνητικά σημεία της πιλοτικής εφαρμογής του Π.Σ. Ωστόσο, επειδή οι Σ1, Σ4, Σ5, Σ6 και Σ8 δεν απάντησαν δεν μπορεί να εντοπιστεί κάποια γενική τάση.

Πίνακας 18. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με τα βασικά θετικά και αρνητικά της πιλοτικής εφαρμογής του Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Δ/Α	Προσωπικά δεν αντιμετώπισε δυσκολία	Δυσκολία ο χρόνος και οι σύνθετοι όροι	Δ/Α	Δ/Α	Δ/Α	Δυσκολία οι απαιτήσεις της επιμόρφωσης	Δ/Α
	Πιστεύει πως θα απορριφθεί από παλαιότερους και θα το αποδεχθούν οι νεότεροι εκπαιδευτικοί	Πλεονέκτημα ότι ωθεί στη σκέψη				Θετικά η πρόκληση και η έμφαση στην αυτενέργεια των παιδιών	

Για τον ίδιο λόγο δεν εντοπίζονται κοινές τάσεις σε σχέση με τις προτάσεις που διατυπώνονται από τους εκπαιδευτικούς για τη διδασκαλία των Θ.Ε. στα πλαίσια του νέου Π.Σ.

Πίνακας 19. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την υλοποίηση προτάσεων για τη διδασκαλία των Θ.Ε. στα πλαίσια του νέου Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Καμία διότι το θεωρεί πλήρες	Ανάγκη για συνεχή επιμόρφωση και σύνδεσης πράξης με την τάξη	Δ/Α διότι δεν το μελέτησε	Δ/Α	<u>Δ/Α</u>	Δ/Α	Βελτίωση υλικοτεχνικών υποδομών Εμπλοκή γονέων	Βιωματική μάθηση Εστίαση στις τεχνολογίες κατασκευών

Τέλος, σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης επάνω στο νέο Π.Σ., η γενική τάση που εντοπίστηκε είναι μερικώς ή αρκετά αποτελεσματική αλλά απαιτούνταν περισσότερος χρόνος, πρακτική εξάσκηση και μελέτη. Αναλυτικά:

Πίνακας 20. Κωδικοποίηση απαντήσεων συμμετεχουσών στην έρευνα σε σχέση με την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης στο νέο Π.Σ.

Σ1	Σ2	Σ3	Σ4	Σ5	Σ6	Σ7	Σ8
Αποτελεσματική αλλά βεβιασμένη και στο λάθος χρόνο	Σοβαρή αλλά απαιτούνται εμπέδωσης και σύνδεσης της θεωρίας με την πράξη	Μερικώς αναποτελεσματική λόγω του ότι έγινε βιαστικά, στο λάθος χρόνο και online χωρίς δυνατότητα εφαρμογής	Δεν απαντά σε σχέση με την αποτελεσματικότητα αλλά τονίζει την ανάγκη δημιουργίας ενός δεύτερου πιο χρηστικού οδηγού	Αποτελεσματική αλλά απουσία της πρακτικής εξάσκησης	Αποτελεσματική αλλά σύντομο χρόνο	Μερικώς αφού απαιτούνταν περισσότερες συνεδρίες, μελέτη σε ενότητες και εστίαση στο Π.Σ. αμιγώς	Καθόλου αποτελεσματική διότι έγινε εκτός τάξης

4.3 Αποσπάσματα συνεντεύξεων ανά ερευνητικό άξονα

4.3.1. 1^{ος} ερευνητικός άξονας

A. Γενικές ερωτήσεις

Σε σχέση με το πρώτο άξονα και τις πλέον γενικές ερωτήσεις, σημειώνεται η άποψη της Σ1 πως το Νέο Π.Σ. εξελίσσει τη διδασκαλία των Θ.Ε. στο σχολείο «Και βέβαια μην ξεχνάμε ότι ο κόσμος γύρω μας αλλάζει και όσον αφορά τα φυσικά φαινόμενα ,οπότε αυτό μας κάνει πιο επιτακτική την ανάγκη.». Έπειτα, η Σ2 αναφέρει πως «είναι μία πολύ σοβαρή προσπάθεια που έχει γίνει όπως και τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών, που βασίζεται σε νέες θεωρητικές προσεγγίσεις και σε δεξιότητες και πρακτικές που απαιτούνται για τον 21ο αιώνα». Η Σ4, επιπλέον, προσθέτει πως «θεωρώ ότι περιλαμβάνει πάρα πολύ αυτό το έντονο στοιχείο της διαφορετικότητας. Γίνεται συνεχώς λόγος για διαφοροποιημένη παιδαγωγική και ενταξιακή προσέγγιση , που αυτό είναι στοιχείο της σύγχρονης πραγματικότητας και γίνεται λόγος για τη συμπερίληψη. Είναι σημαντική η ανάπτυξη δεξιοτήτων που σχετίζονται με κριτική ικανότητα δεξιότητες ζωής και επιστήμης που δίνεται έμφαση σε αυτά τα στοιχεία , που υπήρχαν βέβαια και στο παλιό πρόγραμμα. Απλά πιστεύω ότι τώρα δίνεται μεγαλύτερη έμφαση.»

Χαρακτηριστική είναι και η κριτική της Σ7 που αναφέρει πως «Εγώ πιστεύω ότι τα παιδιά είναι πάρα πολύ έξυπνα. Είναι πολύ μεγάλα τα ερεθίσματα και οι προκλήσεις που δέχονται από το περιβάλλον τους. Η τεχνολογική ανάπτυξη έχει προχωρήσει σε μεγάλο βαθμό και τα παιδιά από πολύ μικρά είναι εξοικειωμένα. Οπότε χρειάζεται να υπάρχει μία διαφορετική ματιά [...] πιο επιστημονική μπορώ να πω. Δηλαδή πιστεύω ότι είναι πολύ καλό το νέο πρόγραμμα σπουδών. Αν και εμένα με μπερδεψε λίγο λίγο εκεί στις φάσεις εξοικείωσης , στο 5E . Θέλει μία δουλίτσα, για να μπορέσουμε να το συνηθίσουμε, αλλά ήταν πάρα πολύ ενδιαφέρον γιατί αλλάζει η φιλοσοφία του, διευρύνεται να το πούμε έτσι και ο επαγγελματικός τομέας της νηπιαγωγού και αλλάζει και εντελώς η φυσιολογία και μέσα στο χώρο του νηπιαγωγείου. Αντικαθίσταται από τις γωνιές, από τα μαθησιακά κέντρα και από τα κέντρα παιχνιδιού. Αλλάζουν όλα δηλαδή. Πιστεύω ότι προσανατολιζόμαστε σε ένα

παιδί πιο ώριμο και εγγράμματο [...]. Γιατί σαν να ξεφεύγουμε λίγο από την έννοια ότι το παιδί είναι μικρό «να παίζουμε τώρα στη γωνία του παιχνιδιού». «Ελάτε στη παρεούλα». Αισθάνομαι ότι πρέπει να αντιμετωπίσουμε το παιδί πιο ώριμα και πιο σοβαρά».

Επίσης, η Σ8 αναφέρει πως το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. «έχει κάνει μία τρομερή καινοτομία και αυτή αφορά στην ευημερία του παιδιού ως συνολικό στόχο. Έχω πάει στη Σουηδία και στη Φιλανδία και έχω δει από κοντά τον τρόπο που λειτουργεί το εκπαιδευτικό τους σύστημα και πραγματικά η πρώτη κουβέντα που ακούς είναι: «να είναι τα παιδιά καλά ,να είναι τα παιδιά, να είναι τα παιδιά ευχαριστημένα. [...] [βάση του είναι] Η πολυπολιτισμικότητα , η ενταξιακή προοπτική, το ότι θεσμοθετούνται όλα αυτά. Η διαφοροποιημένη διδασκαλία επίσης. Το θεωρώ πολύ θετικό και θεωρώ και πολύ θετικό ότι επιτέλους έχουμε αναγνωρίσει τους πολλαπλούς ρόλους της νηπιαγωγού».

Σε σχέση με τις διαφορές του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. με τα παλιά η Σ2 αναφέρει ως κριτική πως «καλό θα ήταν να μην απορρίψουμε και τα προηγούμενα προγράμματα σπουδών ,τα οποία δημιουργήθηκαν από το 2011 και παρέμειναν σε πιλοτική μορφή, γιατί και αυτά έχουν ευρύ πεδίο να δώσουν. Και τουλάχιστον για τις θετικές επιστήμες, τις οποίες προσεγγίζω εγώ που έχουν πολύ μεγάλο πεδίο εφαρμογής οπότε δεν μπορώ να πω ότι θα απορρίψω τα προηγούμενα και θα μείνω σε αυτό. Άρα τα συνδυάζω». Στην ίδια λογική, η Σ4 για τις διαφορές του Νέου Αναλυτικού Π.Σ. σε σχέση με τα παλιά αναφέρει πως «Αφορούν τη διαφοροποιημένη παιδαγωγική, την ενταξιακή στάση του συμπεριληπτικού σχολείου ,την ενοποίηση της γνώσης την έμφαση στις δεξιότητες, στην στάση, την συμβολή σε δραστηριότητες του εκπαιδευτικού στην δημιουργία περιβάλλοντος για την υιοθέτηση ενός ορθού τρόπου σκέψης και αντιμετώπισης. Στην κριτική στάση.»

Κατόπιν, η Σ5 επισημαίνει πως «το Νέο Αναλυτικό Π.Σ. για το νηπιαγωγείο διαφοροποιείται «στο κομμάτι stem. Δηλαδή ρομποτική και όλα αυτά. [...] Δηλαδή μπαίνει πολλή θεωρία. Ίσως δεν θα έπρεπε να μπαίνει τόσο πολύ και τόσες πολλές λεπτομέρειες, γιατί κουράζουν πραγματικά. Δηλαδή μία εκπαιδευτικός που έχει φύγει από τα έδρανα και θέλει να κάνει τη δουλειά της, δε θα ανοίξει να τα διαβάσει με τίποτα. [...] Νομίζω ότι φέρνει κάποια πολύ καινούργια και σύγχρονα στοιχεία τα οποία τραβάνε πολύ το ενδιαφέρον των παιδιών. Αλλά και πάλι για να φτάσει στην τάξη

δεν ξέρω πόσο θα βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς. [Παρότι] Δίνει πάρα πολλές προοπτικές [...] δεν θα έπρεπε να είναι έτσι γραμμένο σε καμία περίπτωση.».

Κριτική είναι και η διάθεση της απάντησης της Σ7 η οποία σημειώνει πως τα στοιχεία ως προς τα οποία διαφοροποιείται το Νέο Π.Σ. σε σχέση με τα παλιά Π.Σ. είναι τα εξής: «Αλλάζει ,όπως είπαμε και ο χώρος του νηπιαγωγείου. [...] Δημιουργούνται τα κέντρα μάθησης και οι ομάδες [...] υπάρχει ποικιλία μέσα στις ομάδες [...] Και αλλάζει και το 5Ε». Ασκεί, όμως, και κριτική στο Νέο Αναλυτικό Π.Σ. αφού επισημαίνει πως «θέλει πολύ δουλίτσα για εμένα. Εντάξει το έχει αυτό η διαθεματικότητα. Αλλά, αν είναι, στο πώς θα οργανώσεις τις δραστηριότητες πρέπει να μπουν σε κάποια καλούπια με αυτό το 5Ε οι δραστηριότητες. [...] Ίσως είναι μέχρι να το συνηθίσουμε και να δούμε στη πορεία, ότι είναι εύκολα. Πώς να το πούμε; «Άλλαξε ο Μανωλιός και έβαλε τα ρούχα του αλλιώς» .

Σε σχέση με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του Νέου Π.Σ. η Σ4 αναφέρει πως αυτά είναι «Η ολιστική προσέγγιση, η έμφαση στην κατανόηση μέσω της εμπλοκής. Αξιοποίηση ιδεών νομίζω ότι κυρίως σε αυτά δίνεται έμφαση. Στη δημιουργία θετικών εμπειριών και λαμβάνοντας πάντα υπόψιν το αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών που και αυτό επίσης είναι πάρα πολύ σημαντικό.». Έπειτα, η Σ7 αναφέρει πως «Για τις φυσικές επιστήμες αυτό που αντιλήφθηκα είναι ότι αυτό που υπάρχει στην καθημερινότητά του παιδιού, να μπορεί να το εφαρμόσουμε και να αναπτύξουν τον μαθηματικό τους γραμματισμό. Ή το καθετί γύρω τους, να μπορέσουν να το αναπτύξουν επιστημονικά. Δηλαδή να μπορούν να βρουν τις σχέσεις αιτίας- αποτελέσματος. [...] Πρέπει να προχωρήσουμε ακριβώς αυτή τη τεχνολογική ανάπτυξη. Κάτι άλλο που είναι ξεχωριστό , για αυτό το λέω αυτό , είναι ότι υπάρχει και εργαλειοθήκη. Η εργαλειοθήκη αυτή δίνει πάρα πολύ μεγάλη σημασία στην ανάπτυξη ικανοτήτων. Και εκεί είναι τα εργαλεία επιστήμης και τεχνολογίας που είναι στη θετική επιστήμη όπως λέτε. Λαμβάνει υπόψιν του τη καινοτομία. Το παιδί, δηλαδή, να προσπαθήσει να βρει αιτίες και να τα αιτιολογήσει. Να προχωρήσει σε μια πράξη και σε υπολογιστική σκέψη».

B. Ειδικές ερωτήσεις

Σε ό,τι αφορά τη σύνδεση του περιεχόμενου του Π.Σ. από τη μία τάξη στην άλλη, η Σ5 υπογραμμίζει πως «Καταρχήν πρέπει να υπάρχει [...] Όχι απλά ευελιξία. Να υπάρχει η δυνατότητα η εκπαιδευτικός να κατανοήσει την αλλαγή. Δηλαδή από τάξη

σε τάξη. Πώς διαμορφώνεται αυτό που θέλει να πει το αναλυτικό πρόγραμμα, από τάξη σε τάξη. Δηλαδή στη μία θα κάνεις αυτό. Κυμαίνεσαι γύρω από εκεί. Και στην άλλη πας με μια προοπτική. Δηλαδή ποιος είναι ο στόχος σου; Ο στόχος είναι αυτός. Ωραία. Αναπτυξιακά θα είναι πιο προσιτός στη μικρή ηλικία ή πιο προσιτός στη μεγαλύτερη; Δηλαδή να φαίνεται πολύ ξεκάθαρα η διαφορά μεταξύ των ηλικιακών σκαλοπατιών [...] Λιγότερο θεωρία βασικά. Και η θεωρία να είναι στο στόχο. [...] Δεν είναι εύληπτο». Η Σ6 σημειώνει πως «Η γνώμη μου είναι γενικότερα θετική, παρόλο που αρχίζει να μπαίνει με όλα αυτά τα πεδία, τα οποία βέβαια υπήρχαν. Οι θεματικές αρχές όπως πριν, στο προηγούμενο πρόγραμμα, αρκεί να γίνεται μια απλοποίηση του νηπιαγωγείου. Εκεί έχω μια ένσταση. Γιατί στο νηπιαγωγείο είναι όλα πιο μαζί, δηλαδή τα κάνουμε όλα μαζί και είναι πιο φυσική η ροή, για να ταιριάζει περισσότερο στα παιδιά. Στην ηλικία των παιδιών. Και να πηγαινει αβίαστα η γνώση και η μάθηση. Δηλαδή δεν μπορούμε να σταματήσουμε στο νηπιαγωγείο την δραστηριότητα όταν υπάρχει μια ροή για να βγούμε για διάλειμμα. Μπορούμε να το κάνουμε αυτό. Είμαστε ευέλικτοι [...] σαν οργάνωση περιεχομένου είναι πολύ ωραία, αλλά όταν μπούμε μέσα στην τάξη αρχίζει και βγαίνει πιο δημοτικό εννοώ ότι δεν ξέρω πόσο το θέλουμε εμείς ακόμα αυτό». Η Σ7 σημειώνει: «Είναι κατάλληλα. Και η νηπιαγωγός γνωρίζοντας τα παιδιά που έχει που είναι νήπια και προνήπια, θα ξεκινήσει σταδιακά. Ίσως από τις εύκολες δραστηριότητες. Από τις πιο εύκολες έννοιες και σιγά-σιγά βοηθάει τα παιδιά να προχωρήσουν και σε πιο δύσκολες». Στην κριτική της για τη σύνδεση του περιεχομένου του Π.Σ. από μια τάξη στην επόμενη η Σ8 αναφέρει πως «Εντάξει τώρα αυτά είναι άλλαξε « ο Μανωλιός και έβαλε τα ρούχα του αλλιώς». Ένα τέτοιο πράγμα, η σπειροειδής μάθηση, ούτως ή άλλως υπήρχε και από πριν [...] Δεν νομίζω ότι έχει γίνει κανένα τεράστιο βήμα το οποίο να μπορείς να το ονομάσεις καινοτομία».

Αναφορικά με την ερώτηση αν ακολουθείται, πράγματι, μια προοδευτική μαθητοκεντρική λογική (βλ. πλήρη ερώτηση στον οδηγό συνέντευξης), η Σ αναφέρει πως «Ναι πιστεύω ότι είναι πάνω σε αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση. Δεν το συζητώ. Δίνει τη δυνατότητα ατομικά αλλά κυρίως σε ομάδες. Να δουλεύουν οι μαθητές, αλλά και από πολύ νωρίς πια δηλαδή έχουμε ξεκινήσει και δουλεύουμε σε ομάδες πια από το Σεπτέμβρη κάτι το οποίο τα παλαιότερα χρόνια ήταν απαγορευτικό. Έτσι λοιπόν δίνουν ευκαιρίες στα παιδιά για διερευνητική μάθηση, βιωματική και συνεργατική προσέγγιση, έρχονται πιο κοντά. Νομίζω ότι είναι προοδευτική η μαθητοκεντρική λογική του προγράμματος». Και, για το αν είναι κατάλληλο για εφαρμογή στη διδασκαλία

σημειώνει πως «είναι αρκετά κατάλληλη αλλά από την άλλη πάλι θα πω πάλι το κλισέ μου. Είναι πολύ νωρίς ακόμα και τώρα ήδη τα παιδιά χωρίζονται σε μικρές ομάδες, δηλαδή των δύο ή των τριών. Έχουν αρχίσει ας πούμε και συνεργάζονται, για να κάνουμε μία ομαδική ζωγραφιά, για να παίζουν με τα τουβλάκια». Σε σχέση με το ζήτημα αυτό, η Σ4 τόνισε πως «[...] ξεκινάς από τη μαθησιακή ετοιμότητα και τα ενδιαφέροντα των παιδιών και τις εμπειρίες τους έτσι κάνεις ενδιαφέρον το σχολείο. Τα παιδιά ορίζουν το πώς θα κινηθείς και πού και τι ανάγκες έχουν οπότε προσαρμόζεται. Αυτό που απαιτείται είναι ένας πολύ καλά προετοιμασμένος εκπαιδευτικός για να τα για να τα πλαισιώσει όλα αυτά και να έχουν νόημα». Για την καταλληλότητα της μαθητοκεντρικής προσέγγισης στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο, η Σ5 σημειώνει πως «Ειδικά για αυτό το πεδίο είναι κατάλληλη [...] Αλλά θα πρέπει πρώτα ο εκπαιδευτικός να μάθει να το κάνει . Υπάρχει και αυτός ο παράγοντας. Δηλαδή εάν ο εκπαιδευτικός δεν εντρυφήσει, δεν αντιληφθεί αυτό πράγμα, δεν θα μπορέσει να το κάνει στην τάξη. Ένας δάσκαλος ένας εκπαιδευτικός που αρέσκεται να το βλέπει δασκαλοκεντρικά, προσπαθεί το μάθημα του να είναι δασκαλοκεντρικό, αλλά δεν είναι πάντα εφικτό. Γιατί δεν έχει μάθει να το κάνει.»

Η Σ7, στη συνέχεια, υπογραμμίζει πως το Π.Σ. Πολλές φορές μου έδωσε αυτή την αίσθηση. Ότι «άλλαξε ο Μανωλιός και έβαλε τα ρούχα του αλλιώς» [...] Απλώς τώρα βλέπω ότι μπήκαν κάποια άλλα, νέα στοιχεία, που δίνουν περισσότερο έμφαση στη συμπερίληψη. Αν και υπήρχε και στο παλιό πρόγραμμα τώρα φεύγουμε ακόμα περισσότερο από το παλιό. Δεν το είχαμε τόσο πολύ αυτό, τη συμπερίληψη και το ενταξιακό, όσο υπάρχει. Ίσως δίνεται περισσότερο έμφαση στη διερεύνηση. [...] Με το νέο πρόγραμμα σπουδών πιστεύω ότι μου αρέσει αυτό το πράγμα. Ότι υπάρχει διερεύνηση. Ότι τα παιδιά χωρίζονται σε ομάδες. Ότι πρέπει να ανακαλύπτουν. Αυτό είναι κάτι που μου αρέσει περισσότερο. Παρά να είναι καθηλωμένα σε μια παρεούλα και να αφήνονται στον εκπαιδευτικό. [...] στις θετικές επιστήμες βλέπω ότι αρχίζουν και δίνουν περισσότερο έμφαση προς την διερεύνηση. Στο να γίνονται μικροί επιστήμονες. Δηλαδή στον επιστημονικό εγγραμματισμό. Οπότε θεωρώ ότι οι θετικές επιστήμες και το τεχνολογικό αυτό κομμάτι που έχουν βάλει είναι κάτι εντελώς καινούριο. [...] Φεύγει εντελώς και η μελέτη περιβάλλοντος . Που ήταν πιο θετικό να το πούμε έτσι . Και ξαφνικά το βάζουμε στις θετικές επιστήμες, που μπορείς να κάνεις και πιο εύκολα τα πειράματα σου. Που πρώτα νομίζω ήταν κάτι εντελώς ξεχωριστό. Οι

φυσικές επιστήμες ήταν μόνο με πειράματα [...] τώρα τα έχουνε διευρύνει και στις φυσικές επιστήμες έχουν βάλει όλο το περιβάλλον».

4.3.2. 2^{ος} ερευνητικός άξονας

A. Γενικές ερωτήσεις

Αναφορικά με τη θέση A ή B (βλ. Οδηγό συνέντευξης) με την οποία συμφωνούν οι συμμετέχουσες αναφέρεται, από τη Σ4 πως συμφωνεί με τη B θέση και αιτιολογεί την απάντησή της. Η αιτιολόγηση γίνεται στη βάση ότι «*Νομίζω η θέση B ταιριάζει με το θεματικό πεδίο γιατί στόχος είναι να παρέχει μία βάση κυρίως για να γίνουνε εγγράμματοι πολίτες. Οι οποίοι αργότερα θα μπορούν να ανταπεξέλθουν σε ένα πιο σύνθετο απαιτητικό κόσμο. Ε, και σκοπός είναι να συνδέσει τον πραγματικό κόσμο, με το κόσμο του σχολείου. Μέσα από διαδικασίες αλλά και εμπλοκή των παιδιών*». Στην ίδια λογική, η Σ7 υπογραμμίζει πως επιλέγει τη θέση B διότι «*είναι καλό να προετοιμάζουμε τους αυριανούς πολίτες ,να αποκτήσουν αυτές τις σημαντικές δεξιότητες. Αν προετοιμαστούν καλά, θα μπορέσουν να γίνουν και κατάλληλοι επιστήμονες*». Επίσης, η Σ8 υπογραμμίζει πως «*Η πρόθεση των συγγραφέων είναι καθαρά η θέση B. Δηλαδή να αξιοποιήσουν τις γνώσεις μέσα από τη μεταγνώση. Για να γίνουν υπεύθυνοι άνθρωποι ,δημιουργικοί. Να γίνουμε πολίτες όπως το λέει μέσα. Έχει μεγάλο εύρος όλο αυτό [...] Ειδικά στα μαθηματικά.*»

Αναφορικά με το αν το Π.Σ. είναι ανοικτό, προσφέρει δυνατότητα για αυτενέργεια στους εκπαιδευτικούς και είναι προσαρμόσιμο, αρχικά, ένα παράθεμα από την κριτική της Σ2 που τονίζει πως «*έχει επιτευχθεί αυτό όμως ας μην ξεχνάμε ότι ένας εκπαιδευτικός γενικής τάξης δεν είναι υποχρεωμένος να ξέρει όλα τα διαφορετικά πεδία της συμπεριληπτικής εκπαίδευσης οπότε εκεί υπάρχει δυσκολία. Άρα χρειάζεται επιμόρφωση σε αυτό το πεδίο και επίσης οι συνθήκες σε κάθε σχολείο δεν είναι ίδιες άρα επίσης χρειάζεται διαμόρφωση ανά περιοχή. Και ανά περιφέρεια βέβαια*». Έπειτα, η Σ3 σημειώνει πως, κατά βάση, και οι τρεις στόχοι έχουν επιτευχθεί. Σαν παράδειγμα δίνει πως «*μπορείς να εφαρμόσεις τη διαφοροποιημένη διδασκαλία στο θεματικό αυτό [...] και σε όλα τα πεδία. Όχι μόνο στις θετικές επιστήμες*». Η Σ5, έπειτα, επισημαίνει πως «*Θα πρέπει ο εκπαιδευτικός να είναι ευέλικτος. Δηλαδή το αναλυτικό αυτό καθαυτό δεν παρέχει αυτή τη δυνατότητα. Κατά τη γνώμη μου. Δηλαδή μόνο αν σου πει κάποιες τεχνικές, όπως κάναμε στη διαφοροποιημένη, μπορεί να υπάρξει τρόπος εξέλιξης. Αυτή την εντύπωση έχω. Αυτή την εντύπωση αποκόμισα.*»

Στην κριτική της, η Σ6 προσθέτει πως «Μπορεί να εντάξει μαθητές με ιδιαίτερες ανάγκες. Παρόλα αυτά υπάρχουν ακόμα πολλά προβλήματα που αφορά. Δηλαδή σε μία τάξη με 25 νήπια, δεν ξέρω κατά πόσο είναι συμπεριληπτικό πρόγραμμα, το οποίο έχει περαστεί πολύ ωραία. Θα μπορέσει να λειτουργήσει;». Στην ίδια βάση ασκείται κριτική στην εφαρμοσιμότητα του Νέου Π.Σ., το κατά πόσο είναι προσαρμόσιμο και επιτρέπει την εφαρμογή του με ευελιξία από τον εκπαιδευτικό. Ειδικά, αναφέρει πως «[Τα Π.Σ] Δεν τα θεοποιώ. Υπάρχει η σαφέστατη πρόθεση, από το νέο πρόγραμμα σπουδών, να τα ενσωματώσουν οργανικά. Υπάρχουν οι τεράστιες δυσκολίες της ελληνικής πραγματικότητας και θα είναι πάρα πολύ δύσκολο να γίνει κάτι τέτοιο μέσα στην τάξη. Οπότε νομίζω, ότι προς το παρόν θα μείνουν στην καλή πρόθεση [...] Όχι να σκουντιούνται 10 παιδιά μπροστά σε μία οθόνη ποιο θα προλάβει να πατήσει το κλικ. Δεν γίνονται αυτά τα πράγματα. Ο γραπτός λόγος δεν είναι προσβάσιμος ακόμη για τα παιδιά αυτής της ηλικίας».

Η Σ1 σε σχέση με το αν το Π.Σ. ικανοποιεί τους στόχους της ανάπτυξης της σωστής επιστημονικής σκέψης, την κατανόηση των ιδεών και εννοιών των Θ.Ε. και την ενίσχυση της θετικής συμβολής των επιστημών στην καθημερινότητα, η Σ1 αναφέρει: «Δεν είναι πολύ ορατά. Δηλαδή δεν είναι δυνατόν. Διότι δεν έχουν οι συνάδελφοι επιμόρφωση για να επιτευχθεί μία ομαλή συνεργασία. Δηλαδή εγώ ως πούμε, στο νηπιαγωγείο μου με το που αναφέρω ότι υπάρχει καινούργιο πρόγραμμα σπουδών με κοιτάνε με κάτι γουρλωμένα μάτια. Δεν το έχουν μάθει καν. Δηλαδή είμαστε 9 εκπαιδευτικοί και το ξέρει μόνο ένα, εκτός από μένα. [...] Έχει αργήσει πάρα πολύ επιμόρφωση [...] Έγινε και πάρα πολύ βιαστικά. [...] Δεν είναι εύκολο να υιοθετηθούν και δεν είναι εφαρμόσιμο τουλάχιστον στο βαθμό που θα θέλαμε. Γιατί όταν υπάρχει ένα τόσο εξελιγμένο πρόγραμμα σπουδών, που σε ωθεί σε τόσα καινούργια πράγματα και καινοτόμα πράγματα». Για το ζήτημα αυτό, η Σ4 αναφέρει πως είναι ορατά «Με την αξιοποίηση της θετικής περιέργειας για παρατήρηση, για ερμηνεία. Η διαδικασία δεν κατακερματίζεται. Δίνεται σαν ζήτημα που υπάρχει, δεν διασπάται σε μικρά κομμάτια έτσι ώστε να μπορούν μετά να αντιληφθούν το όλον και να εστιάσουν στα σημεία που προκαλούν το ενδιαφέρον προσφέρει ένα εύρος επιλογών πιστεύω που μπορούν να αξιοποιηθούν». Η Σ7 ασκεί κριτική στα δύο πρώτα σημεία. Αναλυτικά «[για το] πρώτο, πραγματικά δηλαδή, όπως είπα και από την αρχή, ότι δίνουμε τη δυνατότητα στο παιδί να τον πλάσουμε σε έναν αυριανό επιστήμονα. Ένα παιδί το οποίο θα ανακαλύψει το περιβάλλον του, θα φτιάχνει τα πάντα γύρω του, θα

είναι ένα παιδί με αυτοπεποίθηση, που σημαίνει ότι του δίνεται η δυνατότητα να ανακαλύπτει και να λειτουργεί σαν επιστήμονας. Δηλαδή να προσπαθεί αυτά που θέλει να ανακαλύψει, να τα ψάχνει μέσα από ένα περιβάλλον ανοιχτό στη μάθηση και ενεργητικό κιόλας».

B. Ειδικές ερωτήσεις

Αναφορικά με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα του Π.Σ. και το αν είναι βοηθητικά και καλά διατυπωμένα, η Σ1 αναφέρει ότι *«κατά τη γνώμη μου [...] είναι σαφές και πολύ καλά διατυπωμένο, για τις γνώσεις και τις δεξιότητες και για τις τάσεις και τις αξίες. Βέβαια δεν με καθοδηγούν ιδιαίτερα στην εκπαιδευτική διαδικασία . Όσον αφορά δεν το λέω αρνητικά [...] αφήνουν μεγαλύτερη ελευθερία να κάνω πράγματα που θέλω [...] Τώρα τα μαθησιακά αποτελέσματα , συνδέονται με τις δραστηριότητες και καλύπτουν τα ενδιαφέροντα των παιδιών και νομίζω τις δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα. Ωστόσο, η Σ2 αναφέρει ότι «υπάρχει μία δυσκολία διότι οι στόχοι με τα αποτελέσματα σε πολλά σημεία ταυτίζονται και δημιουργούν σύγχυση». Η Σ6 επισημαίνει πως *«είναι πολύ καλά διατυπωμένα [...] και βοηθητικά για την οργάνωση βέβαια, επειδή είναι πολύ μεγάλος ο όγκος τους είναι πάρα πολλά. Θέλει πολλή μελέτη δηλαδή για να [μπορέσουμε] [...] όλα τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα ,να τα κατανοήσουμε, να τα δουλέψουμε και να τα οργανώσουμε».* Αντίστοιχα, η Σ7 αναφέρει πως *«είναι καλά, μπορώ να πω, τοποθετημένα γιατί έχει και τους λατινικούς συμβολισμούς 1,2,3 που κατά κάποιο τρόπο σε βοηθάει να συνδυάσεις τις τάσεις, στο τι ακριβώς αναφέρεται, με τις γνώσεις. Δηλαδή να κάνεις ένα συνδυασμό [...] Αλλά είναι κατατοπιστικότητα».* Όμως, παράλληλα, σημειώνει πως *«Έχουν αλλάξει λίγο τις έννοιες. Έχουν δυσκολέψει. [...] θέλει και πολλή μελέτη με τις υποενότητες, έτσι ακριβώς που τις έχει διατυπωμένες».**

Σε οτιδήποτε αφορά το περιεχόμενο της ύλης, με έμφαση στη σύνδεση με προηγούμενες γνώσεις και την αναπτυξιακή καταλληλότητα, ασκείται κριτική από ορισμένες συμμετέχουσες για το Π.Σ. Η Σ1, αναφέρει χαρακτηριστικά: *«Αξιοποιούνται τα πρότερα βιώματα των παιδιών όμως υπάρχουν δυσκολίες γιατί νομίζω, ειδικά από φέτος ,υπάρχει πολύ μεγάλος αριθμός προνηπίων. [...] συναντάμε δυσκολίες κατανόησης και πρότερων βιωμάτων. Ενώ όταν πάμε ας πούμε του χρόνου με το καλό που αυτά τα παιδιά θα έχουν πρότερες γνώσεις. Που θα έχουν αποκτήσει σε αυτή την τάξη ας πούμε του νηπιαγωγείου. [Το Π.Σ.] είναι λίγο πιο πάνω από το στάδιο*

των παιδιών νομίζω. [...]». Η Σ5, έπειτα, αναφέρει στην κριτική της για την ύλη του Νέου Π.Σ. πως «Για έναν αναγνώστη που είναι αυτή τη στιγμή παιδαγωγός, κουράζει. Κουράζει. Θα έπρεπε να είναι πιο απλό. Πιο αντιληπτό. Πιο κατανοητό. Τώρα είναι πολλές οι πληροφορίες [...] Αναπτυξιακό κατάλληλο είναι και πολύ καλά τα λέει , όμως το κοινό στο οποίο απευθύνεται δεν έχει ούτε τον χρόνο πια , ούτε τη διάθεση να το πω έτσι [και] το 2011 που είχε βγει το αναλυτικό πιλοτικό πρόγραμμα, ήταν πιο εύκολα αντιληπτό και κατανοητό.»

Στη συνέχεια, αναφορικά με το αν το νέο Π.Σ. στο νηπιαγωγείο είναι συμβατό με τις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες η Σ1 αναφέρει πως «[...] έχει εμπλέξει τις δεξιότητες του 21^{ου} αιώνα, τις δεξιότητες του αυριανού Πολίτη, τις έννοιες και περιεχόμενα από ευρύτερα κοινωνικά πεδία». Κατόπιν, η Σ4 αναφέρει πως «νομίζω ότι έχουν μπει [στοιχεία [...]] μέσα από το πρόγραμμα τα περιβαλλοντικά προγράμματα αγωγής υγείας και πολιτιστικά, μέσα από project που καταθέταμε. Οπότε όλα αυτά νομίζω πως έχουν ενταχθεί πλέον στο επίσημο πρόγραμμα σπουδών είναι πιο ολοκληρωμένα. Σαφώς λαμβάνει υπόψιν τις ανάγκες και τις απαιτήσεις μιας κοινωνίας.». Έπειτα, σε σχέση με το ερώτημα αυτό, η Σ7 τονίζει πως «απαντάει [...] Γιατί το παιδί πρέπει να ανακαλύπτει. Γίνεται ένας επιστήμονας πρώτον. Αυτό λαμβάνει υπόψιν την τεχνολογική ανάπτυξη μέσα σε μία τεχνολογική εποχή. Αντιμετωπίζει το παιδί πιο ώριμα και πιο σοβαρά. Είναι πολύ σωστό αυτό που δημιουργούνται κέντρα μάθησης ,για να μπορούν τα παιδιά να δουλεύουν πιο εμπειριστατωμένα [...] Και ένα άλλο σημαντικό κομμάτι είναι ότι υπάρχει και η βοήθεια των γονιών. Πρέπει να υπάρχει βοήθεια των γονιών σε μία τέτοια διαδικασία . Πιστεύω ότι είναι πάρα πολύ.». Στην ίδια λογική, η Σ8 αναφέρει πως «Η πρόθεση είναι να είμαστε πλήρεις και λειτουργικοί. Κυρίως αυτό. Σε λειτουργική σύνδεση με το γίνεσθαι σε κάθε επίπεδο, όχι μόνο στην κοινωνία, όχι μόνο στην οικογένεια, αλλά και στην κοινότητα, στην κοινωνία και γενικότερα στον κόσμο. Οπότε ναι. Εξάλλου το ότι έχουμε αυτή την φούρια ,ας το πούμε έτσι για ένταξη και διαφοροποιημένη πολιτισμικά ευαίσθητη και όλα αυτά, διδασκαλία. Όλο αυτό δείχνει πώς ζούμε σε ένα τέτοιο περιβάλλον και φυσικά πρέπει να εναρμονιστούμε με αυτό. Οπότε ναι, θεωρώ, ότι απαντά στις σύγχρονες προκλήσεις και συνθήκες.»

Γ. Εφαρμοσιμότητα των νέων Π.Σ. σχετικά με τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών

Κατόπιν σε σχέση με το ερώτημα που αφορά στο αν οι εκπαιδευτικοί της προσχολικής εκπαίδευσης ήταν κατάλληλα επιμορφωμένοι και πως δέχθηκαν το νέο Π.Σ. η Σ2 τονίζει πως «επειδή η επιμόρφωση αυτή τη στιγμή έχει αποτελέσει εκπαίδευση ήταν έτσι κι αλλιώς άτομα με αυξημένα προσόντα. Οπότε μπορούσαν να καταλάβουν το ευρύτερο πεδίο. [...] Είμαστε υποχρεωμένοι να ασχοληθούμε αφού είμαστε παιδαγωγοί». Από την άλλη, η Σ3 αναφέρει πως «Επιμορφωμένοι δεν ήταν, με την επιμόρφωση που παρακολουθήσαμε. Ο χρόνος μέσα στον οποίον έπρεπε να μελετήσουμε το πρόγραμμα. Για να πούμε την αλήθεια δεν προλάβαμε να το μελετήσουμε όσο θα θέλαμε. [...] Και επιπλέον μας ζητήθηκε σενάριο να φτιάξουμε χωρίς ουσιαστικά να έχουμε τη γνώση του προγράμματος. Χωρίς να έχουμε προλάβει να μελετήσουμε και να εμβαθύνουμε πάνω στο πρόγραμμα.». Στην ίδια λογική, η Σ7 επισημαίνει πως «Εγώ, με τους άλλους συναδέλφους που επιμορφωθήκαμε, ένα σοκ όλοι το πάθαμε κατά τη διάρκεια της επιμόρφωσης. Παιδευτήκαμε όλοι πάρα πολύ σε αυτές τις φάσεις που έπρεπε να εφαρμόσουμε τα τακτικά σενάρια. Είχε πολλή μελέτη γιατί ήταν κάτι εντελώς διαφορετικό σε φιλοσοφία και μπορώ να πω ότι υπήρχε μία αντίδραση [...] Υπάρχει αυτή η αντίδραση [...] Μέχρι να το συνειδητοποιήσεις και να το συνηθίσεις [...] Θέλουν όλα τα χρόνο τους [...] Και αυτό που μας δυσκόλεψε ήταν ο χρόνος. Δεν είχαμε τον κατάλληλο χρόνο και για να μελετήσουμε γιατί ήμασταν όλες οι εργαζόμενες και έπρεπε να μελετούμε και θα θέλαμε κάτι. Δηλαδή θα θέλαμε περισσότερο χρόνο σε όλα. Υπήρχε και μία έτσι να το πούμε γκρίνια.»

Μετάπειτα και αναφορικά με τις ειδικές δυσκολίες που θα προκύψουν στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. στα νηπιαγωγεία δεδομένης της επαγγελματικής ετοιμότητας, κουλτούρας και των υλικών συνθηκών στα ελληνικά σχολεία, η Σ1 τονίζει πως [το Π.Σ.] «δεν ανταποκρίνεται στην ευρύτερη Ελληνική πραγματικότητα. Και γιατί το λέω αυτό; Γιατί υπάρχει μεγάλη διαφορά πρωτεύουσας, μεγάλων πόλεων, επαρχίας και νησιών. Έτσι, ανταποκρίνεται να μεν στα Ευρωπαϊκά προγράμματα και στην Ευρωπαϊκή προοπτική, δεν το συζητώ, όμως οι νηπιαγωγοί δεν είναι έτοιμοι να το δεχτούν, γιατί δεν έχουν επιμορφωθεί, δεν έχουν την κατάλληλη υλικοτεχνική υποδομή. [...] Είναι και η κουλτούρα κάποιων σχολείων, που είναι μακριά από αυτή τη λογική. Δυστυχώς η κουλτούρα μας τώρα μιλάμε για συνεργασία παιδιών που το προσπαθούμε

πολλές φορές όμως δεν πετυχαίνουν ομαλή συνεργασία μεταξύ των συναδέλφων ή μεταξύ της διοίκησης.». Από την άλλη, η Σ2 επισημαίνει πως «Λοιπόν αν με ρωτούσατε πριν από δύο χρόνια για αυτό, δηλαδή, αν αυτό είχε λάβει χώρα πριν από δύο χρόνια θα σας έλεγα ότι, ναι είναι πάρα πολύ δύσκολο και για την κουλτούρα και για το επίπεδο των εκπαιδευτικών και για την εφαρμοσιμότητα του στην τάξη. Όμως επειδή πλέον έχουν γίνει προσλήψεις πάρα πολλών νέων εκπαιδευτικών που έχουν ευρύ πεδίο μάθησης και εξειδίκευσης.» Η Σ5, στη συνέχεια, αναφέρει πως, στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. υπάρχουν «Πολλές δυσκολίες. Μα είναι ίδιον του Έλληνα εκπαιδευτικού να αντιδράει σε οτιδήποτε καινούριο. Η αλήθεια είναι, βέβαια, πως άμα δεν γίνει και κάτι τέτοιο, δεν μπορεί να αλλάξει και τίποτα. Επομένως, νομίζω ότι είναι ένα πολύ θετικό βήμα. Κάποιοι θα το εφαρμόσουν, γιατί τους ταιριάζει και έχουν μάθει να δουλεύουν έτσι και κάποιοι άλλοι θα προσπαθήσουν να μην το κάνουν ποτέ. Αυτό πιστεύω ότι θα γίνει». Ακόμα, η Σ8 αναφέρει πως «Από όπου και να το πιάσεις δυσκολίες. Ξαναλέω, ότι για μένα το πιο σημαντικό είναι αυτό των εκπαιδευτικών. Γιατί ένας εκπαιδευτικός που έχει κατανοήσει την αναγκαιότητα ενός συστήματος και που έχει και τα εφόδια ,να το διαχειριστεί μπορεί να υπερκεράσει άλλες αντικειμενικές δυσκολίες που χωρίς την κατάλληλη ετοιμότητα δεν θα το κάνει».

4.3.3. 3ος ερευνητικός άξονας

A. Γενικές ερωτήσεις

Στην ερώτηση του κατά πόσο το νέο Π.Σ. θα βοηθήσει τους εκπαιδευτικούς στην οργάνωση της διδασκαλίας, η Σ4 αναφέρει πως «το νέο πρόγραμμα σπουδών είναι μία νέα μεθοδολογική προσέγγιση. Τώρα το πόσο θα μας βοηθήσει καλύτερα; Πιστεύω ότι είναι μία νέα θεώρηση όχι καλύτερη οργάνωση. Ίσως είναι πιο δύσκολη οργάνωση. [...] Το περιβάλλον της τάξης είναι ούτως ή άλλως ένα οργανωμένο περιβάλλον με ερεθίσματα ,τα οποία αξιοποιούνται σε πολλά πεδία». Η Σ7, στη συνέχεια, επισημαίνει: «Άμα βρεθώ στην τάξη και χρειαστεί να εφαρμόσω αυτό το πρόγραμμα σπουδών, ίσως μπλεχτώ λιγάκι σε αυτές τις φάσεις. Δηλαδή στη φάση που είναι η εξοικείωση [...] Δηλαδή ,μου αρέσει που είναι κάτι καινούργιο , μου αρέσει που έχει νέα στοιχεία. Απλώς θεωρώ ότι θέλει αρκετή μελέτη και θέλει και αρκετή πρακτική [...] Δεν είναι κάτι που αμέσως στην τάξη μας το δίνουν . Οπότε είναι εύκολο να το εφαρμόσουμε [...] Εγώ στο δικό μου σχολείο , που είναι καινούργιο, δύο χρόνια λειτουργεί, δεν υπάρχει υπολογιστής μέσα στην τάξη. Αυτό θα δημιουργήσει πρόβλημα

και στο τεχνολογικό κομμάτι. Οπότε το νέο πρόγραμμα σπουδών δεν θα μπορέσει να εφαρμοστεί αυτούσιο όπως θέλω». Η Σ8 αναφέρει, έπειτα, πως «Δεν νομίζω ότι θα βοηθούσε να οργανώσω καλύτερα τη διδασκαλία μου. Γιατί, για να οργανώσω καλύτερα τη διδασκαλία μου, χρειάζομαι αντικείμενα, εργαλεία και τα λοιπά και τα λοιπά. Όλα όσα λέει το πρόγραμμα σπουδών γίνονται μέσα στο νηπιαγωγείο. Τότε θα γίνονται ίσως με έναν πιο οργανωμένο τρόπο. Ως προς αυτό αμφιβάλλω. Γιατί το νηπιαγωγείο δεν είναι ένα αυστηρά δομημένο περιβάλλον, όπως είναι το δημοτικό, όπου μαζεύεις τα παιδιά τη συγκεκριμένη ώρα και λες «τώρα θα κάνουμε μαθηματικά και ανοίξτε τα βιβλία σας και δέστε αυτό και δέστε εκείνο». Στο νηπιαγωγείο είναι πολύ πιο ενέλικτα τα πράγματα. Οπότε ναι μεν μου δίνει εμένα τη διαδοχή της μαθησιακής διαδικασίας και πως πρέπει να την, αλλά δεν είμαι απόλυτα σίγουρη, ότι αυτή η μαθησιακή διαδικασία θα εφαρμοστεί μέσα στην τάξη. Ωστόσο σαν θεωρητικό μοντέλο μου αρέσει αυτή η κατηγοριοποίηση.».

B. Ειδικές ερωτήσεις

Αναφορικά με το χρόνο που δίνει το Π.Σ. για διδασκαλία και αν θα άλλαζαν κάτι, η Σ1 αναφέρει πως δεν υπάρχει ζήτημα διότι «Τουλάχιστον εμείς στο νηπιαγωγείο είμαστε τόσο ευέλικτοι, που δεν έχουμε θέμα με τον χρόνο. [...] Τα παιδιά σε οδηγούν». Από την άλλη, η Σ2 τονίζει πως «κάπου χάνεται ο στόχος και το αποτέλεσμα [...] πρέπει να υπάρξει μία καλή οριοθέτηση αυτών των δύο θεμάτων. Του στόχου και του αποτελέσματος. [...] Πιστεύω ότι είναι αυτό που λέμε κοιτάμε το δέντρο και χάνουμε το δάσος ότι σε κάποιες φάσεις δηλαδή προσπαθούμε να διδάξουμε κάτι πολύ ευρύ και χάνουμε την ουσία». Η Σ5 όμως, προσθέτει πως «Έχοντας μέσα τα αγγλικά, έχοντας υπόψιν ότι η προϊσταμένη τελεί χρέη και εκπαιδευτικού, δεν προλαβαίνεις να πεις κύμινο. Γιατί υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα των παιδιών. Από την οικογένεια, στην γλώσσα, στην αντίληψη. Δεν υπάρχει χρόνος. Πολύ ωραία όλα αυτά τα προγράμματα, πολύ ωραία τα εργαστήρια δεξιοτήτων, αλλά για να κάνεις σωστή δουλειά [...] Ούτε το ένα χιλιοστό δεν προλαβαίνεις να κάνεις από όλα αυτά που δίνονται ως επιλογές μέσα σε αυτό.». Ωστόσο, η Σ7 τονίζει πως «Δεν ξέρω αλλά πιστεύω ότι υπάρχει ευελιξία. Δηλαδή μπορεί να μην τελειώσουμε κάτι σε κάποια φάση που έχουμε, για παράδειγμα, να υπάρχει εξοικείωση. Και στη πρώτη φάση αυτής της εξοικείωσης, μπορεί να μας πάρει πολύ περισσότερο χρόνο. Δεν πειράζει όσο χρόνο μας πάρει. Αρκεί να το κάνουμε σωστά και να δούμε ότι αρέσει στα παιδιά [...] να

αισθανθούμε και εμείς μια αυτοπεποίθηση. Γιατί οπωσδήποτε κάθε καινούργιο μας φέρνει μία ανασφάλεια. Φυσικά και θα γίνουμε και λάθη [...] αλλά δεν πειράζει γιατί σιγά-σιγά ,μελετώντας και με τις επιμορφώσεις τις άλλες , που θα ακολουθήσουν , σιγά-σιγά θα μπορούσαμε και στον χρόνο να είμαστε μέσα».

Αναφορικά με το τι θα άλλαζαν ως προς τη διάταξη της ύλης οι εκπαιδευτικοί, η Σ2 για τις Θ.Ε. αναφέρει: «Το μόνο που ίσως άλλαξα θα ήταν ο τρόπος διαχείρισης υλικών και η πειραματική προσέγγιση για τα θεματικά πεδία. Για το θεματικό πεδίο αυτό. Δηλαδή να φαίνεται το πρακτικό κομμάτι περισσότερο. [...] Να μην είναι δηλαδή όπως λέμε εμείς πείραμα επίδειξης». Στην κριτική της, η Σ5 τονίζει την ανάγκη του να «φύγει η πολλή θεωρία. Το που βασίστηκαν όλα αυτά. Λίγο εξ' απαλών ονύχων. Σας λέω και τι αποκομίζω. Έχω οκτώ συναδέλφους αυτή τη στιγμή. Είμαστε οκτώ συνάδελφοι. 65 παιδιά και οκτώ συνάδελφοι. Τους είπα να το πάμε πειραματικά. Να το εφαρμόσουμε. Όχι απλά δεν ήθελαν να ακούσουν. Ούτε καν να το ξανά πω [...] Τους είπα να κάνουμε συνδυασμό. Εργαστήρια δεξιοτήτων με πρόγραμμα, Και μου είπαν «Πότε; Δεν προλαβαίνουμε» Και έχουν δίκιο» υπερτονίζοντας την έλλειψη χρόνου για την κάλυψη της ύλης. Στην κριτική της, ωστόσο, η Σ7 αναφέρει πως «Εγώ, όπως το φαντάζομαι είναι ότι δεν θα πρόσθετα κάτι άλλο. Απλώς όταν θα το εφαρμόζα στη τάξη, θα ήταν όπως το παλιό πρόγραμμα σπουδών [...] Θα προσπαθούσα μετά να το εντάξω μέσα στο νέο πρόγραμμα σπουδών έτσι όπως έχει τις θεματικές ενότητες, τα θεματικά πεδία. Τα αισθάνομαι λίγο αποκομμένα επειδή πολλά χρόνια ήμασταν με το προηγούμενο πρόγραμμα σπουδών. Το τέταρτο, για παράδειγμα είναι το παιδί και δημιουργία τα είχαμε όλα αυτά ενσωματωμένα. Τώρα είναι ένα ξεχωριστό θεματικό πεδίο».

Η Σ8 τονίζει πως «Θα έδινα μεγάλη σημασία στο πλαίσιο της μάθησης. Δηλαδή πολλές επισκέψεις εκτός σχολείου, για να πάνε τα παιδιά σε τόπους όπου μπορούν να εφαρμοστούν όλες αυτές οι διαδικασίες. Ας πούμε τώρα, ένα παράδειγμα που έχω, επειδή πήγα πρόσφατα στον πάρκο του Αριστοτέλη στα Στάγिरα. Νομίζω ό,τι και να πεις στο παιδί και όσο και να δείξεις σε μία οθόνη το να πάει εκεί και να δει επιτόπου το ηλιακό ρολόι , το αέναο, τις οφθαλμαπάτες με τους οπτικούς δίσκους, αυτό είναι κάτι ασύγκριτο, με μία διδασκαλία μέσα στην τάξη. Άρα πολλές επισκέψεις εκτός και πολλές επισκέψεις εντός. Να έρθουν, δηλαδή, άνθρωποι , ειδικοί επιστήμονες ή οτιδήποτε άλλο επαγγελματίες μέσα. [...] Άνοιγμα, εξωστρέφεια, αλλά όχι με την έννοια της επίδειξης ,

ενσωματωμένα μέσα στην μαθησιακή διδασκαλία. Δηλαδή, όταν εγώ κάνω μαθηματικά, γεωμετρία, φυσικές επιστήμες, είναι πάρα πολύ ωραίο να φέρω έναν αρχιτέκτονα και με τα τουβλάκια, που υπάρχουν εκεί, να δείξω πως κάνω τη δουλειά μου, να δείξει ο αρχιτέκτονας. [...] πρέπει επιτέλους να βάλουμε στα σχολεία μας όλα αυτά ,που τώρα λέμε εξωσχολικές δραστηριότητες. Δηλαδή μέσα στο σχολείο το παιδί να διδάσκεται μουσική. [...] Ενδιαφέρονται για την ευημερία των παιδιών. Καταρχάς είχαν ένα σωρό γκατζετάκια, τα οποία είναι ανέξοδα τελείως και απίστευτα επαγγελματικά. [...] Μπορούσαν να δουλεύουνε όρθια σε αυτά ,αν αυτό τα βοηθάει. Όχι να είναι καθισμένα. [...] Στην μάθηση, αυτή τη γνωστική διαδικασία , υπάρχουν χιλιάδες άλλοι τρόποι να μάθεις πράγματα.».

Γ. Εφαρμοσιμότητα των νέων Π.Σ. σχετικά με τη διδασκαλία των Θετικών Επιστημών

Κατόπιν, αναφορικά με τις κύριες δυσκολίες και τα κύρια θετικά σημεία από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. Η Σ3 τονίζει πως «Η σημαντικότερη δυσκολία ήταν η έλλειψη χρόνου στο να το μελετήσουμε το πρόγραμμα ναι και η κατανόηση ορισμένων εννοιών. Σίγουρα υπάρχουν κάποια θετικά στοιχεία. Όπως ας πούμε τα εργαλεία σκέψης θεωρώ ότι είναι εκεί μία καινοτομία η οποία βοηθάει σίγουρα τα παιδιά.». Βάσει απάντησης της Σ7 «Περισσότερες δυσκολίες είχανε να κάνουνε με αυτό που είπαμε το ότι έπρεπε για παράδειγμα να φτιάξουμε το διδακτικό σενάριο [...] Γιατί το κάνω ομαδικά 4-5 άτομα μαζί. Και εκεί υπήρξαν δυσκολίες Γιατί όταν είναι σε μια ομάδα χρειάζεσαι χρόνο να το συζητήσεις και για να τα κάνεις όλα αυτά πρέπει να το γνωρίζεις [...] Κάποια θετικά είναι ότι είναι μία πρόκληση, το ότι διακρίνεται και ο ρόλος του εκπαιδευτικού ακόμα. Το ότι παίζει πολύ σημαντικό ρόλο προσέγγισης και ότι εμένα μου αρέσει και η αυτενέργεια των μαθητών. Ότι αφήνουν ελεύθερο το παιδί να γίνει ένας επιστήμονας. [...] Εμένα μου αρέσει που κάνουμε ένα βήμα πίσω και αφήνουμε το παιδί να ανακαλύψει».

Όσον αφορά συγκεκριμένες προτάσεις βελτίωσης του νέου Π.Σ. για τις Θ.Ε. η Σ2 υπογραμμίζει ότι «Χρειάζεται συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών από τη μια , αλλά και συνεχής επαφή των ανθρώπων που έχουν δημιουργήσει τα εκπαιδευτικά

προγράμματα αυτά. Με την τάξη και την πράξη. Αν δεν γίνουν αυτά τα δύο πολύ δύσκολα θα εφαρμοστούν και σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα θα δούμε πάλι καινούργια αναλυτικά προγράμματα.» Ταυτόχρονα, η Σ6 ανέφερε πως «Οι θετικές επιστήμες έχουν διαβαθμισθεί πολύ καλά στο νέο πρόγραμμα σπουδών και η τεχνολογία κατασκευών μπήκε και είναι κάτι που έλειπε. Παρ' όλα αυτά θα ήθελα πρώτα να το πραγματοποιήσω ώστε να σας πω πιο συγκεκριμένα.». Κατόπιν, η Σ7 εκφράζει την άποψη πως «Εγώ, σχετικά τώρα, με τις θετικές επιστήμες θα ήθελα περισσότερα υλικά να υπάρχουν [...] για να μπορέσουμε έτσι να λειτουργήσουμε όλα τα αλλά τα έχω και λίγο. Αυτό με το κατασκευαστικό κομμάτι. Χρειάζεται υλικά [...] Εκεί μία σκέψη που έκανα είναι ότι εμπλέκεις και τους γονείς. Σε περίπτωση που δεις ότι δεν έχεις το κατάλληλο υλικό, εμπλέκεις και τους γονείς. Αλλά κατά πόσο έχουνε χρόνο στο σπίτι; Δεν θα ανταποκριθούν και όλοι. [...] πιστεύω ότι επειδή βάζουν περισσότερο τις ΤΠΕ και τη τεχνολογία κυλά χρειάζεται να έχει και το υλικό ένα σχολείο. Ειδικά [...] θα καθίσεις να κάνεις πιο απλά πράγματα.».

Σε σχέση, τέλος, με το αν η επιμόρφωση επάνω στα νέα στοιχεία του Π.Σ. ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν αυτά σαφή, η Σ1 κρίνει πως ήταν «αποτελεσματική αλλά πάρα πολύ βεβιασμένη, χωρίς να δίνει τη δυνατότητα σε εμάς τους επιμορφούμενους να έχουμε χρόνο για εμπέδωση. Εμπέδωση του περιεχόμενου. Έπρεπε να κάνουμε ένα σχέδιο εργασίας. Ένα ατομικό διδακτικό σενάριο δηλαδή, ομαδικό διδακτικό. Ήταν δύο τα σενάρια. Ήταν πάρα πολύ πιεστικό και νομίζω σε πολύ ακατάλληλη χρονική περίοδο. Από τη μια πάρα πολύ θετικά γιατί εγώ προσωπικά ήρθα σε επαφή με εξαιρετους συναδέλφους και είχα μια εκπληκτική συνεργασία ,παρόλο που δεν γνωριζόμασταν, γιατί θέλουμε όλοι να μάθουμε κάτι από την καινούργια επιμόρφωση, αλλά το όλο σύστημα δηλαδή ομπρέλα ήταν λίγο αυτό που λένε ,να το κάνουμε τώρα απλά για να το κάνουμε. Να το τελειώσουμε. Είναι κρίμα, είναι κρίμα να το κάνουμε αυτό. Νομίζω ότι μπορούμε να κάνουμε πάρα πολύ ωραία πράγματα απλώς στο σωστό χρόνο.» Η Σ3, στην ίδια λογική, υπογραμμίζει πως «Σε ένα βαθμό θα έλεγα δεν τη θεωρώ άκρως αποτελεσματική. Ο χρόνος ήταν, οι συνεδρίες οι οποίες είχαμε online δεν ήταν επαρκής . Υπήρχαν πάρα πολλά πράγματα τα οποία θα έπρεπε οι επιμορφωτές να μας εξηγήσουν ,να μας μεταφέρουν από το πρόγραμμα και ο χρόνος μη επαρκής. [απαιτούνταν] Περισσότερος χρόνος να στους εκπαιδευτικούς να το μελετήσουν καταρχήν να το κατανοήσουν και ύστερα να πειραματιστούν με ένα σενάριο και να το εφαρμόσουν φυσικά στην τάξη το σενάριο αυτό. [...] Το θέμα είναι

να γίνει αντιληπτό ,το προσδοκώμενο. Αυτό θέλουμε να διερευνήσουμε εμείς. [...] Η πίεση χρόνου και μάλιστα τη δεδομένη χρονική στιγμή. Δεν ήταν ο χρόνος που δεν υπήρχε, αν γινόταν μία άλλη χρονική στιγμή στα μέσα της χρονιάς, όταν κλείνει.». Η Σ4 εντοπίζει πως «Ο οδηγός συνήθως είναι κάτι το οποίο σε διευκολύνει. Ίσως αυτό το στοιχείο. Ότι είναι πολύ λεπτομερής ο οδηγός και ίσως αυτό απωθήσει κάποιους εκπαιδευτικούς από το να ασχοληθούν και να διευκολυνθούν από αυτού του είδους τον οδηγό. Δηλαδή θα έπρεπε να υπάρχει και ένα δεύτερο εγχειρίδιο που να έχει τις βασικές αρχές με πιο εύκολο τρόπο.». Επίσης, η Σ8 σημείωσε πως η επιμόρφωση δεν ήταν καθόλου αποτελεσματική διότι «Η επιμόρφωση για να είναι αποτελεσματική πρέπει να μπόυνε οι επιμορφωτές μέσα στην τάξη και να κάνουν πρότυπες διδασκαλίες. Γιατί είναι πολύ εύκολα να λέω να μαζεύεις τα παιδιά και δίνει σε κάθε ομάδα να ξεκινήσουμε από το ότι δεν μαζεύεις τα παιδιά ότι όταν τα μαζέψεις ότι δεν έχεις να τους δώσεις το κατάλληλο εξοπλισμό για να δουλέψουν ότι τι. Μία λύση είναι να μιλήσεις με κάποιους γονείς αλλά δεν είναι δίκαιη λύση γιατί έχουνε διαφορετικές συνθήκες οι οικογένειες των παιδιών μπορεί εγώ να ζητήσω [...] Τίποτα άλλο νομίζω ότι όλες οι συγγραφείς όλων αυτών των χρηστικών κατασκευασμάτων θα έπρεπε πριν τα γράψουνε να μπόυνε μέσα στην τάξη και να δούνε γίνεται αυτό το πράγμα στην Ελληνική πραγματικότητα γιατί τώρα αλλά αυτό μπορεί να γίνει, μπορεί να γίνει στη Φιλανδία στη Σουηδία στα δυτικά σχολεία της Αμερικής στην Ελληνική πραγματικότητα μπορεί να γίνει πώς.»

4.4 Απαντήσεις ανά θεματική κατηγορία

Ο πρώτος ερευνητικός άξονας αναφέρεται στα βασικά στοιχεία που χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ και πώς αυτά αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς. Παρακάτω παρατίθεται μια συνοπτική παρουσίαση όλων των προαναφερόμενων.

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΝΕΩΝ Π.Σ.

Πλεονεκτήματα

- Θετική αποτίμηση από το σύνολο των συμμετεχουσών όσον αφορά τη καινοτομία στα νέα Π.Σ.

- Θετική αποτίμηση από το σύνολο των συμμετεχουσών όσον αφορά στη διαφοροποίηση στο πεδίο μάθησης των Θ.Ε. Δύο εξ αυτών παραμένουν επιφυλακτικές.
- Αναφορά ότι εξελίσσει και συμπληρώνει τα προηγούμενα προγράμματα Σπουδών.
- Παροχή εύρους επιλογών και έμφαση στην ολιστική προσέγγιση.
- Θετική αποτίμηση και για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ πλην μιας απάντησης.
- Σύνδεση περιεχομένου μεταξύ των τάξεων αλλά δεν μπορεί να χαρακτηριστεί καινοτομία. Εντοπιζόταν και στα προηγούμενα Π.Σ.
- Πλήρης σύμπνοια για τη μαθητοκεντρική φιλοσοφία του Π.Σ.

Μειονεκτήματα

Από την έρευνα προέκυψε ότι τα μειονεκτήματα ήταν ελάχιστα και εκφράστηκαν κυρίως με επιφυλακτικότητα αναφορικά με τις απαντήσεις των συμμετεχουσών για τη καινοτομία των νέων Π.Σ και τη διαφοροποίηση στο πεδίο μάθησης των Θ.Ε.

Ο δεύτερος ερευνητικός άξονας εξετάζει τις λειτουργικές αδυναμίες/θετικά στοιχεία που εντοπίζουν οι εκπαιδευτικοί στα νέα Π.Σ της προσχολικής εκπαίδευσης και την ανταπόκρισή τους στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής της προοπτικής.

Ομοφωνία και αποδοχή της θέσης για το νέο Π.Σ για τις Θ.Ε όσον αφορά τη καλύτερη προετοιμασία των μαθητών με απώτερο στόχο την αξιοποίηση των αποκτηθέντων γνώσεων από το μάθημα της καθημερινής ζωής ώστε να καταστούν αυριανοί ενήλικοι πολίτες.

- Θετική αποτίμηση για την ενσωμάτωση των ΤΠΕ.
- Ανοιχτό Π.Σ δίνοντας αυτενέργεια και αρκετά προσαρμόσιμο με επιφυλάξεις.
- Συμφωνία απόψεων όσον αφορά τον ορθό επιστημονικό τρόπο σκέψης περισσότερο στο θεωρητικό κομμάτι.

- Τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα αντιμετωπίστηκαν με επιφύλαξη λόγω της συνθετότητας και του όγκου της ύλης.
- Συμφωνία ως προς την αξιοποίηση των πρότερων βιωμάτων των παιδιών.
- Πλήρης ακολουθία των αναπτυξιακών σταδίων των παιδιών.
- Πλήρης εναρμόνιση με τις σύγχρονες κοινωνικές συνθήκες και προκλήσεις.

ΕΦΑΡΜΟΣΙΜΟΤΗΤΑ ΝΕΩΝ Π.Σ ΚΑΙ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗ

- Αρνητικά διακείμενες όλες οι συνεντευξιαζόμενες πλην μιας.
- Μικρής χρονικής διάρκειας επιμόρφωση.

ΕΥΡΩΠΑΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Ομοφωνία στη δήλωση ότι ταιριάζει στην ευρωπαϊκή προοπτική και όχι στην ελληνική πραγματικότητα.

Ο τρίτος ερευνητικός άξονας ερευνά τις δυσκολίες που θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ και ποιες προτάσεις διατυπώνουν για τη βελτίωση με στόχο την επιτυχή εφαρμογή στη πράξη.

ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΜΕΣ

Δεν υπάρχει σύμπνοια στις απόψεις.

ΧΡΟΝΟΣ ΔΙΑΘΕΣΙΜΟΣ ΓΙΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ

Δεν υπάρχει σύμπνοια απόψεων .

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΑΛΛΑΓΩΝ

Μεγάλη διαφορά στις απόψεις ως προς την φιλοσοφία διδασκαλίας παλαιότερων και νέων Π.Σ.

ΘΕΤΙΚΑ ΚΑΙ ΑΡΝΗΤΙΚΑ ΣΗΜΕΙΑ ΤΗΣ ΠΙΛΟΤΙΚΗΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Δεν υπάρχει τάση λόγω απουσίας απαντήσεων.

ΔΙΑΤΥΠΩΣΗ ΠΡΟΤΑΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΘΕ. ΣΤΑ ΝΕΑ Π.Σ

Δεν εντοπίζονται κοινές τάσεις.

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΗΣ ΣΤΑ ΝΕΑ Π.Σ

Δε δίνονται σαφείς απαντήσεις. Χαρακτηρίζεται μερικώς ή αρκετά αποτελεσματική με πρόταση για περισσότερη χρονική διάρκεια, πρακτική εξάσκηση και μελέτη.

Κεφάλαιο 5: Συμπεράσματα

5.1 Συμπεράσματα ανά ερευνητικό άξονα

Στο συγκεκριμένο κεφάλαιο επιχειρείται η σύνοψη και η συνολική παρουσίαση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Ανά ερευνητικό άξονα συνοψίζονται τα βασικά ευρήματα της έρευνας με βάση τις τάσεις των απαντήσεων των συμμετεχουσών στην έρευνα.

5.1.1. Συμπεράσματα για τον 1^ο ερευνητικό άξονα

Στον πρώτο ερευνητικό άξονα εξετάζονται τα βασικά στοιχεία τα οποία χαρακτηρίζουν τα νέα Π.Σ. σύμφωνα με τους κατασκευαστές τους και με ποιο τρόπο αυτά τα στοιχεία αναγνωρίζονται από τους εκπαιδευτικούς.

A. Γενικές απόψεις για το νέο Π.Σ

Αναφορικά με τα χαρακτηριστικά του προκύπτει μια θετική στάση των συμμετεχουσών, εκτός από δύο: η μια το θεωρεί υπερβολικά εξειδικευμένο, δυσνόητο και μη εφαρμόσιμο και η άλλη επισημαίνει, ότι συμβαδίζει με τις απαιτήσεις του 21^{ου} αι. αλλά ο χρόνος μελέτης είναι περιορισμένος.

Οι υπόλοιπες συμμετέχουσες επισημαίνουν τα εξής θετικά στοιχεία: εξελίσσει και συμπληρώνει το παλιό Π.Σ, προσφέρει προοπτικές για το μέλλον, δίνει έμφαση στην καλλιέργεια πολλαπλών δεξιοτήτων, έχει ενταξιακή προοπτική, αποδέχεται τη διαφορετικότητα, είναι σύγχρονο αλλά απαιτείται λιγότερο κατακερματισμός της ύλης, αντιμετωπίζει με σοβαρότητα το παιδί και υπάρχουν εμφανή στοιχεία διαπολιτισμικότητας, ενταξιακής προσέγγισης, διαφοροποιημένης διδασκαλίας και ενισχύεται ο πολλαπλός ρόλος του/της νηπιαγωγού.

B. Διαφοροποιήσεις Νέου Π.Σ συγκριτικά με το υφιστάμενο Π.Σ

Θετικές εμφανίζονται οι συμμετέχουσες σε ότι αφορά τους τρόπους με τους οποίους το νέο Π.Σ διαφοροποιεί το πεδίο μάθησης των Θ.Ε συγκριτικά με το υφιστάμενο. Δύο μόνο εμφανίζονται ουδέτερες τονίζοντας η μια ότι είναι κουραστικό και σύνθετο και η άλλη εκφράζει επιφυλακτικότητα μέχρι να εφαρμοστεί στην πράξη.

Η θετική γνώμη εστιάζει στο ότι συμπληρώνει και εξελίσσει το παλιό Π.Σ χωρίς να το απορρίπτει αλλά να συνδυάζονται στοιχεία μεταξύ τους (μια εξέφρασε αυτή την άποψη) ,δημιουργείται ανοικτό πεδίο μάθησης, παρέχεται μεγάλο εύρος επιλογών, προσφέρει προοπτικές για το μέλλον, εισάγεται η εργαλειοθήκη τεσσάρων υποδοχών, εισάγονται νέες ενότητες όπως ο «Εαυτός και κοινωνία», ενισχύεται το ομαδοσυνεργατικό κλίμα για την επιστημονική προσέγγιση των θεμάτων αποδίδοντας σημασία στη μεταγνώση και καλλιεργεί δεξιότητες.

Γ. Βασική φυσιογνωμία του Νέου Π.Σ

Όσον αφορά τη βασική φυσιογνωμία του Νέου Π.Σ δυο μόνο δεν απάντησαν, αλλά οι συμμετέχουσες εμφανίζουν θετική στάση. Από τις απαντήσεις εξάγεται ότι το Π.Σ προσφέρει νέες κατευθύνσεις οι οποίες εξαρτώνται από τον εκπαιδευτικό και ο τρόπος αξιοποίησής τους είναι επιλογή του ίδιου, είναι ανοικτό, ευέλικτο και με ευρύ πεδίο εφαρμογής, βασίζεται στην ολιστική προσέγγιση της μάθησης, προάγει τη διαθεματικότητα, καλλιεργεί τη κριτική σκέψη και αξιοποιεί τις ιδέες των παιδιών, αναπτύσσει τις δεξιότητες των παιδιών, υιοθετεί τον ορθό τρόπο επιστημονικής σκέψης, υιοθετεί τα πειράματα, προστίθεται περισσότερη αξία με το πεδίο Τεχνολογία Κατασκευών του εν λόγω πεδίου και αντιμετωπίζει το παιδί ως μικρό επιστήμονα. Καθίσταται τοιουτοτρόπως μαθητοκεντρικό.

Δ. Ενσωμάτωση και αξιοποίηση των ΤΠΕ στο νέο Π.Σ

Αναφορικά με το βαθμό ενσωμάτωσης και αξιοποίησης των ΤΠΕ μια μόνο έχει αρνητική άποψη. Δυο παραμένουν επιφυλακτικές λόγω περιορισμένης πρόσβασης των εκπαιδευτικών σε αυτά και η άλλη ότι δυσκολεύουν τη διαδικασία της μάθησης. Οι λοιπές τα θεωρούν ισχυρά εργαλεία μάθησης και στοιχεία της επιστήμης και θεωρούν ότι έχουν ενσωματωθεί πλήρως στο νέο Π.Σ.

Ε. Σύνδεση περιεχομένου του Π.Σ από τάξη σε τάξη

Οι συμμετέχουσες εμφανίζονται θετικές όσον αφορά στη σύνδεση του περιεχομένου από τάξη σε τάξη. Θεωρούν ότι θα λειτουργήσει η συνοχή, πιστεύουν στη καταλληλότητα της θεωρίας, το θεωρούν καινοτόμο. Υπάρχει όμως κριτική στάση αν θεωρείται τελικά καινοτόμο όλο αυτό καθώς προϋπήρχε και στο παλιό Π.Σ.

ΣΤ. Μαθητοκεντρική φιλοσοφία στο νέο Π.Σ

Οι συμμετέχουσες συμφώνησαν με την ερώτηση που τέθηκε στο πλαίσιο της μαθητοκεντρικής φιλοσοφίας. Το νέο Π.Σ διαπνέεται από αυτή τη φιλοσοφία ως προς τα εξής: εμπλέκει ενεργά τα παιδιά και αφετηρία αποτελούν τα ίδια και τα ενδιαφέροντά τους, ενισχύεται η αλληλεπίδραση των μαθητών προωθώντας την αυτενέργεια μέσω της διερευνητικής μάθησης, παρατηρείται ομαδοσυνεργατικότητα, συμπερίληψη όλων και ενισχύεται η ανακάλυψη, απαραίτητο στοιχείο για τη διδασκαλία των Θ.Ε.

5.1.2. Συμπεράσματα για τον 2^ο ερευνητικό άξονα

Στον δεύτερο άξονα εξετάζονται οι λειτουργικές αδυναμίες/θετικά στοιχεία των Π.Σ., και κατά πόσο ανταποκρίνονται τα νέα Π.Σ της προσχολικής εκπαίδευσης στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής της προοπτικής.

Α. Λειτουργικές αδυναμίες νέου Π.Σ

Οι συμμετέχουσες στην έρευνα και ιδίως αυτές που το εφάρμοσαν εντοπίζουν τις εξής λειτουργικές αδυναμίες: την έλλειψη χρόνου που παρατηρείται για περισσότερη μελέτη του Π.Σ με αποτέλεσμα τη μη εστίαση στη σωστή διδασκαλία, την επιμόρφωση που έγινε βεβιασμένα, τη συνεργασία με τους υπόλοιπους εκπαιδευτικούς που διαθέτουν άλλη άποψη ως προς την εφαρμογή, την ανεπαρκή υλικοτεχνική υποδομή που παρατηρείται σε ορισμένα νηπιαγωγεία και εμποδίζουν τη σωστή εφαρμογή του προγράμματος, την έλλειψη γνώσεων για όλα τα πεδία (όσον αφορά τις ανάγκες που ανακύπτουν στη τάξη και έχουν να κάνουν με παιδιά με ιδιαίτερες δυσκολίες) την έλλειψη επιπλέον προσωπικού, τον τόσο μεγάλο όγκο της ύλης και το θεωρητικό κομμάτι, την ελλιπή αποκωδικοποίηση του Π.Σ, την έλλειψη πειραμάτων, την κούραση και κόπωση των εκπαιδευτικών με τόσες ευθύνες, την έλλειψη εξωστρέφειας που παρατηρείται στα νηπιαγωγεία και του ανοίγματος ευρύτερα στη κοινωνία.

B. Θετικά στοιχεία του νέου Π.Σ

Στα θετικά στοιχεία του Π.Σ συγκαταλέγονται τα εξής: η ανοιχτότητα του πεδίου, η ελευθερία και η ευελιξία του εκπαιδευτικού να καθορίζει τη διδασκαλία χρονικά, ο αυτοσχεδιασμός του εκπαιδευτικού κατά την εκπαιδευτική διαδικασία, η ανάπτυξη θετικής στάσης στην επιστήμη, η σύμπλευση με τις δεξιότητες που απαιτεί ο 21^{ος} αι., η εξατομικευμένη προσέγγιση, οι στρατηγικές διαφοροποιημένης διδασκαλίας, η ενεργή εμπλοκή των παιδιών, η αξιοποίηση των πρότερων βιωμάτων, η ενίσχυση ομαδοσυνεργατικότητας και η σπειροειδής μάθηση.

Γ. Γενικότερες απόψεις

Οι συμμετέχουσες στην έρευνα αναφορικά και σε σχέση με το βαθμό που πληρούνται οι στόχοι του νέου Π.Σ ως προς την ανοικτότητα, την αυτενέργεια και την προσαρμοσιμότητα εμφανίζονται θετικές σε πολύ μεγάλο ποσοστό. Αναφέρουν την ύπαρξη της ευελιξίας που παρέχει το εν λόγω πρόγραμμα, την υιοθέτηση της διαφοροποιημένης διδασκαλίας και της ύπαρξης στρατηγικών ως πρόκληση για τους ίδιους. Μερικές είχαν επιφυλάξεις σε κάποιες από τους τρεις τομείς.

Κατόπιν και σε σχέση με τα ορατά ειδικά χαρακτηριστικά του εν λόγω πεδίου όσον αφορά τον ορθό επιστημονικό τρόπο σκέψης, της κατανόησης εννοιών και ιδεών και της θετικής συμβολής των Θ.Ε στη καθημερινότητα μια δεν απάντησε και μια ήταν αρνητική. Όλες εστίασαν στο μεγάλο όγκο της θεωρίας και όχι τόσο στο πρακτικό κομμάτι που θα έπρεπε για το εν λόγω πεδίο.

Όσον αφορά στα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα διατυπώνουν την άποψη ότι είναι σαφή, πολύ καλά διατυπωμένα και βοηθητικά πλην τριών λόγω αδυναμίας ταύτισης των στόχων με το αποτέλεσμα, υπερβολικής ύλης και συνθετότητας της, της δυσκολίας των δραστηριοτήτων για το επίπεδο που διδάσκουν και της έλλειψης υποδομών.

Όσον αφορά την ύλη και την καταλληλότητα της ,το αναπτυξιακό επίπεδο των μαθητών και της αξιοποίησης των πρότερων βιωμάτων όλες εμφανίζονται θετικές πλην δυο , μια δεν απάντησε , μια διαφώνησε. Υπάρχει επιφύλαξη για το αν

τα παιδιά έχουν χρόνο να παίζουν ελεύθερα περισσότερο, αν ο εκπαιδευτικός διαθέτει τελικά αυτονομία, αν επιτυγχάνονται οι στόχοι σε μια τόσο μεγάλη ύλη.

Όσον αφορά στην οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη το θεωρούν καινοτόμο. Ως προς την οργάνωση της διδασκαλίας δεν εντοπίζονται ασφαλή συμπεράσματα. Κάποιες θεωρούν ότι μπορεί, κάποιες ότι γινόταν και με το παλιό Π.Σ κάποιες δεν απαντούν. Σε σχέση με το χρόνο διδασκαλίας κάποιες θεωρούν ότι προσφέρεται ευελιξία κάποιες ότι χάνεται η εστίαση στο αποτέλεσμα . Ως προς τη διάταξη των ενοτήτων συνιστούν μείωση της ύλης, πειράματα και συνέχεια της φιλοσοφίας του παλιού Π..Σ.

Δ. Χαρακτηρισμός του Π.Σ ως ακαδημαϊκό ή Π.Σ για τον Πολίτη

Οι συμμετέχουσες στην πλειοψηφία τους συμφώνησαν αμέσως ότι το νέο Π.Σ προωθεί την προετοιμασία του μαθητή να καταστεί Πολίτης με λειτουργικό εγγραμματισμό επισημαίνοντας ότι ταιριάζει με το στόχο του εν λόγω πεδίου για τον μαθηματικό εγγραμματισμό, στην απόκτηση ανάλογων δεξιοτήτων που αποκομίζουν από το εν λόγω πεδίο εστιάζοντας στη γνώση και την αξιοποίηση τους μέσα από τη μεταγνώση, στην προετοιμασία για τις μελλοντικές απαιτήσεις στην ευρύτητα του αντικειμένου και στην ομαδοποίηση των θεματικών.

Απόλυτη ομοφωνία παρατηρήθηκε και ως προς την συμφωνία του περιεχομένου του νέου Π.Σ και τη συμβατότητά του με τις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες. Έγιναν αναφορές για εμπλοκή των μαθητών σε δεξιότητες, καθίσταται συμβατό με τη φιλοσοφία της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης έννοιες και περιεχόμενα από ευρύτερα κοινωνικά πεδία και θίγοντας σύγχρονα κοινωνικά ζητήματα, όπως μετανάστευση, διαφοροποιημένη και συμπεριληπτική εκπαίδευση, περιβαλλοντικά θέματα, έμφαση στη διαπολιτισμική διδασκαλία μέσω ανάλογων projects. Σημαντική δήλωση μιας συμμετέχουσας ήταν και η εμπλοκή των γονέων στην ευαισθητοποίηση κοινωνικών και όχι μόνο ζητημάτων.

Ε.Εφαρμοσιμότητα νέου Π.Σ

Ως προς τη εφαρμοσιμότητα και την κατάλληλη επιμόρφωση όλες εμφανίζονται αρνητικές πλην μιας, η οποία επισημαίνει ότι είναι ευθύνη των εκπαιδευτικών η επιμόρφωση. Τα αρνητικά είναι ότι όσες επιμορφώθηκαν εστίασαν

στο βεβιασμένο και σύντομο χρόνο, εξ'αποστάσεως και εκτός τάξης χωρίς πρακτικά παραδείγματα.

Σχετικά με το αν το νέο Π.Σ ανταποκρίνεται στη σύγχρονη ελληνική εκπαιδευτική πραγματικότητα στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής της προοπτικής όλες συμφωνούν με την ευρωπαϊκή προοπτική. Για τα ελληνικά δεδομένα δυο εμφανίζονται ουδέτερες. Η μια εμφανίζεται επιφυλακτική και η άλλη θεωρεί ότι πρέπει να αξιολογηθεί. Μια επιπλέον δεν συμφωνεί λόγω έλλειψης επιμόρφωσης και κουλτούρας των εκπαιδευτικών.

5.1.3. Συμπεράσματα για τον 3^ο ερευνητικό άξονα

Στο τρίτο άξονα της έρευνας μελετώνται οι δυσκολίες που αναμένουν ότι θα αντιμετωπίσουν οι εκπαιδευτικοί κατά την εφαρμογή των νέων Π.Σ. και ποιες προτάσεις διατυπώνουν για τη βελτίωσή τους με στόχο την επιτυχή εφαρμογή τους στην πράξη.

A. Αναμενόμενες δυσκολίες/θετικά στοιχεία κατά την εφαρμογή του νέου Π.Σ.

Οι συμμετέχουσες θεωρούν ότι το Π.Σ θα τύχει αρνητικής αποδοχής από τους παλαιότερους λόγω αντίστασης στην αλλαγή, κουλτούρας και εκ νέου μελέτης του πεδίου. Στο αντίποδα οι νέοι θα το αγκαλιάσουν λόγω περισσότερης εξειδίκευσης και γνώσης.

Οι δυσκολίες που διατυπώνονται αφορούν: στην έλλειψη χρόνου και την εξοικείωση με το εν λόγω Π.Σ, στο χρόνο προσαρμογής με αυτό, στη βεβιασμένη επιμόρφωση, στη μη αξιολόγησή του, αφού δεν έχει ακόμα εφαρμοστεί καθώς και στη κατανόηση εννοιών και ιδεών καθώς υπάρχουν σύνθετοι όροι, τη φιλοσοφία του εν λόγω προγράμματος, της έλλειψης χρόνου προετοιμασίας για την ορθή διδασκαλία, έλλειψη χρόνου με αποτέλεσμα να χάνεται η εστίαση στη διδασκαλία, της φοβίας των εκπαιδευτικών για το γραφειοκρατικό κομμάτι, τη κουλτούρας της εκάστοτε σχολική μονάδας, τις συγκρούσεις μεταξύ του προσωπικού, τις εναλλαγές του προσωπικού (κυρίως των αναπληρωτών) της έλλειψης υποδομών σε ορισμένα νηπιαγωγεία. Βέβαια μια εκπαιδευτικός διαπιστώνει καινοτόμα στοιχεία, όπως την έμφαση στην αυτενέργεια των παιδιών. Με δεδομένο ότι οι περισσότερες δεν το έχουν εφαρμόσει

δεν μπορούν να εξαχθούν και ασφαλή συμπεράσματα. Όσον αφορά τα θετικά και αρνητικά της πιλοτικής εφαρμογής πέντε συμμετέχουσες δεν απάντησαν ενώ εκ των 3 η μια είπε ότι δεν αντιμετώπισε δυσκολία, η άλλη εστίασε στην έλλειψη χρόνου για αποκωδικοποίηση ενώ η άλλη στις απαιτήσεις της επιμόρφωσης.

Στη συνέχεια λαμβάνοντας υπόψιν την επαγγελματική ετοιμότητα αναφέρθηκαν οι τυχόν δυσκολίες που θα προκύψουν στην εφαρμογή του νέου Π.Σ και εστιάζουν στην αντίδραση των παλαιότερων στην αλλαγή, στην μη επιμόρφωση όλων των εκπαιδευτικών ή αυτοί που έχουν επιμορφωθεί δεν το έχουν εφαρμόσει ακόμα και ότι δεν ανταποκρίνεται στην ελληνική πραγματικότητα. Μια εκπαιδευτικός θέτει τη γεωγραφική περιοχή ως ανασταλτικό παράγοντα λόγω και κουλτούρας και ελλειψών υποδομών, μια άλλη το προσωπικό κίνητρο του κάθε εκπαιδευτικού να το εφαρμόσει ή όχι, μια άλλη εστιάζει στο ότι θα μπορέσει να το διδάξει αν δοθεί περιθώριο ενός έτους και μια άλλη ότι αντιμετώπισε εμπόδια στο διδακτικό σενάριο στη πράξη κατά την επιμόρφωση με το μεγάλο όγκο της ύλης και την αναποτελεσματικότητα της ομαδικής συνεργασίας με τις/τους υπόλοιπες/ους επιμορφούμενες/ους. Επισήμανε μια από τις συμμετέχουσες την υπερβολική ύλη και την αναγκαιότητα για ένα ακόμα εγχειρίδιο πιο απλό, σαν χρηστικό οδηγό, με πρακτικά παραδείγματα.

Ας σημειωθεί ότι δεν μπορεί να εντοπιστεί κοινή τάση με δεδομένο ότι από το σύνολο των συμμετεχουσών το νέο Π.Σ δε το εφάρμοσαν όλες.

Σαφώς οι συμμετέχουσες αποτυπώνουν και θετικά στοιχεία από τη πιλοτική εφαρμογή όπως η εισαγωγή της εργαλειοθήκης ως καινοτόμο στοιχείο, η ενίσχυση του πολλαπλού ρόλου του/της εκπαιδευτικού και η αυτενέργεια που δίνεται στα παιδιά.

B. Προτάσεις για τη βελτίωση του νέου Π.Σ με στόχο την επιτυχή εφαρμογή στην πράξη.

Οι προτάσεις που διατυπώνονται για πιθανή βελτίωση έχουν να κάνουν με την υλοποίηση προτάσεων για τη διδασκαλία των Θ.Ε, τη διάταξη της ύλης και γενικές προτάσεις των συμμετεχουσών. Ως προς την διδασκαλία αυτές αποτυπώνονται ως εξής: τέσσερις δεν απάντησαν, μια το θεωρεί πλήρες, η άλλη εκπαιδευτικός

επισημαίνει τη συνεχή επιμόρφωση και τη σύνδεση τάξης-πράξης, η άλλη στη βελτίωση υλικοτεχνικής υποδομής και η άλλη στη βιωματική μάθηση.

Όσον αφορά στη συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων οι συμμετέχουσες διατυπώνουν τα εξής :

- Βελτίωση και μείωση της ύλης, βιβλίο με πρακτικά παραδείγματα.
- Συνεχής επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και περισσότερη επαφή των κατασκευαστών με τη τάξη ώστε να μην βγαίνουν συνεχώς νέα Π.Σ.
- Μείωση της πολλής θεωρίας και περισσότερη έμφαση στο πρακτικό κομμάτι.
- Έμφαση στη πρακτικότητα για να ανταποκριθούν στην εισαγωγή των τεχνολογικών μέσων.
- Καθολική πιλοτική εφαρμογή.
- Περισσότερα υλικά για κατασκευές ακόμα και με την εμπλοκή των γονέων αυτό.
- Σύνδεση του σχολείου με το οικείο περιβάλλον του παιδιού.
- Βιωματικές επισκέψεις, άνοιγμα στη κοινωνία.
- Συμμετοχή επιστημόνων του εν λόγω πεδίου στη μαθησιακή διαδικασία.

Σχετικά με την αποτελεσματικότητα της επιμόρφωσης στο νέο Π.Σ οι απόψεις των συμμετεχουσών κατά γενική ομολογία είναι ότι υπήρξε αποτελεσματική αλλά εστίασαν στα εξής αρνητικά: αρκετά βεβιασμένη, σε λάθος χρόνο, δεν έδωσε τον απαραίτητο χρόνο εμπέδωσης, έγινε εξ'αποστάσεως και εκτός σύνδεσης με την αίθουσα διδασκαλίας, απουσίαζε η πρακτικότητα μέσω παραδειγμάτων και εξάσκησης αφού το εν λόγω πεδίο το απαιτεί. Τόνισαν ότι θα έπρεπε οι επιμορφώσεις να γίνονται στη πραγματική αίθουσα διδασκαλίας από τους επιμορφωτές.

5.2 Σύγκριση με βιβλιογραφικά ευρήματα

Στη συνέχεια για την περαιτέρω ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας σε σχέση με τις γενικές τάσεις του δείγματος συγκρίνονται αυτά με τα όσα αναφέρονται στις βιβλιογραφικές αναφορές που μελετήθηκαν στα κεφάλαια 1 και 2. Έτσι, αρχικά,

επιβεβαιώνονται τα όσα γράφουν οι Maryanti et al. (2021) και Kim & Young (2019) για τα Π.Σ. που θεωρήθηκαν ένα πρότυπο διδασκαλίας σε σχέση με την οργάνωση της ύλης, αφού, ανάλογη αντίληψη για τα Π.Σ., τόσο τα παλαιότερα όσο και το νέο καταθέτουν και οι συμμετέχουσες στην έρευνα. Ακόμα, σημειώνεται πως ταυτίζονται με την άποψη πως τα παραδοσιακά Π.Σ. ήταν δασκαλοκεντρικά ενώ, τα σύγχρονα, καθίστανται μαθητοκεντρικά, που σημαίνει πως τα Π.Σ. μεταφέρουν το παιδί στο επίκεντρο της διδασκαλίας.

Έπειτα, υπάρχει και σύγκλιση με τα όσα αναφέρει ο Deng (2017) πως τα συμβατικά Π.Σ. αποτελούν έναν τρόπο αντίληψης κατανομής της ύλης ανά διάλεξη, ενώ τα σύγχρονα Π.Σ. επικεντρώνονται στην ανάπτυξη προσωπικών, κοινωνικών, ακαδημαϊκών, πολιτιστικών και άλλων επιμέρους δεξιοτήτων από μέρους των παιδιών. Συμπερασματικά από την έρευνα προκύπτει μια εγκατάλειψη της τεχνοκρατικής αντίληψης του σχεδιασμού των Π.Σ. Επίσης, διαπιστώνεται σύμφωνα και με τους Qassimi & Wade (2021), ότι το σύγχρονο Π.Σ. θεωρείται καινοτόμο ακολουθώντας τη διεθνή τάση της βιοματικής μάθησης μέσω της αλληλεπίδρασης και των ασκήσεων. Ωστόσο, παρατηρείται απόκλιση από όσα αναφέρονται στην αναφορά του CEDEFOP (2011) που αναγράφει ότι στα σύγχρονα Π.Σ. παρέχεται η δυνατότητα στον εκπαιδευτικό να επιλέγει τον ρυθμό διδασκαλίας, με δεδομένη την αναφορά των συμμετεχουσών στην έρευνα, της ύπαρξης πίεσης χρόνου στη διδασκαλία και στην εφαρμογή του Π.Σ. χωρίς να επαρκεί ο χρόνος διδασκαλίας της ύλης με ευελιξία.

Επιπροσθέτως, οι συμμετέχουσες στην έρευνα αναφέρουν και το συμπέρασμα που εξήχθη από την ανασκόπηση της αναφοράς του CEDEFOP (2011), των Μπιρμπίλη & Κοντοπούλου (2016) και του ΙΕΠ (2021) σε σχέση με τη διαφορά των επιδιωκόμενων στόχων με τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Ωστόσο, μια κριτική που ασκεί το δείγμα της έρευνας είναι πως δεν υπάρχει επαρκής σύγκλιση των δύο με αποτέλεσμα να χάνεται η εστίαση στο αποτέλεσμα και να μην διδάσκεται σωστά η ύλη του Π.Σ. για τις Θ.Ε.

Επίσης, ταυτίζονται τα αποτελέσματα της έρευνας με αυτά που αναφέρει η Παπαπορφυρίου (2021) σε σχέση με το ότι το νέο Π.Σ. δεν αρκείται στην απλή κατηγοριοποίηση των θεμάτων, καθιστώντας το πιο ανοικτό. Αυτό, όμως, υπήρξε και

αντικείμενο κριτικής για τους πιο έμπειρους εκπαιδευτικούς διαπιστώνοντας πως κάτι τέτοιο τους προκάλεσε σοκ και σύγχυση.

Το σύνολο των συμμετεχουσών της έρευνας θεωρεί ότι το νέο Π.Σ. είναι συμβατό με την ευρωπαϊκή προοπτική και τη φιλοσοφία καθώς και τους θεμελιώδεις στόχους της ΕΕ. Αυτό αντανακλά το γεγονός πως η Ελλάδα εισήχθη στον Ευρωπαϊκό Χώρο Ανώτατης Εκπαίδευσης, άρα, πλέον, στοχεύει στην εξέλιξη όλων των Π.Σ. των ευρωπαϊκών κρατών και στην ύπαρξη συνέχειας της ύλης, επομένως και τη διδασκαλία της ύλης στις Θ.Ε. από το νηπιαγωγείο μέχρι το Λύκειο κάτι που τονίζουν και οι Karseth & Solbrenke (2016), Παπαπορφυρίου (2021) και ΙΕΠ (2021). Παράλληλα, όπως αναφέρει και η Γκλούμπου (2014), πράγματι το νέο Π.Σ. διαμορφώνει ένα ανοιχτό πλαίσιο μάθησης για την προσχολική εκπαίδευση, εμπλουτισμένο με σύμβολα και εργαλεία με στόχο να εγείρεται η φυσική περιέργεια του παιδιού.

Στην ίδια λογική, οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στην έρευνα αναφέρουν πως τα Π.Σ. επικεντρώνονται στην ενίσχυση των ακαδημαϊκών προσόντων των μαθητών, καθιστώντας τους υπεύθυνους πολίτες, όπως καταγράφεται στην αναφορά του ΙΕΠ (2021). Ακόμα, οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν πως ένα δυνατό σημείο του νέου Π.Σ. που, μάλιστα, θα τους βοηθήσει στη διδασκαλία των Θ.Ε., αποτελεί η εστίαση στην απόκτηση βασικών δεξιοτήτων για το παιδί με τη συμμετοχή σε ποικίλες δραστηριότητες όπως αναφέρουν και οι Linder, Powers-Costello & Stegelin (2011), οι Papadakis, et. al (2021) και ο Resnick (2017) για τη διδασκαλία των Θ.Ε. διεθνώς. Ωστόσο, ασκήθηκε και κριτική πως τα παιδιά δεν έχουν πλέον χρόνο για παιχνίδι και ενασχόληση με τη φύση, όπως θα ήταν ιδανικό για να γνωρίσουν τα φυσικά φαινόμενα, όπως τονίζεται, επίσης, και από τους Papadakis et. al (2021), Borsos,et.al (2018), Tuuling et.al (2018) και Hyvönen (2011), το οποίο παρατηρήθηκε σε κράτη όπως η Ουγγαρία, η Εσθονία και η Φινλανδία.

Επιπλέον, στις λειτουργικές αδυναμίες, σημειώθηκε αντίστοιχη κριτική με αυτή των Kinzie et al. (2014), που αποφάνθηκαν πως τα παιδιά μαθαίνουν καλύτερα, όταν οι χώροι είναι κατάλληλα διαμορφωμένοι και υπάρχει υλικοτεχνική υποδομή. Αυτό αναφέρεται ως προβληματισμός από τους περισσότερους εκπαιδευτικούς και ως τροχοπέδη στην επιτυχή εφαρμογή του Π.Σ. στη διδασκαλία των Θ.Ε. στο νηπιαγωγείο. Μια ακόμη διαπίστωση, σε αντίθεση με τα όσα αναφέρουν οι Park et al.

(2017) για τη διδασκαλία των STEM στις ΗΠΑ, συνιστά ότι στην Ελλάδα οι εκπαιδευτικοί γνωρίζουν πως να αξιοποιούν τις ΤΠΕ στη διδασκαλία.

Στην κριτική τους για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ., οι εκπαιδευτικοί συμφωνούν πως είναι σημαντικό να κατέχουν οι εκπαιδευτικοί τις βασικές αρχές του Π.Σ. όπως τονίζουν αντίστοιχα και οι Gheith & Al-Shawareb (2016). Ωστόσο, σημειώνεται ότι περιπλοκότητα του Π.Σ. και ο όγκος της θεωρίας που συμπεριλαμβάνεται δεν επιτρέπει την πλήρη εξοικείωση με τη φιλοσοφία του νέου Π.Σ. για τις Θ.Ε. αλλά και για τις άλλες ενότητες.

5.3 Ερμηνεία αποτελεσμάτων έρευνας

Συνοπτικά, βάσει των παραπάνω και του συνόλου της ανάλυσης των ευρημάτων της βιβλιογραφίας παράλληλα και με τις απαντήσεις των ερευνητικών ερωτημάτων, διαπιστώνεται η εκπαιδευτική αξία των νέων Π.Σ. για το νηπιαγωγείο, τόσο αυτού του 2011 όσο και αυτού του 2021. Ωστόσο, ασκήθηκε έντονη κριτική πως, πιθανώς, το νέο Π.Σ. δεν εισάγει κάποια σημαντική καινοτομία.

Επίσης, για τον πρώτο άξονα, σημειώνεται πως τα κύρια διακριτά στοιχεία αποτελούν η διαπολιτισμικότητα, η διάθεση για ένταξη νέων τρόπων διδασκαλίας των Θ.Ε., η έμφαση στη συμπερίληψη και η αυτενέργεια παιδιού και εκπαιδευτικού. Με τον τρόπο αυτό, ικανοποιούνται και οι εκπαιδευτικοί στόχοι του ΙΕΠ όσο και οι κοινωνικοί, πολιτισμικοί και πολιτιστικοί στόχοι του κράτους.

Έπειτα, οι εκπαιδευτικοί διαπιστώνουν πως το Π.Σ. διαθέτει αρκετές λειτουργικές αδυναμίες και δεν είναι προσαρμοσμένο στην ελληνική πραγματικότητα. Η βασική του αδυναμία είναι η μεγάλη ύλη και πως απευθύνεται σε σχολεία με επαρκείς πόρους, κάτι που δεν ισχύει για τα περισσότερα νηπιαγωγεία. Οι εκπαιδευτικοί αναφέρουν ως αδυναμία του Π.Σ. και τη διατύπωσή του, τη θεωρία που περιλαμβάνει, το ότι δε συνδέεται εμφανώς η θεωρία με την πράξη και ότι δεν υπάρχει, εντέλει χρόνος το παιδί να παίξει εξαιτίας της συμπερίληψης πληθώρας εννοιών προς διδασκαλία.

Τέλος, διαπιστώνεται πως οι εκπαιδευτικοί δεν είναι έτοιμοι να απαντήσουν ποιες θα είναι οι δυσκολίες και οι προκλήσεις στην εφαρμογή του Π.Σ. για τις Θ.Ε. Αυτό συμβαίνει επειδή, παρότι επιμορφώθηκαν, στην πλειονότητά τους δεν το εφάρμοσαν. Ωστόσο, αναφέρεται ως πιθανή δυσκολία η συνεργασία με μεγαλύτερους σε ηλικία συναδέλφους για την εφαρμογή του, καθώς και η δυσκολία συμμετοχής των γονέων, όπως, επίσης, και η προσαρμογή της ύλης για τα παιδιά ηλικίας κάτω των 4 ετών.

5.4 Περιορισμοί έρευνας

Όπως οι περισσότερες έρευνες, έτσι και αυτή, στην οποία βασίστηκε η παρούσα διπλωματική εργασία παρουσιάζει περιορισμούς. Ο πρώτος εξ' αυτών αφορά στο ότι το δείγμα αποτελείτο από εκπαιδευτικούς δυο κατηγοριών: αυτών που εφάρμοσαν πιλοτικά το εν λόγω πρόγραμμα σπουδών αλλά και αυτών που δεν το εφάρμοσαν καθόλου, με δεδομένο ότι η σχολική μονάδα που υπηρετούν δεν εφάρμοσε πιλοτικά το εν λόγω πρόγραμμα. Επίσης κάποιες από τις συμμετέχουσες δεν είχαν επιμορφωθεί. Ενδεχομένως τα αποτελέσματα της έρευνας θα παρείχαν σφαιρικότερα συμπεράσματα, αν συμπεριλαμβάνονταν μόνο εκπαιδευτικοί οι οποίοι θα το είχαν εφαρμόσει στη πράξη.

Έπειτα, αναφέρεται ως περιορισμός που διαπιστώθηκε σε δεύτερο χρόνο, το γεγονός πως οι συμμετέχουσες στην έρευνα εξαντλήθηκαν όσο τίθεντο περισσότερες ερωτήσεις.

Επιπλέον περιορισμοί είναι ο μικρός αριθμός του δείγματος καθώς και η μικρής διάρκειας επιμόρφωση. Οι περισσότεροι από τους εκπαιδευτικούς του δείγματος δεν έχουν εφαρμόσει πρακτικά το Π.Σ ή επιμορφώθηκαν σε πολύ σύντομο χρονικό διάστημα. Αυτό οδηγεί σε δυσκολία στην ανάλυση των εμποδίων που υπάρχουν στην υιοθέτησή του. Ωστόσο, αυτό το συμπέρασμα είναι σημαντικό για την έρευνα καθώς θα ήταν χρήσιμο στην έρευνα να υπήρχε μεγαλύτερος αριθμός εκπαιδευτικών.

5.5 Προτάσεις-προοπτικές για μελλοντικές έρευνες

Με βάση το σύνολο των παραπάνω και σε μελλοντικό χρόνο και εφόσον έχει εφαρμοστεί το Π.Σ. για τουλάχιστον δύο έτη, προτείνεται η επανάληψη της έρευνας, με τον ίδιο ή ένα πιο σύντομο οδηγό συνέντευξης, η σύγκριση των αποτελεσμάτων της μελλοντικής με την παρούσα έρευνα και επιπλέον συγκριτική μελέτη του Προγράμματος Σπουδών στο εν λόγω πεδίο με αντίστοιχα Προγράμματα Σπουδών του εξωτερικού προς εξαγωγή διεθνών αποτελεσμάτων.

Βιβλιογραφικές Αναφορές

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΕΣ

- Al-Shanawani, H. M. (2019). Evaluation of self-learning curriculum for kindergarten using Stufflebeam's CIPP Model. *SAGE Open*, 9(1), 2158244018822380.
- Attia, M., & Edge, J. (2017). Be (com)ing a reflexive researcher: a developmental approach to research methodology. *Open Review of Educational Research*, 4(1), 33-45.
- Bernstein, B. (2003). *Class, codes and control: The structuring of pedagogic discourse* (Vol. 4). London: Psychology Press.
- Borsos, E., Patocskai, M., & Boric, E. (2018). Teaching in nature? Naturally! *Journal of Biological Education*, 52(4), 429-439.
- Campbell, C., & Speldewinde, C. (2020). Affordances for Science learning in "Bush kinders. *International Journal of Innovation in Science and Mathematics Education*, 28(3). Διαθέσιμο σε <https://openjournals.library.sydney.edu.au/CAL/article/view/13943/13174>.
- CEDEFOP (2011). Στα νέα αναλυτικά προγράμματα σπουδών, κάθε εκπαιδευόμενος μετράει. Διαθέσιμο σε: https://www.cedefop.europa.eu/files/9060_el.pdf.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2008). *Methodology of educational research*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Creswell, J. (2011). *Η έρευνα στην εκπαίδευση* (μτφ: Ν. Κουβαράκου). Αθήνα, Ίων
- Deng, Z. (2017). Rethinking curriculum and teaching. In *Oxford research encyclopedia of education*. Διαθέσιμο σε: <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264093.013.55>.
- Dunbar, N. E., Jensen, M. L., Burgoon, J. K., Kelley, K. M., Harrison, K. J., Adame, B. J., & Bernard, D. R. (2015). Effects of veracity, modality, and sanctioning on credibility assessment during mediated and unmediated interviews. *Communication Research*, 42(5), 649-674.
- Eisner, E. W. (2017). *The enlightened eye: Qualitative inquiry and the enhancement of educational practice*. Teachers College Press

- Gheith, E., & Al-Shawareb, A. (2016). Correlation between kindergarten teachers' attitudes toward teaching science and their teaching practices. *American Journal of Educational Research*, 4(4), 320-328.
- Hart, R. A. (2013). *Children's participation: The theory and practice of involving young citizens in community development and environmental care*. Routledge.
- Humphries, J., & Sarasúa, C. (2012). Off the record: Reconstructing women's labor force participation in the European past. *Feminist Economics*, 18(4), 39-67.
- Hyvönen, P. T. (2011). Play in the school context? The perspectives of Finnish teachers. *Australian journal of teacher education*, 36(8), 65-83.
- Jackson, E. (2013). Choosing a methodology: Philosophical underpinning. *Practitioner Research in Higher Education*, 7(1), 49-62.
- Jung, H. Y., & Reifel, S. (2011). Promoting children's communication: A kindergarten teacher's conception and practice of effective mathematics instruction. *Journal of Research in Childhood Education*, 25(2), 194-210.
- Kalogiannakis, M., & Papadakis, S. (2019). Evaluating pre-service kindergarten teachers' intention to adopt and use tablets into teaching practice for natural sciences. *International Journal of Mobile Learning and Organisation*, 13(1), 113-127.
- Karseth, B., & Solbrekke, T. D. (2016). Curriculum trends in European higher education: The pursuit of the Humboldtian university ideas. In *Higher education, stratification, and workforce development* (pp. 215-233). Springer, Cham.
- Kim, Y. C., & Jung, J. H. (2019). Conceptualizing shadow curriculum: Definition, features and the changing landscapes of learning cultures. *Journal of Curriculum Studies*, 51(2), 141-161.
- King, N., Horrocks, C., & Brooks, J. (2018). *Interviews in qualitative research*. Sage.
- Kinzie, M. B., Whittaker, J. V., Williford, A. P., DeCoster, J., McGuire, P., Lee, Y., & Kilday, C. R. (2014). MyTeachingPartner-Math/Science pre-kindergarten

curricula and teacher supports: Associations with children's mathematics and science learning. *Early Childhood Research Quarterly*, 29(4), 586-599.

Kornetis, K. (2013). *Children of the Dictatorship: Student Resistance, Cultural Politics and the Long 1960's in Greece* (Vol. 10). Berghahn Books.

Linder, S. M., Powers-Costello, B., & Stegelin, D. A. (2011). Mathematics in early childhood: Research-based rationale and practical strategies. *Early Childhood Education Journal*, 39(1), 29-37.

Maryanti, R., Nandiyanto, A. B. D., Hufad, A., & Sunardi, S. (2021). Science education for students with special needs in Indonesia: From definition, systematic review, education system, to curriculum. *Indonesian Journal of Community and Special Needs Education*, 1(1), 1-8.

Mero-Jaffe, I. (2011). "Is that what I said?" Interview transcript approval by participants: an aspect of ethics in qualitative research. *International journal of qualitative methods*, 10(3), 231-247.

Official Journal of the European Union (2011). *Councils conclusions on early childhood education and care: providing all our children with the best start for the world tomorrow*(C 175/03)
https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiP0JHA19D6AhUQGewKHf-HDYIQFnoECBMQAQ&url=https%3A%2F%2Feur-lex.europa.eu%2Flegal-content%2FEN%2FTXT%2F%3Furi%3Dcelex%253A52011XG0615%252804%2529&usg=AOvVaw0WCf9pGGBLigPL_XO2LThA.

Papadakis, S., Kalogiannakis, M., & Zaranis, N. (2021). Teaching mathematics with mobile devices and the Realistic Mathematical Education (RME) approach in kindergarten. *Advances in Mobile Learning Educational Research*, 1(1), 5-18.

Park, M. H., Dimitrov, D. M., Patterson, L. G., & Park, D. Y. (2017). Early childhood teachers' beliefs about readiness for teaching science, technology, engineering, and mathematics. *Journal of Early Childhood Research*, 15(3), 275-291.

- Qassimi, N. M., & Wade, A. (2021). My definition of curriculum. *University of People*. Διαθέσιμο σε: https://www.researchgate.net/profile/Noureddine-Qassimi/publication/351736105_My_definition_of_Curriculum/links/60a6c99792851ca9dce62eeb/My-definition-of-Curriculum.pdf.
- Remillard, J. T., & Heck, D. (2014). *Conceptualizing the curriculum enactment process in mathematics education*. *ZDM Mathematics Education*, 46, 705–718.
- Resnick, M. (2017). *Lifelong kindergarten: Cultivating creativity through projects, passion, peers, and play*. MIT press.
- Sineau, M., & Bimbi, F. (2001). *Who cares? women's work, childcare, and welfare state redesign* (Vol. 12). University of Toronto Press.
- Taylor, P. H., & Richards, C. M. (2018). *An introduction to curriculum studies*. London:Routledge.
- Tuuling, L., Õun, T., & Ugaste, A. (2018). Teacher's opinions on utilizing outdoor learning in the preschools of Estonia. *Journal of Adventure Education and Outdoor Learning*, 19(5), 1-13
- Whitson, T. (2008). Decomposing curriculum, vs. curriculum-as-text. *Journal of Curriculum and Pedagogy*, 5(1), 111-137.
- Zaranis, N., Kalogiannakis, M., & Papadakis, S. (2013). Using mobile devices for teaching realistic mathematics in kindergarten education. *Creative Education*, 4(7A1), 1-10

ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ

- Βασιλείου, Ε. (2016). Τα Αναλυτικά Προγράμματα της ελληνικής Προσχολικής Εκπαίδευσης: Ιστορικοσυγκριτική μελέτη. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Διαθέσιμο σε: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/479/Vasiliou%20Evangelia.pdf?sequence=1> HYPERLINK
 [HYPERLINK](https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/479/Vasiliou%20Evangelia.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

["https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/479/Vasiliou%20Evangelia.pdf?sequence=1&isAllowed=y"](https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/479/Vasiliou%20Evangelia.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

Βέικου, Χ., Σιγανού, Α., & Παπασταμούλη, Ε. (2007). Σύντομη επισκόπηση του παιδαγωγικού πλαισίου του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 13, 55-68.

Γαλάνης, Π.(2018) Ανάλυση δεδομένων στην ποιοτική έρευνα θεματική ανάλυση. *Archives of Hellenic Medicine/Archeia Ellenikes Iatrikes*, 35:268-277.

Γκλούμπου, Α. (2014). *Η παιδαγωγική αξιοποίηση του σχολικού χώρου στη διαμόρφωση συνεργατικού εκπαιδευτικού περιβάλλοντος: εφαρμογή σε ένα πρόγραμμα μαθηματικών δραστηριοτήτων στο νηπιαγωγείο* (Doctoral dissertation, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (ΑΠΘ). Σχολή Παιδαγωγική. Τμήμα Επιστημών Προσχολικής Αγωγής και Εκπαίδευσης).

ΙΕΠ (2021). *Γιατί Νέα Προγράμματα Σπουδών*; Διαθέσιμο σε: <http://iep.edu.gr/el/nea-programmata-spoudon-arkiki-selida>.

ΙΕΠ(2021), Οδηγός Εκπαιδευτικού. ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΧΟΛΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ, Πράξη: «Αναβάθμιση των Προγραμμάτων Σπουδών και Δημιουργία Εκπαιδευτικού Υλικού Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης»-MIS:5035542. Πρώτη έκδοση: Αθήνα.

https://eclass.upatras.gr/modules/document/file.php/PN1567/2021_1%CE%B7%20%CE%B5%CE%BA%CE%B4%CE%BF%CF%87%CE%AE_%CE%A0%CE%A3_%CE%9F%CE%B4%CE%B7%CE%B3%CF%8C%CF%82%20%CE%9D%CE%B7%CF%80%CE%B9%CE%B1%CE%B3%CF%89%CE%B3%CE%BF%CF%8D%20%281%29%20%283%29.pdf

Καλτσογιάννη, Ι. (2022) Τα Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών της Γλωσσικής Διδασκαλίας στο Νηπιαγωγείο από το 1980 έως Σήμερα. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Πατρών. Διαθέσιμο σε: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1> [HYPERLINK "http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y"&](http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y) [HYPERLINK](#)

["http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y"](http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
[isAllowed=y](http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y).

Κριεμπάρδη, Αν. (2021). Η προσβασιμότητα σε υπηρεσίες προσχολικής αγωγής και ο ρόλος των κουπονιών εκπαίδευσης(voucher)-Το παράδειγμα του Δήμου Κορινθίων. Διπλωματική εργασία. Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.

https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/5981/Kriempardi_19505.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Μπιρμπίλη, Μ., & Κοντοπούλου, Μ. Χ. (2016). Οδηγός εκπαιδευτικού για το πρόγραμμα σπουδών του νηπιαγωγείου. Διαθέσιμο σε: https://repository-edulll.ekt.gr/edulll/bitstream/10795/1859/2/1859_ΟΔΗΓΟΣ%20ΝΗΠΙΑΓΩΓΟΥ.Y.pdf.

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο. (2003). [Στοιχεία από τον παιδαγωγικό σχεδιασμό του Δ.Ε.Π.Π.Σ και των Α.Π.Σ. της Υποχρεωτικής Εκπαίδευσης](#)
["Η Διαθεματικότητα και η Ευέλικτη Ζώνη αλλάζουν την παιδεία και αναβαθμίζουν την ποιότητα της Εκπαίδευσης"](#)
Διαθέσιμο σε: <http://www.pi-schools.gr/programs/depps/>.

Παπαπορφυρίου, Α. Η. (2021). Χαρτογράφηση: μια εναλλακτική προσέγγιση αναμόρφωσης των Προγραμμάτων Σπουδών Ανώτατης Εκπαίδευσης. Διαθέσιμο σε:
https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6383/Χαρτογράφηση_μια%20εναλλακτική%20προσέγγιση%20αναμόρφωσης%20των%20Προγραμμάτων%20Σπουδών%20Ανώτατης%20Εκπαίδευσης.pdf?sequence=1
[HYPERLINK](#)
["https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6383/Χαρτογράφηση_μια%20εναλλακτική%20προσέγγιση%20αναμόρφωσης%20των%20Προγραμμάτων%20Σπουδών%20Ανώτατης%20Εκπαίδευσης.pdf?sequence=1&isAllowed=y"](https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6383/Χαρτογράφηση_μια%20εναλλακτική%20προσέγγιση%20αναμόρφωσης%20των%20Προγραμμάτων%20Σπουδών%20Ανώτατης%20Εκπαίδευσης.pdf?sequence=1&isAllowed=y)
[HYPERLINK](#)
["https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6383/Χαρτογράφηση_μια%20εναλλακτική%20προσέγγιση%20αναμόρφωσης%20των%20Προγραμμάτων%20Σπουδών%20Ανώτατης%20Εκπαίδευσης.pdf?sequence=1&isAllowed=y"](https://amitos.library.uop.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/6383/Χαρτογράφηση_μια%20εναλλακτική%20προσέγγιση%20αναμόρφωσης%20των%20Προγραμμάτων%20Σπουδών%20Ανώτατης%20Εκπαίδευσης.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

[ογραμμάτων%20Σπουδών%20Ανώτατης%20Εκπαίδευσης.pdf?sequence=1&isAllowed=y"isAllowed=y.](#)

Παπαχρυσανθάκη, Σ. (2022). Οργάνωση και λειτουργία της Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης στην Ελλάδα και στη Μεγάλη Βρετανία. Μια συγκριτική μελέτη. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Πατρών. Διαθέσιμο σε: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1> [HYPERLINK](#) "["http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y"](http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y) & [HYPERLINK](#) "["http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y"](http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/9977/Διπλωματική%20Εργασία%20%281%29.pdf?sequence=1&isAllowed=y) isAllowed=y.

Σακαλλιέρος, Γ., Λαζάρου, Σ. Α. Λ., Αντώνιος Αξιολόγηση Τσερπέ, Γ. Μ., Μητσοπούλου, Ε. Ε. Μ., & Αντιγόνη Εκπόνηση Σταματοπούλου, Μ. (2016). Πρόγραμμα Σπουδών: Καλλιτεχνική Παιδεία (Τάξη: Α'): Γενικό Λύκειο. Διαθέσιμο σε: http://repository.edulll.gr/edulll/bitstream/10795/1815/2/1815_ΠΣ_ΓΕΛ_ΚΑΛ_ΛΙΤ.%20ΠΑΙΔΕΙΑ_.pdf.

Τσανακτσίδης, Ι. (2020). Δημιουργική Αφήγηση και Κινητικό Παιχνίδι στο νηπιαγωγείο: Ανάπτυξη Κοινωνικών Δεξιοτήτων των παιδιών. Διπλωματική Εργασία. Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας. Διαθέσιμο σε: <https://dspace.uowm.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/1858/%20.pdf?sequence=1>.

ΦΕΚ Αρ.160476/Δ1/5961/2021<https://www.google.com/url?sa=t> [HYPERLINK](#) "https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKewiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-

[2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD"& HYPERLINK](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD)
["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD"rct=j HYPERLINK](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD)
["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD"q= HYPERLINK](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD)
["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD"esrc=s HYPERLINK](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD)
 [\["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-\]\(https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD\)](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSz1-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)"source=web

HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)& HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)cd= HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)& HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)cad=rja

HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)& HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)

[ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD)uact=8 HYPERLINK

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

["https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiXkrGS2ND6AhUb_7sIHTgBDBsQFnoECAoQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.e-nomothesia.gr%2Fkat-ekpaideuse%2Fprotobathmia-ekpaideuse%2Fupourgike-apophase-160476-d1-2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD) & [HYPERLINK](#)

2021.html&usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD"usg=AOvVaw0nSzl-kp15hHw0YNwxw4LD

Φλουρής, Γ. (2006). *Αξιολόγηση των προγραμμάτων σπουδών*. Διαθέσιμο σε: <http://cier.edu.gr/wp-content/uploads/t-7.pdf>.

Χατζηγεωργίου, Γ. (2004) *Γνώθι το Curriculum*, Εκδ. Ατραπός, Αθήνα.

Χριστίδου, Σ. (2014). *Αναλυτικά προγράμματα-Σχεδιασμός και Ανάπτυξη στη Σύγχρονη Εποχή* (Doctoral dissertation, Πρόγραμμα Δημόσιας Διοίκησης, Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης, Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου.

https://r.search.yahoo.com/_ylt=AwrFY0iJ.Edk.rYJ34VXNyoA;_ylu=Y29sbwNiZjEEcG9zAzEEdnRpZAMEc2VjA3Ny/RV=2/RE=1682467081/RO=10/RU=https%3a%2f%2fhephaestus.nup.ac.cy%2fhandle%2f11728%2f6714%3fshow%3dfull/RK=2/RS=PRkmbEqT1bYiZFJRbP16fiSTdQw-

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Εισαγωγικό Κείμενο

Η παρούσα συνέντευξη έχει ως στόχο την καταγραφή των απόψεών σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών όπως το μελετήσατε και το εφαρμόσατε κατά τη φάση της πιλοτικής εφαρμογής του στο σχολείο σας.

Οι απόψεις σας θα αξιοποιηθούν για τη βελτίωση των νέου προγράμματος σε συνδυασμό με όλα τα άλλα συμπεράσματα της πιλοτικής φάσης εφαρμογής του.

Εισαγωγικές ερωτήσεις

- Μπορείτε να μου δώσετε λίγες πληροφορίες για τον εαυτό σας;
- Ποια είναι η ειδικότητά σας;
- Ποιες είναι οι σπουδές σας;
- Ποια τα χρόνια υπηρεσίας σας συνολικά;
- Ποια τα χρόνια υπηρεσίας στο σχολείο πιλοτικής εφαρμογής του νέου προγράμματος σπουδών;
- Ποιος ο χρόνος πιλοτικής εφαρμογής του εν λόγω προγράμματος σπουδών;
- Πως οργανώνεις το καθημερινό σου μάθημα σε σχέση με το πεδίο των Θετικών Επιστημών ; Σε ποια στοιχεία-υλικά στηρίζεσαι για αυτό;

Γενικές ερωτήσεις για το νέο πρόγραμμα σπουδών

- Ποια είναι η γενική γνώμη σας για το νέο πρόγραμμα σπουδών; Ανταποκρίνεται, θεωρείτε στις καινούριες ανάγκες-προκλήσεις που καλούνται να καλύψουν; (γενική εκτίμηση, τοποθέτηση για το νέο πρόγραμμα σπουδών, σύντομη τεκμηρίωση αυτής της γενικής γνώμης) [E1]
- Ως προς ποια στοιχεία θεωρείτε ότι διαφοροποιείται το νέο πρόγραμμα σπουδών από το υφιστάμενο και αφορούν το εν λόγω πεδίο; Πως κρίνετε (αξιολογείτε) αυτή τη διαφοροποίηση για τη καλύτερη κατανόηση του κόσμου; Είναι ένα ανοικτό πεδίο μάθησης; Εξελίσσει ή συμπληρώνει τα παλιά Π.Σ; (αναγνώριση πιθανών στοιχείων διαφοροποίησης και αξιολογική σύγκριση μεταξύ του νέου και υφιστάμενου Π.Σ;) [E1]
- Εάν σας ζητούσαν να αναφέρετε ορισμένα στοιχεία που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του θεματικού πεδίου όπως αυτή καθορίζεται από το νέο πρόγραμμα σπουδών ποια θα λέγατε ότι είναι αυτά; Που εντοπίζετε αυτά τα στοιχεία στο νέο Π.Σ; Παρατηρείτε εύρος επιλογών προς αυτή τη κατεύθυνση; (αναγνώριση των βασικών στοιχείων που καθορίζουν τη φυσιογνωμία του μαθήματος σύμφωνα με το νέο Π.Σ και τεκμηρίωση των σχετικών απαντήσεων) [E1]
- Ποια θέση ανάμεσα στις εξής δυο περιγράφει καλύτερα κατά τη γνώμη σας για το νέο Π.Σ για τις Θετικές Επιστήμες; Δικαιολογήστε την απάντησή σας. (διάκριση ανάμεσα σε Π.Σ. ακαδημαϊκού χαρακτήρα ή σε Π.Σ. για τον Πολίτη και το λειτουργικό του εγγραμματισμό); [E2]

Θέση Α: «Το νέο Π.Σ .για τις Θετικές Επιστήμες προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές να αποκτήσουν γερές βάσεις για να ακολουθήσουν μετέπειτα εξειδικευμένες ακαδημαϊκές σπουδές».

Θέση Β:«Το νέο Π.Σ. για τις Θετικές Επιστήμες προετοιμάζει καλύτερα τους μαθητές ώστε να μπορούν να αξιοποιήσουν τις γνώσεις που απέκτησαν από το μάθημα στην καθημερινή τους ζωή ως αυριανοί ενήλικοι Πολίτες»

- Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. για τις Θετικές Επιστήμες έχει **οργανικά ενσωματώσει τη χρήση των ΤΠΕ**; Αποτελούν οι ΤΠΕ εν τέλει ισχυρά εργαλεία μάθησης; Αξιοποιούνται επαρκώς ως εργαλεία ή στοιχεία της επιστήμης; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του βαθμού ενσωμάτωσης των ΤΠΕ) [E1].

Οι κατασκευαστές του Π.Σ. που αφορούν στο Γ' Θεματικό Πεδίο ισχυρίζονται πως έχουν επιχειρήσει το νέο αυτό Π.Σ. να είναι **αρκετά ανοικτό** ώστε να επιτρέψει τη μεγαλύτερη αυτενέργεια του εκπαιδευτικού να το προσαρμόζει στις συνθήκες της τάξης του, **προσαρμόσιμο στις ιδιαίτερες ανάγκες μαθητών με διαφορετικές ικανότητες** και **συμπεριληπτικό** ώστε να μπορεί να δουλέψει καλά και με μαθητές από διαφορετικά πολιτισμικά περιβάλλοντα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι έχει επιτευχθεί καθένας από τους παραπάνω τρεις στόχους; Δημιουργείται ένα διαφοροποιημένο περιβάλλον ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι ενταξιακής προσέγγισης; Δώστε παραδείγματα (αξιολόγηση του Π.Σ ως προς καθένα από τους τρεις στόχους και σχετική τεκμηρίωση) [E2].

- Οι κατασκευαστές του ισχυρίζονται ότι με το νέο Π.Σ το πεδίο αποκτάει τα εξής ειδικά χαρακτηριστικά και στάσεις: υιοθέτηση ορθού τρόπου επιστημονικής σκέψης, κατανόηση εννοιών και ιδεών, ενίσχυση θετικής συμβολής των επιστημών στη καθημερινότητα. Σε ποιο βαθμό θεωρείτε ότι είναι ορατά αυτά τα χαρακτηριστικά στο νέο Π.Σ. (Δώστε παραδείγματα). Κατά πόσο συμφωνείτε εσείς προσωπικά με τις συγκεκριμένες επιλογές [E2];
- Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ. θα σας βοηθήσει να οργανώσετε καλύτερα τη διδασκαλία σας; Είναι το περιβάλλον της τάξης εμπλουτισμένο με σύμβολα και εργαλεία φυσικά ή τεχνητά; Πως σκοπεύετε να το αξιοποιείτε για το σκοπό αυτό [E3];

Ειδικότερες ερωτήσεις για επιμέρους στοιχεία του νέου προγράμματος σπουδών

- Πόσο καλά διατυπωμένα θεωρείτε ότι είναι ως τέτοια τα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα στο νέο Π.Σ και πόσο βοηθητικά είναι στην οργάνωση της διδασκαλίας του μαθήματος; (αξιολόγηση του βαθμού σαφήνειας, αξιολόγηση της σαφήνειας ως προς τη διάκριση σε Γνώσεις-Δεξιότητες-Στάσεις και Αξίες, του βαθμού καθοδήγησης της εκπαιδευτικής διαδικασίας, του βαθμού σύνδεσής τους με το περιεχόμενο και τις προτεινόμενες δραστηριότητες, το βαθμό κάλυψης των δεξιοτήτων του 21^{ου} αιώνα [E2].
- Πως κρίνετε το περιεχόμενο (ύλη) που έχει συμπεριληφθεί στο νέο πρόγραμμα σπουδών; Δίνεται η δυνατότητα αξιοποίησης πρότερων βιωμάτων; Είναι αναπτυξιακά κατάλληλο;(αξιολόγηση του περιεχομένου ως προς την καταλληλότητα με βάση την ηλικία των μαθητών και τις προγενέστερες γνώσεις τους, ως προς την επιστημονική του εγκυρότητα) [E2].
- Ποια είναι η γνώμη σας για την οργάνωση του περιεχομένου του Π.Σ. σε ευρύτερα θεματικά πεδία τα οποία εξελίσσονται από τάξη σε τάξη; Πως πιστεύετε πως θα λειτουργήσει αυτή η καινοτομία [E1];
- Κατά πόσο το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. απαντά στις σύγχρονες κοινωνικές προκλήσεις και συνθήκες; Συνεισφέρουν τα εκάστοτε πολιτισμικά στοιχεία στην εξέλιξη των επιστημών; (περιβαλλοντικές προκλήσεις, πολυπολιτισμικότητα, παγκοσμιοποίηση, συμπερίληψη, κλπ); Δώστε

παραδείγματα; (αξιολόγηση της κοινωνικο-πολιτιστικής εγκυρότητας του περιεχομένου του νέου Π.Σ) [E2].

- Πως κρίνετε **το περιεχόμενο του νέου Π.Σ. σε σχέση με το χρόνο που διατίθεται** για τη διδασκαλία του μαθήματος; Τι θα αλλάζατε ως προς την ύλη για να είναι επαρκέστερος ο διαθέσιμος διδακτικός χρόνος; (αξιολόγηση της επάρκειας του διαθέσιμου διδακτικού χρόνου για την κάλυψη της ύλης και διατύπωση βελτιωτικών προτάσεων [E3];
- Θα αλλάζατε κάτι και τι θα ήταν αυτό ως προς τη **διάταξη ή την προσθήκη/αφαίρεση επιμέρους ενοτήτων**; (προτάσεις για αλλαγή στη διάταξη ή για προσθήκη/αφαίρεση ενοτήτων στο Π.Σ.) [E1].
- Ως παιδαγωγική φιλοσοφία οι κατασκευαστές του νέου Π.Σ. διακηρύσσουν μια **προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική** ισχυριζόμενοι ότι: *«Τα ΠΣ προωθούν την ενεργό συμμετοχή και συνεργασία όλων των μαθητών/τριών, μέσω της δημιουργίας περιβαλλόντων καθοδηγούμενης μάθησης, αυτενέργειας, συνεργατικής δράσης σε ομάδες, διερευνητικής μάθησης, βιωματικής προσέγγισης, συνεργατικής επίλυσης προβλήματος, επικοινωνιακής προσέγγισης, και μετασχηματιστικής λογικής»*. Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νέο Π.Σ πράγματι διαπνέεται από **αυτή την παιδαγωγική προσέγγιση**; Δώστε ενδεικτικά παραδείγματα (αναγνώριση του παιδαγωγικού προσανατολισμού του νέου Π.Σ και τεκμηρίωση) [E1];

Κατά πόσο συμφωνείτε ότι η παραπάνω προοδευτική-μαθητοκεντρική λογική είναι κατάλληλη για τη διδασκαλία του μαθήματός σας; (βαθμός συμφωνίας με την προτεινόμενη παιδαγωγική προσέγγιση)

Ερωτήσεις για την εφαρμοσιμότητα του Π.Σ./Προτάσεις

- Πώς δέχτηκαν γενικά οι εκπαιδευτικοί της ειδικότητας σας το νέο ΠΣ; Ήταν κατάλληλα επιμορφωμένοι [E2];
- Λαμβάνοντας υπόψη την **επαγγελματική ετοιμότητα των διδασκόντων**, τις **υλικές συνθήκες και την κουλτούρα των ελληνικών σχολείων** θεωρείτε πως θα μπορούσαν να ανακύψουν κάποιες δυσκολίες στην εφαρμογή του νέου Π.Σ. και ποιες; Ανταποκρίνονται στην ελληνική πραγματικότητα και την ευρωπαϊκή προοπτική;(αξιολόγηση της εφαρμοσιμότητας του νέου Π.Σ. με βάση τα τρία κριτήρια, αναφορά σε πιθανές δυσκολίες στο πεδίο της εφαρμογής) [E2].

Με βάση την εμπειρία σας από την πιλοτική εφαρμογή του νέου Π.Σ. ποιες ήταν οι **σημαντικότερες δυσκολίες/αδυναμίες** του που εντοπίσατε; Ποια ήταν τα **σημαντικότερα θετικά στοιχεία** του που διαπιστώσατε στην πράξη; (αναφορά στις σημαντικότερες δυσκολίες και πλεονεκτήματα από την πιλοτική εφαρμογή των Π.Σ.) [E3];

- Κλείνοντας τη συζήτησή μας ποιες **συγκεκριμένες προτάσεις** θα είχατε να κάνετε για πιθανή βελτίωση του νέου Π.Σ που αφορούν στις Θετικές Επιστήμες. (συνοπτική διατύπωση συγκεκριμένων βελτιωτικών προτάσεων) [E3];

Η επιμόρφωση ήταν αποτελεσματική στο να γίνουν σαφή και να προωθηθούν τα νέα στοιχεία του ΠΣ; Τι θα θέλατε να γίνει περισσότερο; [E3];

